A. I. ODOBESCU
ŞI
V. GR. BORGOVAN

GRAMATICA

PÈNTRU CLASA III PRIMARĂ

ÎNTOCMITA DUPĔ PROGRAMA OFICIALĂ DIN 1895

ŞI APROBATĂ DE MINISTERUL INSTRUCŢIUNII PUBLICE

SINTAXĂ. — LEXICOLOGIE. — ORTOGRAFIE. — DEPRINDERĬ LA COMPUNERE, LA DICTARE, LA DECOPIARE ŞI LA MEMORIZARE.

BUCUREŞCI
EDITURA LIBRARII LEON ALCALAY
37, CALEA VICTORII, 37
1895.

www.dacoromanica.ro

GRAMATICĂ.

TRIMESTRUL I.

1. COMPUNERE ȘI DEPRINDERE LA COPIAT.

Exemple. **GRĂDINA.**

1⁰. Grădina este o bucată de pămînt împrejmuit.

2⁰. Grădina póte să se afle lîngă casă saŭ pe câmp.

3⁰. Ea este împrejmuită cu gard, orĭ cu ulucĭ, orĭ cu zid.

4⁰. Într'o parte a împrejmuirĭĭ se află portița grădinĭĭ. — Prin mijlocul grădinĭĭ se află un drum lat. — Drumul este așternut cu năsip. — Alte cărărĭ maĭ micĭ duc, din drumul cel mare, pînă la marginile grădinĭĭ. — De amînduoĕ laturile drumuluĭ și ale cărărilor se află șirurĭ de cócăze. — În grădină se maĭ află pomĭ și copacĭ; unĭĭ sînt maĭ marĭ și alțiĭ maĭ micĭ. — Se află în grădină și florĭ frumóse; se află și ĭérbă verde și legume de tot felul. — Pe arborĭ se vĕd adese-orĭ păsĕrĭ; pe florĭ se vĕd fluturĭ și albine.

5⁰. În grădină lucréză tata, mama și alțĭ muncitorĭ. — Copiiĭ pot să se plimbe și să se jóce în grădină. — Lor le plac pómele și florile. — Ómenilor marĭ

www.dacoromanica.ro

le place să petrécă şi să se odihnéscă la umbra pomilor şi a copacilor din grădină.

6°. Grădina este un loc plăcut, frumos şi folositor.

Regule. — 1°. Numele ce noĭ dăm fiinţelor şi lucrurilor se chĭémă *Substantive.*

2°. Cuvintele pe care le putem pune în locul substantivelor, se chĭémă *Pronume.*

3°. Ca să cunóscem care vorbe sînt substantive şi pronume, întrebăm despre ele: «*Cine?*» saŭ: «*Ce?*»

4°. Părticelele de cuvînt pe care le adăogăm în urma substantivelor, ca să arătăm de ce anume fiinţă saŭ de ce anume lucru vorbim saŭ scriem, se chĭémă *Articole.*

5°. Cuvintele care arată *cum* şi *ce fel* sînt fiinţele saŭ lucrurile, se chĭémă *Adiective.*

6°. Cuvintele care arată *ce face* o fiinţă saŭ un lucru, orĭ *ce se întîmplă* cu ele, se chĭémă *Verbe.*

7°. Cuvintele care arată *câte sînt la număr* fiinţele saŭ lucrurile despre care vorbim, se chĭémă *Numerale.*

8°. Substantivele, pronumele, articolele, adĭectivele, verbele şi numeralele sînt tóte *părţi de vorbire.*

Teme.—Veĭ scrie din bucata de maĭ sus «**Grădina**», tóte părţile de vorbire ce le cunoscĭ, aşedând pe câte un rînd osebit fie-care fel.

[Lecţiunĭ=L. II-III.]

---

2. PROPOSIŢIUNEA CU PĂRŢILE EĬ PRINCIPALE.

Exemple. Tata este grădinar. Nucul este pom. Pătlăgelele sînt legume. — Grădinarul este harnic. Nucul este verde. Pătlăgelele sînt roşiĭ. — Grădinarul munceşce. Nucul umbreşce. Pătlăgelele se mănîncă.

Regule. — 1°. O gândire pe care noĭ o rostim saŭ o scriem, se chĭémă o *Propoziţiune.*

www.dacoromanica.ro

2°. Noĭ scriem totdauna cu o *literă mare la inceput*, cuvîntul cel d'întiĭ din orĭ-ce propositiune.

3°. La sfîrsitul orĭ-căriĭ propositiunĭ scrise, noĭ punem câte un semn. Punem un *punct* (.), când vrem să arătăm hotărît că ceva este în fiintă.—Punem un *semn de intrebare* (?), când vrem să întrebăm ceva. Punem un *semn de mirare* (!), când ne mirăm de ceva saŭ când chiemăm pe cineva.

4°. În fie-care propositiune se află cel puțin duoĕ părți: o parte despre care spunem ceva;— acea parte se numesce *Subĭect*;—și o altă parte în care spunem ceva despre subĭect;—acea parte se numesce *Predicat*.

5°. Când într'o propositiune subĭectul este un nume de fiintă, noĭ îl aflăm întrebând: — «*Cine* este cel despre care spunem ceva?»—Ĭar când subĭectul este un nume de lucru, noĭ îl cunóscem întrebând;—«*Ce* este ceĭa despre care spunem ceva?»

6°. Când vrem să scim care este predicatul unuĭ propositiunĭ, noĭ întrebăm, saŭ:—«*Ce* este (subĭectul)?»—saŭ:—«*Cum* este (subĭectul)?»—saŭ:—«*Ce face* (subĭectul)?»

7°. Subĭectul și Predicatul sînt părți de căpetenie orĭ *Părți principale* ale propositiunii.

Teme.—Veĭ scrie șése propositiunĭ, în care veĭ arăta:—*Ce este* vrabia.—*Cum este* vrabia.—*Ce face* vrabia.—*Ce este* prunul.—*Cum este* prunul.—*Ce face* prunul.—La tóte acele propositiunĭ veĭ sublinia *subĭectul* și *predicatul*.

[L. II-III.]

---

3. DESPĂRȚIREA VORBELOR CU O CONSUNANTĂ ÎNTRE DUOĔ VOCALE.

(Deprinderĭ ortografice).

Exemple.—În mĕr vĕz un mĕr.—Ta-ta sa-pă.—Ma-ma u-dă.—Ea a-poĭ pli-ve-șce.—Co-pi-iĭ se jó-că în gră-di-nă.—Măr-gă-ri-tă-re-lul în-flo-re-șce pri-mă-va-ră.

www.dacoromanica.ro

Regule. — 1°. Propositiunile se fac cu *vorbe*. Vorbele se compun din *sunete*.

2°. Sunetele împreunate compun *silabe*. Fie-care silabă se rostesce saŭ se pronunță cu o singură deschidere a gurii.

3°. Sînt vorbe cu o singură silabă; altele sînt cu duoĕ; altele cu treĭ saŭ și cu maĭ multe silabe: (*Pom, Ta-tă, Gră-di-nă, A-ră-tu-ră, Se-mĕ-nă-tu-ră.....*).

4°. Când scriem, putem să despărțim vorbele în silabe; dar cele cu o singură silabă nu le putem despărți nicĭ odată.

5°. Când despărțim silabele uniĭ vorbe, consunanta care se află între duoĕ vocale, se lipesce totdauna de silaba ce urmézĕ. (*Ma-ma pli-ve-sce. Plu-ga-rul sé-mĕ-nă*).

Teme.— Din bucata de citire alésă, veĭ copĭa tóte vorbele cu *o consunantă între duoĕ vocale*, despărțindu-le în silabe.

[L. II.]

---

4. PROPOSIȚIUNEA DESVOLTATĂ CU ATRIBUT.

Exemple.

Pomiĭ sînt frumoșĭ.	Pomiĭ *înfloriți* sînt frumoșĭ.
Perele sînt póme.	Perele sînt póme *gustóse*.
Nucile sînt verdĭ.	*Tóte* nucile sînt verdĭ.
Cója *nucilor* este amară.	Cója *verde a nucilor* este amară.
Mĭedul *nucĭĭ* nu este amar.	

Grădina *nóstră* este mare.

Regule. — 1°. Când o propositiune are numaĭ un subĭect și un predicat, noĭ o numim o *propositiune simplă*.

2°. Când o propositiune, osebit de subĭectul și de predicatul sĕŭ, maĭ cuprinde și alte cuvinte legate de subĭect orĭ de predicat, aceliĭ propositiunĭ noĭ ĭĭ dicem că este o *propositiune desvoltată*.

www.dacoromanica.ro

3°. Cuvintele care într'o propoșițiune desvoltată sînt legate de un substantiv, noĭ le numim *Atribute.*

4°. Atributele pot fi și adĭective, și numerale, și substantive.

5°. Ca să cunóscem daca un cuvînt dintr'o propoșițiune este atribut al unuĭ substantiv, noĭ întrebăm: — «*Care* (substantiv)?—«*Ce fel* (de substantiv?)—«*Câte* (substantive)?»

6°. Atributul este o parte *întregitóre* saŭ *secundară* (adică de a duoa-mână) a propoșițiunii.

Teme.— 1°. Vorbind despre grădină, (*nuc, pĭersicĭ* și altele), veĭ forma treĭ propoșițiunĭ, avênd ca atribut: una, *un adĭectiv;* alta, *un numeral* și alta, *un substantiv.* — 2°. Din bucata de citire alésă, veĭ culege tóte *atributele* și veĭ scrie pe treĭ rînduri osebite: atributele *adĭective*, cele *numerale* și cele *substantive.*— Acéstă lucrare va fi împărțită într'astfel, pe caĭet:

— *Atributele* din bucata de citire sînt următórele:

1. *Adiective*: . . . . . .

2. *Numerale*: . . . . . .

[L. II—III.]

---

5. COMPUNERE.

(Descriere).

Exemple. **LIVEDEA.**

1°. Ce este livedea?—*(o întindere mare de pămînt unde cresc pomĭ, ĭerburĭ și florĭ...)*

2°. Cum se maĭ chĭĕmă livedea?—*(pajiște...)*

3°. Unde se află livedea?—*(adese-orĭ aprópe de casă, de vĭie, de pădure...)*

4°. Cum este livedea?—*(cu pomĭ, maĭ rarĭ decât în pădure...)*

5°. Ce se vede în livede?—*(pomĭ roditorĭ, ĭerburĭ, florĭ de câmp ; une-orĭ se maĭ vĕd și șănțulețe saŭ*

www.dacoromanica.ro

canaluri cu ape curgĕtóre ; mai rar, se vĕd în livedi animale sĕlbatice: ĭepuri și vulpi; dar în pomi, se vĕd păsĕri și adese-ori insecte...)

6°. Ce folos aduce livedea?—*(póme pentru ómeni, nutreț pentru vite,... livedea póte fi și păsune și islaz ; ĭérba cosită de prin livedi se face maldăr, fin și otavă...)*

Regule. — 1°. Despre o ființă saŭ despre un lucru, noĭ putem spune și scrie: *Ce este?—Cum este?* adică *ce însușiri are?—Unde se află?—Ce părți are?* saŭ *cum se împarte?—Ce i se póte întîmpla?* saŭ *ce face?—Ce folos saŭ ce pagubă póte să aducă?*

2°. Când rĕspundem cu deamĕruntul la tóte aceste întrebărĭ, saŭ prin graĭŭ, saŭ în scris, se chĭémă că noĭ *descriem* acea ființă saŭ acel lucru, orĭ că facem o *descriere.*

Teme.— 1. Veĭ scrie pe caĭetul cel curat rĕspunsurile la tóte întrebările de maĭ sus, despre «**Livede**».—Veĭ face într'astfel:

Prelucrare:

1°. Livedea este. . . . . —2°. Livedea se maĭ numește și. . . . .
3°. Livedea se află. . . . . —4°. Livedea ni se arată a fi . . . . . —
5°. În livede vedem. . . . . —6°. Livedea ne dă. . . . . —

2. Veĭ descrie, dupe punctele de maĭ sus, «**Vĭia** și **Pădurea**».

[L. III-IV.]

---

6. PROPOSIȚIUNEA DESVOLTATĂ CU COMPLINIRE.

Exemple.— Stăpînul poruncește *argaților.* Argații înjugă *boiĭ.* Dupĕ ce boiĭ sînt înjugați *de argați,* stăpînul își mîngâĭe *boiĭ.* Boiĭ se bucură că sînt mângâĭați *de stăpîn.*—Argații cu boiĭ ară *pămîntul*; dar pămîntul nu simte că e arat *de argați.* — Dupĕ ce aŭ arat, boiĭ pasc *ĭérbă*; dar ĭérba nu simte că e păscută *de boĭ.*

www.dacoromanica.ro

Regule. — 1°. Cuvintéle care, într'o propositiune desvoltată, sînt legate de un verb, noĭ le numim *Complinire.*

2°. Când vrem să ştim care parte este complinirea într'o propositiune desvoltată, noĭ, cu mijlocirea verbelor, întrebăm: «*pe cine? ce? de cine? cuĭ? despre ce?*»

3°. Ca şi atributul, complinirea este o parte *intregitóre* saŭ *secundară* a propositiuniĭ.

Teme. — Din bucata de citire alésă, veĭ culege *complinirile* verbelor şi *atributele* substantivelor, şi le veĭ scrie pe duoĕ rînduri osebite: un rînd pentru *complinirĭ*, şi celălalt pentru *atribute*.

[L. II-III].

---

7. DESPĂRŢIREA CUVINTELOR CU MAI MULTE CONSUNANTE ALĂTURATE.

(Deprinderĭ ortografice).

Exemple.—Tóm-na, ḑi-ŭa es-te maĭ scur-tă. Nóp-tea a-tuncĭ es-te maĭ lun-gă. A-e-rul se rĕ-ce-şce. Se por-nesc vîn-turĭ. Frun-ḑe-le co-pa-ci-lor în-gălbe-nesc. Lu-piĭ, ur-şiĭ, vul-pi-le şi cor-biĭ rĕ-mân stă-pînĭ în pă-durĭ. Pe câm-purĭ, tot maĭ mun-cesc plu-ga-riĭ. A-tuncĭ ve-dem şi câ-te un vî-nă-tor, cu co-po-iĭ du-pĕ el, um-blând prin co-dru.

Regule. — 1°. Când despărţim cuvintele în care se află duoĕ consunante între duoĕ vocale, atuncĭ consunanta d'întiĭ rĕmâne lipită de silaba de 'naintĕ eĭ; ĭar a duoa consunantă trece la silaba din urma eĭ.

2°. Când consunanta a duoa este litera *l* saŭ litera *r* (*tablă, codru*), amînduoĕ consunantele trec la silaba următóre (*ta-blă, co-dru*).

3°. Când despărţim în silabe cuvintele în care treĭ saŭ patru consunante se află între duoĕ vocale, atuncĭ cea d'întiĭ consunantă rĕmâne lipită de silaba d'inainte eĭ; ĭar tóte celelalte consunante trec la silaba următóre.

www.dacoromanica.ro

Teme.— Veĭ copĭa pe caĭet o poesie învĕțată pe dinafară, și veĭ despărți în silabe tóte cuvintele ce le veĭ scrie, păzind regulele de maĭ sus.

[L. II.]

---

8. COMPLINIRE DIRECTĂ ȘI COMPLINIRE INDIRECTĂ.

Exemple.—Tótă lumea laudă pe omul muncitor. (*..pe cine?*).—Plugarul ară țarina. (*..ce?*).— Într'însa el séměnă sěmînța. (*..ce?*).—Dumnedeŭ dă holdelor ploĭe (*..ce?*).—Plóĭa face să rĕsară grânele (*..ce?*).— Grânele aduc folos ómenilor (*..ce?.. cuĭ?*).— Ómenii se bucură de belșugul grânelor (*..de ce?*).—Eĭ se închină și mulțumesc luĭ Dumnedeŭ, pentru acel belșug. (*..cuĭ?.. pentru ce?*).

Regule. — 1°. *Complinirea* care împlinește saŭ *complinește d'a dreptul* înțelesul predicatuluĭ, se chĭémă *complinire* dréptă saŭ *directă*. Ca să cunóscem care e complinire directă, facem întrebarea: «*pe cine?* saŭ *ce?*»

2°. *Complinirea* care împlinește saŭ *complinește* înțelesul predicatuluĭ, nu d'a dreptul ci în mod lăturaș, adică *indirect*, se chĭémă *complinire indirectă*. Ca să cunóscem care e complinire indirectă, facem întrebare cu vorbele: «*cuĭ? de ce?* orĭ *despre ce?* și *pentru ce?*»

3°. Complinirile sînt, saŭ *directe* saŭ *indirecte*.

4°. Substantivele pot fi *subĭect*, *predicat*, *atribut* și *complinire directă* și *indirectă*.

Tema.—1°. Din bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte complinirile directe și pe tóte cele indirecte. — 2°. Veĭ rĕspunde înscris, pe caĭet, la întrebările următóre:

a) «Prin ce întrebărĭ aflăm *predicatul* într'o propoșițiune? Ce părțĭ de cuvîntare pot fi *predicat*?»—b) «Prin ce întrebărĭ aflăm *complinirea* într'o propoșițiune?»

[L. II-III.]

---

www.dacoromanica.ro

(Descriere).

Exemple. **NUCUL.**

1°. Ce este nucul?...—*(...un pom...)*

2°. Unde creşce nucul?... *(...în grădină, orĭ în livede, orĭ în viie...)*

3°. Cum este nucul?.. —*(..mare, frumos, verde...)*

4°. Ce părţĭ are nucul?...—(începênd din jos în sus: *...rădăcinĭ, tulpină, crăcĭ, frunde, fructe...)*

5°. Ce fel de rădăcinĭ are nucul?...—*(..una grósă şi maĭ multe subţirĭ...)*

6°. La ce slujesc nuculuĭ rădăcinile?...—*(...il hrănesc...)*

7°. Cum este tulpina nuculuĭ?...—*(...grósă, netedă, cu cója alburie...)*.—Cum îĭ sînt crăcile?... Cum sînt frunḑele nuculuĭ?...—*(...marĭ, gróse, cu miros frumos...)* Cum sînt nucile, vara?... Cum sînt, tómna?...

8°. Care sînt părţile uniĭ nucĭ?...

9°. Ce folos aduce nucul?...—*(...lemn, frunde, fructe...)*

11°. Şciĭ să spuĭ vre-o ghicitóre despre nuc?...

Teme.— 1°. Veĭ descrie, tot de pe punctele de maĭ sus, duoĭ alţĭ pomĭ: «**Cireşul şi Prunul**».—2°. Răspunsurile despre «**Nuc**» le veĭ prescrie pe caĭetul cel bun.

[L. III—IV.]

---

10. ADVERBELE.

Exemple. — *Ĭérna*, sórele răsare *târdiŭ*. Chĭar *la amĭédĭ* când el este maĭ *sus* pe cer, raḑele luĭ, *fórte puţin* ne încălḑesc. Séra vine *de-vreme*. *Atunci*, só-

www.dacoromanica.ro

rele se cobóră *jos* și se ascunde *iute* sub zare. *Îndată* se face întuneric. *Nóptea*, gerul se lasă *pretudindeni* și *tare*. Vîntul bate *aspru*, *despre mĭédă-nópte*; omul *lesne* póte să înghĭeţe. Întunericul îl sperie *gróznic*, căcĭ *nicăirĭ* nu vede cu ochiĭ, nicĭ *aprópe*, nicĭ *departe*. Atunci, *de spaimă* și *de durere*, bĭetul nenorocit strigă *cu desperare*: «*Undeʼĭ bine*, nuʼĭ de mine! *Undeʼĭ rĕŭ*, *acoloʼs* eŭ! Fie-ţĭ milă, de mine, Dómne! și fă-mĕ să scap *de aci* și să apuc și ḑiŭa de *mâne*!»

Regule. — 1°. Cuvintele subliniate de maĭ sus staŭ fie care pe lîngă un verb.—Tóte acele cuvinte sînt *Adverbe*.

2°. Unele din ele ca: *sus*, *jos*, *pretutindeni*, *aci*, arată anume *locul*, unde se petrece faptul pe care niʼl spune verbul. — Ele se numesc *adverbe de loc*. — Ca să cunóșcem care sînt *adverbe de loc*, facem întrebare cu vorbele: «*unde? de unde? pe unde? încotro? din cotro?*»

2°. Altele, ca: *ĭérna*, *târḑiŭ*, *mâne*..... arată anume *timpul*, când se petrece faptul pe care niʼl spune verbul.— Ele se numesc *adverbe de timp*. — Ca să cunóșcem care sînt *adverbe de timp*, facem întrebare cu vorbele: «*când? de când? pînă-când? pe când? cât timp?*»

3°. Altele ĭar, ca: *fórte*, *lesne*, *bine*, *rĕŭ*,.... arată anume chipul saŭ *modul* cum și în ce fel se petrece faptul pe care niʼl spune verbul. — Ele se numesc *adverbe de mod*. — Ca să cunóșcem care sînt *adverbe de mod*, facem întrebare cu vorbele: «*cum? în ce fel? în ce formă?*»

4°. În sfîrșit, maĭ sînt unele ca: *de frig*, *de fóme*, *de spaimă*, *de durere*, *cu desperare*. Tóte acestea arată anume pricina saŭ *cauza*, pentru care se petrece faptul pe care niʼl spune verbul.—Ele se numesc *adverbe de cauză*.— Ca să cunóșcem care sînt *adverbe de cauză*, facem întrebare cu vorbele: «*de ce? pentru ce? din ce cauză?*»

www.dacoromanica.ro

5°. Deci, adverbele sînt cu totul de patru feluri: *adverbe de loc, adverbe de timp, adverbe de mod*, și *adverbe de cauză*.

Teme.— Din bucățile de citire alese, veĭ culege tóte adverbele ce se vor afla intr'însele și le veĭ scrie, pe patru rînduri osebite, împreună cu predicatele de care se ține fie-care. Pe un rînd vor fi *adverbele de loc*; pe altul cele *de timp*; pe al treĭlea cele *de mod* și pe al patrulea cele *de cauză*.

[L. IV—Y.]

---

11. TRĂSURA-DE-UNIRE.

(Deprinderĭ ortografice)

Exemple. — Spată-lată a fost încă de mic-mititel un pĭerde-vară, un tirĭe-briŭ, un om-de-nimica, un fără-de-lege. Ca copil, el se furișa printre florile cele nalte, printre flórea-sórelui, printre moțul-curcanului, ca să fure pepenĭ din grădină. Maĭ târdiŭ, 'șĭ-a luat lumea în cap.—«Nu cum-va dusu-s'a el și la Lacul-Sărat?»—Ba s'a dus, și de acolo, a fugit la Balta-Albă, la Vălenĭ-de-Munte, la Ruși-de-Vede, la Târgu-Jĭiului, pînă a ajuns la Turnu-Severinului. Un-spre-ḑece lunĭ d'a-rîndul a rătăcit pretutindenĭ, jăfuind și prădând. Spată-lată făcu ce făcu și scăpă ne-prins. Pînă în sfîrșit, el a trecut granița și a fugit dincolo, în Austro-Ungaria.

Regule. — 1°. Când un cuvînt este compus din duoĕ saŭ maĭ multe vorbe, ele nu se scriŭ d'a-rîndul într'un singur cuvînt, ci trebuĭe, când îl scriem, să despărțim vorbele din care e compus, printr'o trăsură-de-unire.

2°. Trăsura-de-unire se maĭ pune, la scris, și într'alte locurĭ, și anume:

a) între verbele dupĕ care urmézĕ îndată pronumele, (*dusu-s'a*).

b) când un cuvînt e scris în prescurtare, (*d-luĭ*).

www.dacoromanica.ro

3°. Trăsura-de-unire arată că cuvintele între care ea este pusă, noĭ trebuĭe să le rostim ca un singur cuvînt.

Teme.— 1°. În bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte cuvintele unde se află o trăsură-de-unire, și veĭ arăta dacă cum-va lipsesce vre-unde-va trăsura-de-unire.

2°. Veĭ alege, din Geografie și din Istorie, șése cuvinte compuse și veĭ forma cu ele șése propositiunĭ, în care, pre-cât se póte, veĭ cuprinde și alte cuvinte cu trăsura-de-unire.

[L. II.]

---

12. ADVERBELE, CA COMPLINIRE.

Exemple. — *Adinéurĭ*, s'a sfîrșit lecțiunea; haĭdem *acum* în grădină. — Vedețĭ! *aci* cresc legume; dar maĭ *încolo* cresc florĭ. Pomiĭ roditorĭ se află *aprópe*; e maĭ *departe* pînă la pădure.—*Ierĭ*, a ploŭat tare; de aceĭa e *astădĭ* așa frumos!

Regule. — 1°. Tóte adverbele pot sluji, și ele, drept *complinire* a predicatuluĭ într'o propositiune. Asemené complinirĭ, le numim *complinirĭ circumstanțiale.*

2°. Complinirile circumstanțiale sînt, și ele, *părți secundare* ale propositiunii.— ..... Care sînt celelalte *părți secundare* ale propositiunii? ..... — Care sînt *părțile principale* ?.....

Teme.— În bucata de citire alésă, veĭ sublinia cu o linióră tóte *predicatele*; iar cu duoĕ linióre, tóte *complinirile circumstanțiale.*

[L. II.]

---

13. COMPUNERE.

(Comparațiune)

Exemple. PRUNELE ȘI PĬERSICILE.

I. *Asemĕnările:*

1°. Ce sînt, atît prunele cât și pĭersicile?—*(fructe tomnatice...)*

www.dacordmanica.ro

2⁰. Cum este fructul, la unele? cum e la celelalte?— (*...cărnos, cu o peliță pe dinafară...*)

3⁰. Cum aŭ ele mĭedul și sîmburele?...—(*...mĭedul e mustos și móle... sîmburele e tare...*)

4⁰. Cum sînt amînduoĕ fructele la gust?...—(*....dulcĭ..,.*)

5⁰. Cum staŭ prunele și pĭersicile în pom?... —(*....atîrnate de o códă....*)

6⁰. De câte feluri sînt prunele și de câte feluri sînt pĭersicile?...—(*...de maĭ multe feluri...*)

— Decĭ, prunele și pĭersicile se aséměnă într'unele puncte.—

II. *Deosebirile*:

1⁰. Cum sînt prunele și pĭersicile, la mărime?... —(*....pĭersicile sînt maĭ marĭ decât prunele....*)

2⁰. Cum sînt prunele, la față?...—(*...vinete...*); cum sînt pĭersicile?....—(*...galbene orĭ roșiĭ...*)

3⁰. Ce formă aŭ prunele?...—(*...lunguĭéță...*); dar pĭersicile?...—(*...rotunde, cu o crestătură pe la mijloc...*)

4⁰. Ce fel de códă aŭ prunele?...—(*...maĭ lungă*); dar pĭersicile?.. —(*...fórte scurtă...*)

5⁰. Cum sînt prunele, la gust?.—(*..cam acrișóre..*); dar pĭersicile?..—(*...ele sînt maĭ stifóse...*)

— Decĭ prunele și pĭersicile se și deosebesc într'unele puncte.—

Prunele și pĭersicile se aséměnă într'unele puncte; ĭar într'alte puncte, se deosebesc.

Regule. — 1⁰. Când căutăm să arătăm, saŭ prin graĭŭ saŭ în scris, aseměnările și deosebirile ce sînt între duoĕ ființe saŭ între duoĕ lucruri, atuncĭ se chĭémă că noĭ el

www.dacoromanica.ro

comparăm una cu alta, saŭ că facem o *comparaţiune* între dînsele.

2°. Comparaţiuni putem să facem între maĭ mult decât numaĭ duoĕ fiinţe saŭ duoĕ lucrurĭ.

3°. La orĭ ce comparaţiune, e maĭ bine să arătăm *maĭ întîĭ*, punctele de aseměnare, şi *apoĭ*, punctele de deosebire.

Teme.— 1°. Răspunsurile date la comparaţiunea dintre «**Prune şi Pĭersicĭ**», le veĭ copĭa întocmaĭ pe caĭetul cel bun. — 2°. Veĭ compara, dupe punctele de maĭ sus, «**Mĕrul**» cu **Nucul**» şi apoĭ «**Dovlécul**» cu «**Castravetele**».

[L. III-IV.]

---

14. APOSTROFUL.

(Deprinderĭ ortografice).

Exemple

M'am sculat de diminéţă; *adică:* Mĕ am am sculat de diminéţă

M'am spălat, m'am îmbrăcat. » Mĕ am spălat, mĕ am îmbrăcat.

Nu'mĭ e fóme; nu 'mĭ e somn. » Nu ĭmĭ e fóme, nu ĭmĭ e somn,

Dac'aş fi acum un domn, » Daca aş fi acum un domn,

Fără grĭj'aş sta pe loc! » Fără grijă aş sta pe loc!

Dar sînt copilaş, şi 'n şcólă » Dar sînt copilaş, şi în şcólă

Mult şi multe-am de 'nvĕţat. » Mult şi multe-am de învĕţat

www.dacoromanica.ro

Regule. — 1°. Când se întîlnesc duoĕ cuvinte, dintre care una se sfîrșește cu o vocală, iar cealaltă se începe și ea tot cu o vocală, mai totdauna una dintr'acele duoĕ vocale se lépădă, și la vorbă și la scris. Acea lepădare se chiémă *Elisiune.*

2°. Elisiunea o însemnăm, în scris, printr'o virgulă pusă sus, în locul vocalii lepădate. Acea virgulă pusa sus, se chiémă *Apostrof.*

Teme. Într'una din poesiile cărții de citire veĭ sublinia tóte cuvintele, în care sînt elisiuni însemnate cu apostrof și te veĭ gândi ce anume vocală s'a lepădat în fie-care loc.

[L. II.]

---

15. PREPOSIȚIUNILE.

Exemple. — Viile se află *pe lîngă* sat. — De la sat *spre* rĕsărit, se înalță déluri. — *Printre* déluri se află văi. — *Pe* văi sînt finețe frumóse. — Boiĭ pasc și rumegă *a-lene*. — Un vînător umblă *prin* finețe. — Copoiĭ se țin *după* dînsul. — Un ĭepuraș sbughi de *subt* un tufiș. — Copoiĭ se repedire *către* ĭepuraș. — El apucă razna *peste* câmpĭ. — Copoiĭ mi-ți'l luară *la* góna. — *Pe* urmă, vînătorul îl împușcă, *pe* malul gârliĭ.

Regule. — 1°. Cuvintele: *lîngă, spre, printre, pe, a-lene, prin, după, subt, către, peste, la,* se pun dinainte unor părți de vorbire, ca să arate că acele părți fac o lucrare, împreună cu altele. — Fiind că sînt puse înainte cuvintelor, ele se numesc *Prepoziținĭ.*

2°. Prepozițiunile se pun numaĭ înainte substantivelor, a pronumelor, a adĭectivelor și a numeralelor.

3°. Cuvintele: *a, la, spre, lîngă, prin, către* și altele de felul lor, sînt prepoziținĭ *simple*; ĭar cuvintele: *de-la,*

www.dacoromanica.ro

de-subt, pe-subt, de-a-lungul și altele care se compun din două sau mai multe vorbe, sînt prepoziţiuni *compuse.*

4°. Să te ferești în totdauna a amesteca cuvîntul *prepoziţiune,* cu cuvîntul *propoziţiune.*— Ce este o *propoziţiune?...*

Teme. — 1°. În bucata de citire aleasă veĭ subliniа tóte prepoziţiunile!

2°. Cu treĭ din prepoziţiunile subliniate în acea bucată, veĭ face treĭ propoziţiuni.

[L. II.]

---

16. REPETIRE LUNARĂ.

Deprinderĭ ortografice și de copĭare, asupra poesiĭ «**Sfîrșit de tómnă**» de V. Alecsandri.

Poesia o veĭ învĕța pe din-afară și apoĭ, fără ca să te maĭ uĭtĭ pe carte, o veĭ scrie pe caĭetul curat.

2°. La copĭare, veĭ însemna atît *trăsurile-de-unire* cât și vorbele între care s'aŭ pus *apostrof.*

[L. III—IV.]

---

17. CONJUNCŢIUNILE.

Semne de punctuare.

Exemple.—Ardeĭul *și* dovleceĭĭ sînt legume;—*ba și* dovleciĭ sînt legume.— Iată aci dovleci mari; *dar* necopţĭ.—Sînt uniĭ dovleci, *ca* pepeniĭ.—Pepeniĭ sînt *însă* maĭ dulcĭ *decât* dovleciĭ.—Grădinariĭ, nu numaĭ *că* plivesc, *ci și* udă legumele.

Omul, *cum* își așterne, *așa și* dórme. — Omul harnic muncește *cât* póte.—El nu se apucă să facă un lucru, *daca* nu știe *cum* să-l facă.—Bolnavul are nevoĭe, *nu numaĭ* de doctoriĭ, *ci și* de îngrijire.

Regule.—1°. Cuvintele: *și, ba și, dar, ca, însă, decât, că, ci și, așa, cât, daca, cum, nu numaĭ,* se pun între părţĭ de vorbire și între prepoziţiuni, ca să arate că ele sînt

www.dacoromanica.ro

legate una de alta, parc'ar fi injugate unele de altele. De aceĭa, noĭ le numim legăturĭ saŭ *Conjuncţiunĭ.*

2°. Nu tóte conjuncţiunile pot lega între sine *părţile de cuvînt*; dar tóte légă una de alta, *propoziţiunile.*

3°. Osebit de cele numite, maĭ sînt şi alte multe conjuncţiunĭ, precum: *atît, totuşĭ, când, cum, dară, deci, deşi, iar, încă, adecă, orĭ, saŭ* şi altele

4°. Când, între părţĭ de cuvînt de acelaş fel, lipseşce o conjuncţiune, la scris, noĭ punem, în locul eĭ, o *virgulă* (,). Dar când conjuncţiunea lipseşce între duoĕ propoziţiunĭ, noĭ punem, saŭ *un punct* (.), saŭ *un punct şi virgulă* (;). *Duoĕ puncte* (:), punem între părţĭ de cuvinte orĭ propoziţiunĭ, atuncĭ numaĭ când lipseşce conjuncţiunea *adecă*, dintre ele.

Teme.— 1°. În bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte conjuncţiunile câte veĭ găsi.

2°. Veĭ face şése propoziţiunĭ cu conjuncţiunĭ într'însele, şi apoĭ le veĭ lega câte duoĕ împreună prin alte conjuncţiunĭ.

[L. II.]

---

18. COMPUNERE.

(Descriere).

Exemple. **FLUTURELE.**

1°. Ce este fluturele?...—*(...un animal...)*

2°. Unde trăĭeşce el?...—*(...în grădină, pe verdeţurĭ, pe florĭ...)*

3°. Cum este el?...—*(...pestriţ, uşor...)*

4°. Ce părţĭ are?...—*(...capul cu părţile sale, pieptul cu şése picĭóre şi cu patru aripe, burta saŭ pântecele, compuse din inele...)*

5°. Cu ce este acoperit trupul luĭ?..—*(cu o pojghiţă.)*

6°. Cu ce se hrăneşce?...—*(...cu sucul din florĭ...)*

www.dacoromanica.ro

7°. Din ce se naşce?...—*(...din ouĕ...)*

8°. Cum creşce?...—*(...ca omidă saŭ larvă, ca nimfă... prin prefaceri...)*

9°. Ce folóse şi ce pagube aduce fluturele?...—*(...plăcut ca fluture, stricăcios ca omidă...)*

10°. De câte feluri sînt fluturii?...—*(...fluturi de ḑi, fluturi de séră, fluturi de nópte...)*

11°. Clasificare a fluturilor cunoscuţi.

Teme. — 1°. Veĭ descrie, după aceleaşi puncte, duoĕ alte animale, adică, «**Melcul**» şi «**Albina.**»

2°. Respunsurile despre «**Fluture**» le veĭ prescrie pe caĭetul cel bun, de compuneri.

[L. III—IV.]

---

19. LITERILE **Z** ŞI **Ḑ**.

(Deprinderi ortografice).

Exemple. — Tata udă *z*arzavatul. Pe rĕzóre, eŭ *z*ăresc mazăre. Mama lucréză pînză la rĕzboĭŭ.— În li*ve*dea nóstră cea u*d*ă, vĕ*d* un brad verde. Acolo locul e ume*d*. Bradul nostru nu e veşte*d*. El nu e putre*d*. Nu ca*d*e jos!—Dar alte live*ḑ*ĭ n'aŭ ume*ḑ*éla. Acolo brad*ḑ*ĭĭ nu sînt u*ḑ*ĭ. Eĭ nu staŭ verḑĭ. Eĭ sînt veşte*ḑ*ĭ. Eĭ putre*ḑ*esc. Ve*ḑ*i-ĭ cum aŭ căḑut toţĭ jos!.

Regule.— 1°. Sunetul *z*, îl scriem cu litera *z*, când acésta rĕmâne totdauna neschimbată. — Atunci ḑicem că e un *z originar*.

2°. Sunetul *z*, îl maĭ scriem şi cu litera *ḑ*, când, într'aceĭaş vorbă sunetul *z* se póte preface în sunetul *d*. Atunci ḑicem că e un *z derivat*.

Teme.— 1°. Veĭ copĭa pe caĭet *exemplele* de maĭ sus.— 2°. Veĭ îndrepta, în propoşiţiunile de maĭ jos, greşelile ce veĭ găsi într'însele :

www.dacoromanica.ro

Brazii sînt copacii cei mai nalți de pe munții noștri.— Ei sînt rotunzi la tulpină.— Ei își păstrédă totdauna frunzele verzi.— Printre brazi cresc cócădiii și dmeura; dar dardavatul rare-ori crește sub brazi.

[L. II-III.]

---

20. INTERJECȚIUNILE.

Semnul strigării.

Exemple.—Unde nu e cap, vai de picióre!—*Aoleŭ, valeŭ!* réŭ mĕ dóre măséŭa!—*Uf!* ce năbușélă e aci!

Hi! hi! calule, *hi! Hop! hop!* la galop!

I ha, aĭdi, copiii! *Bravo! Hurra! Vivat! Trăiéscă!*

Regule.— 1°. Cuvintele: *vai! aoleŭ! valeŭ! uf! hi! hop! i ha! aĭdi! bravo! hurra! vivat! trăiéscă!* arată: unele durerea și altele veselia. Feluluĭ acestuĭa de cuvinte, noĭ îi dicem *Interjecțiuni*.

2°. Osebit de cele de mai sus, sînt încă și alte felurite interjecțiuni, precum: *o! ho! hai! of! alei! alelei! ha-ha-ha!*

3°. În totdauna, după o interjecțiune, noĭ punem, la scris, *semnul mirării* saŭ *strigării* (!).

Teme.— Veĭ sublinia tóte interjecțiunile, conjuncțiunile, prepositiunile și adverbele, ce veĭ găsi în bucata de citire alésă!

[L. II.]

---

21. REPETIRE LUNARĂ.

(Deprinderĭ de memorizare, de copiare și exercițiĭ ortografice, asupra poesii «**Plugurile**» de V. Alecsandri)

Regule.— Poesia veĭ învĕța-o pe din afară și, apoĭ, o veĭ scrie din memorie pe caĭetul curat.

Tema.— 1°. La scrierea poesieĭ «**Plugurile**», veĭ îngriji să desparți în silabe tóte cuvintele cu *una, duoĕ, treĭ* și *patru* consunante una după alta.—2°. Apoĭ veĭ alege, tot dintr'acéstă poesie, tóte cuvintele în care se vor găsi literile *z* și *d*, arătând dacă sunetul *z* este *originar* saŭ *derivat*, în fie-care din acele cuvinte.

[L. III-IV]

---

www.dacoromanica.ro

Exemple.

Nume proprii.	*Nume comune.*
Traian a fost un împĕrat roman.	El a avut *ostași* mulți și vrednicĭ.
Cu dînșiĭ a cuprins *Dacia*.	Acésta era o *țară* frumósă.
Spre mĭédă-di de dînsa curge *Dunărea*.	Spre mĭédă-nópte se 'nalță *munții*.
Aceĭ munți sînt *Carpații*.	Pe dînșiĭ cresc *codri* mêndri.
Dacii aŭ fost biruiți.	Eĭ eraŭ un *popor* vitéz, dar sĕlbatic.
Mult aŭ apĕrat eĭ *Sarmizegetuza*,	care era cea maĭ mare *cetate* a țărĭĭ lor.

Dar *Dumnedeŭ* a dat biruința acelor *ómenĭ*, care eraŭ maĭ drepți și maĭ bunĭ.

Regule.— 1°. Ce fel de cuvinte sînt substantivele?...

2°. Numele ce noĭ îl dăm: fie-cărui *om* în parte, saŭ fie-cărui *popor* în parte, saŭ fie-cărui *loc* în parte, saŭ fie-cărĭĭ *lunĭ* și *dile* în parte, se chĭémă că este un *substantiv propriŭ*.

3°. Orĭ-ce substantiv propriŭ, noĭ îl scriem în totdauna cu o literă mare la început.

4°. Numele ce le dăm d'a-rîndul tutulor ființelor și tutulor lucrurilor, le chĭemăm *substantive comune*.

5°. Substantivelor le maĭ dicem și *Nume*.

6°. Substantivele sînt: unele, *nume proprii*, și altele *nume comune*.

Tema.— Din bucata de citire alésă, veĭ culege tóte substantivele saŭ *numele proprii*, și tóte substantivele saŭ *numele comune*, și veĭ spune, la fie-care, de ce *gen* și la ce *număr* ele sînt acelo!

[L. II.]

www.dacoromanica.ro

23. SUNETUL ş.

(Deprinderĭ ortografice)

Exemple.—Un copilaş, ca de şépte anĭ, şedea odată pe pragul unĭĭ uşĭ. — Copilaşul era sperios. El era şi fricos.—Un moş cocoşat ĭ-a ĭesit înainte pe şosea.—Moşul ţinea în lănţuş un urs gros şi gras.—Copilaşul s'a speriat.—El s'a dus ĭute în curte. S'a furişat în şopron.—Ce ruşine! Numaĭ copilaşiĭ sperioşĭ se tem de moşĭ cocoşaţĭ.—Numaĭ copilaşilor fricoşĭ le e frică de urşiĭ groşĭ şi graşĭ, când sînt duşĭ în lănţuş!

Regule.— 1°. Sunetul ş, îl găsim în unele cuvinte neschimbat; atunci ḑicem că e *originar*, (*moş, ruşine, furişat*).—Într'alte cuvinte, el este preschimbat, adică el ĭese saŭ derivă din litera *s*; atunci ḑicem că este *derivat*, (*urşi-urs, groşi-gros, duşi-dus*).

2°. Sunetul ş îl scriem în totdauna cu litera ş, puindu-ĭ o codiţă de desubt, şi când e originar, şi când e derivat.

Teme.—Din bucata de cităre alésă, veĭ culege tóte vorbele ce conţin sunetul ş.—Veĭ scrie pe un rînd vorbele unde el este originar şi pe alt rînd acelea unde el este derivat.—Veĭ însemna totdeodată din ce anume vorbă, acestea din urmă sînt derivate.

[L. II.]

---

24. ADIECTIVE PREDICATIVE ŞI ADIECTIVE ATRIBUTIVE.

Exemple.

Buturuga este mică;	Buturuga *mică* rĕstórnă
Carul este *mare*.	carul *mare*.
Tómna a fost *ploĭósă*, şi	Tómna *ploĭósă* aduce folóse;
strugurii nu pré sînt *copţi*.	dar atunci strugurii, chĭar şi *copţi*, nu pré sînt dulcĭ.

www.dacoromanica.ro

Regule.— 1°. Cum numim noĭ acele cuvinte care arată *cum* și în *ce fel* sînt ființele și lucrurile?...

2°. Când, într'o propoșițiune, adĭectivul slujește ca predicat, noĭ ḑicem că el este un *adĭectiv predicativ*.

3°. Când, într'o propoșițiune, adĭectivul slujește ca atribut, noĭ ḑicem că el este un *adĭectiv atributiv*.

4°. Adĭectivele sînt dar de două feluri, după locul ce'l aŭ în propoșițiune: une-orĭ ele sînt *predicative* și alte-orĭ tot aceleaș sînt *atributive*.

Teme.—Din bucata de citire alĕsă, veĭ culege tóte adĭectivele *predicative* și pe tóte cele *atributive*, și le veĭ scrie pe două rînuurĭ osebite.

[L. II.]

---

25. COMPUNERE.

(Descriere).

Exemple. **FERUL.**

1°. Ce este ferul?...—(...*un mineral*...)

2°. Unde se află ferul?...—(*în pămînt.*).

3°. Cum se află ferul în pămînt?...—(*amestecat cu alte corpurĭ*...).

4°. Cum se scóte ferul din pămînt?...—(*din gropĭ saŭ mine, minerĭĭ saŭ băieșiĭ scot ferul*...).

5°. Cum se alege ferul din materiile străine?...—(...*ele se topesc în cuptóre*;... *zgură, fer curat, tucĭŭ*...).

6°. Cum este ferul curat?...—(..*cenușiŭ, ductil*...).

7°. Ce este oțelul?...—(...*fer călit*...).

8°. Cine lucrézĕ cu fer?...—(..*ferarĭĭ*...).

9°. Ce se face din fer?.. din tucĭŭ?... din oțel?..

10°. La ce se întrebuințézĕ ferul?..

11°. Cum se strică ferul?...—(...*prin rugină*...).

www.dacoromanica.ro

12⁰. Cum se păzesce ferul de rugină?...—(...*ungêndu-l cu uleiŭ*).

Teme.—1⁰. Veĭ descrie, dupe punctele de maĭ sus, «**Argintul**» și «**Aurul.**» 2⁰. Rĕspunsurile despre «**Fer**» le veĭ scrie in caĭetul cel bun. [L. III-IV.]

---

26. PRONUMELE PERSONALE.

Exemple.

Tata e capul familiiĭ.—*El* pórtă grija tutulor.
Mama il ajută.—*Ea* îngrijesce de ale casiĭ.
Copiiĭ ceĭ micĭ nu pot să lucreze. — *Eĭ* dór se jóca.
Fetițele maĭ măricele aŭ grija învĕțăturiĭ. — *Ele* de aceĭa, merg la școlă.
— «Dar *tu, Ióne*, ce facĭ?»—«*Eŭ* acum învĕț la meșteșug.»
«Sînteți *voĭ* acolo multe calfe?»—«*Noĭ* sîntem patru la acelaș meșter.»
«*Iți* place *ție* meșteșugul?»—«*Eŭ* acum *mĕ* deprind cu dînsul.»
«Bine, fĕtul meŭ. Parinții *tĕĭ* se vor bucura mult! Și apoĭ și *tu însu-ți* veĭ fi mulțumit în viĕță. *Cine* póte să trăiéscă, fără ca să lucreze? *Cel-ce* nu lucréză în tinerețe, *acela* trage nevoĭ la bĕtrânețe. *Nimenĭ* nu póte trăi mulțumit, dacă nu se pricepe la *vre-un* meșteșug. Dumnedeŭ să-'ți ajute!»

Regule. — 1⁰. Cuvintele: *el, ea, eĭ, ele, tu, eŭ, voĭ, noĭ, iți, ție, mĕ, meŭ, tĕĭ, se, însu-ți, cine, cel-ce, acela, nimenĭ, vre-un*, tóte aceste sînt *Pronume*, fiind-că ele tóte staŭ, în vorbire, în locul unor nume de persóne și de lucruri.

www.dacoromanica.ro

2°. Pronumele: *Eŭ, tu, el, ea, noĭ, voĭ, eĭ, ele, însu-mĭ însu-ți, însu-și*, și altele stau în locul unor nume de *persóne*. De aceĭa, ele se chiémă că sînt *pronume personale*.

3°. Subiectul unii propositiuni póte să fie un pronume personal.—Fie-care om, când vorbește, se gândește: a), la *sine*; b), la *cel cu care* vorbește, și c), la *altul despre care* vorbește.—Aceste treĭ feluri de inși, se chiémă că sînt cele treĭ *persóne*. Când vorbim, noĭ fórte des însemnăm persónele prin *pronumele personale*, *(eŭ, tu, el, noĭ, voĭ, eĭ.)*

4°. Pronumele personale se împart deci, și ele, între treĭ feluri de persóne: a). Sînt pronume ale *persónii intiĭ* adică: **eŭ**, când e vorba numaĭ de mine, și **noĭ**, când sîntem maĭ mulți la fel —b). Sînt pronume ale *persónii a duoa*, adică: **tu**, când cel cu care vorbim este numaĭ unul, și **voĭ**, când sînt maĭ mulți.—c). Sînt pronume ale *persónii a treia*, adică: **el** și **ea**, când e vorba numaĭ despre o singură persónă, bărbat orĭ femeie, și **eĭ** și **ele**, când e vorba despre maĭ mulți bărbați, saŭ despre maĭ multe femeĭ.

Teme.—În bucata de citire alésă, veĭ culege tóte pronumele cunoscute și le veĭ scrie, arătând la fie-care numĕrul și genul, în care se află!

[L. II-III.]

---

27. SUNETUL ț.

(Deprinderĭ ortografice).

Exemple. — *Ț*aț*a* Mari*ț*a are ra*ț*e mul*ț*e și mari*ț*e. — Tó*ț*e ra*ț*ele eĭ sînt pestri*ț*e. — Are și rățoĭ mo*ț*a*ț*ĭ. — Numaĭ unul nu-ĭ mo*ț*at. — Bobocii sînt și maĭ mulți. — Eĭ sînt și maĭ mărunți. — Toți cu totul sînt drăguți! — *Ț*aț*a* Mari*ț*a are și duoĭ frați. — Fra*ț*ele eĭ Ioni*ț*ă are un *ț*ap bălț*at*. — *Ț*apul e *ț*anțos.— El to*ț* face rĕutăți.

www.dacoromanica.ro

Regule. — 1°. Într'unele cuvinte, sunetul *ţ* rămâne totdauna neschimbat. Atunci ḍicem că este *originar*, (*raţă, moţ, ţanţoş...*).

2°. Într'alte cuvinte, sunetul *ţ* se preface din sunetul . Atunci îi ḍicem că este *derivat* (*toţi-tot, bogaţi-bogat, fraţi-frate...*)

3°. Sunetul *ţ* se scrie, în totdauna, şi când e originar, şi când e derivat, cu un *t*, sub care se adauge o codiţă.

Teme. — 1°. Exemplele din capul acestiĭ lecţiunĭ le veĭ copĭa întocmaĭ pe caĭet.

2°. Apoĭ veĭ alege tóte cuvintele cu *ţ* derivat şi le veĭ scrie pe o colónă, însemnând în faţa fie-căruĭ cuvint, pe acela în care sunetul se schimbă.—Lucrarea o veĭ face dupĕ acest model:

Mărunţĭ e derivat din *Mărunt.*
Moţaţi » » » *Moţat.*

[L. II.]

---

28. COMPUNERE TRIMESTRIALĂ.

(Model pentru cele treĭ lucrărĭ anuale de *Istorie*).

Exemple. RESUMAT AL ISTORIIĬ ROMÂNILOR.

1°. Cine e Regele Românieĭ?.....

2°. Cum a devenit România regat?....

3°. Ce eraŭ maĭ nainte ţările regatuluĭ românesc?

4°. Subt a cuĭ domnie s'a făcut unirea Principatelor românescĭ?....

5°. Cum se întemeĭaseră acele Principate?... De cine?... Unde?... Pe când?...

6°. Cum fusese ţara nóstră, maĭ nainte de întemeĭerea Principatelor?...

7°. Pentru-ce ne numim noĭ Românĭ?... De unde se trage némul românesc?

www.dacoromanica.ro

8°. Cum a fost întemeĭată Roma?... De cine?... Unde?... Cam pe când?...

9°. Cine a adus pe Romanĭ în Dacia?...

10 Cum a cuprins Traian ţara Dacilor?...

11. Din ce anume popóre s'a format poporul românesc?...

12°. Ce s'a întîmplat Romanilor din Dacia subt împĕrăţia luĭ Aurelian?...

Regule. — De câte-orĭ facem o lucrare de Istorie, e bine să ne îngrijim a rĕspunde la următórele patru întrebărĭ:

1°. *Ce* anume fapt s'a întîmplat?...—2°. *Cine* a făcut acel fapt?—3°. *Unde* s'a petrecut acel fapt?... — 4°. *Când* s'a petrecut acel fapt?...

Teme.— Rĕspunsurile la cele duoĕ-spre-ḑece întrebărĭ de maĭ sus le veĭ scrie pe caĭetul cel bun de compunerĭ.

[L. III IV.]

---

29. REPETIRE TRIMESTRIALĂ.

(Resumat de Gramatică: *Propoziţiunile.*)

Exemple. — România este regat. — Regatul românesc e o ţară bogată. — Românii îşĭ iubesc ţara lor cea frumósă. — Eĭ, odinióră aŭ apĕrat'o vitejeşce în contra duşmanilor. — Pe câmpiile Bulgariĭ, apĕrătorĭĭ ţărĭĭ s'aŭ luptat, acum patru-spre-ḑece anĭ, pentru neatîrnarea patrieĭ. — Astă-ḑĭ Românii sînt cunoscuţĭ şi preţuiţĭ de lumea întrégă.

Regule.— 1°. Cum se formézĕ o *propoziţiune*?..—2°. Care sînt *părţile principale* ale propoziţiunĭĭ?—3° Ce este *predicatul*?— Cu ce cuvinte facem întrebarea ca să cunóşcem predicatul?..— 4°. Ce *feluri de părţi* póte să aĭbă o propoziţiune?...

www.dacoromanica.ro

5°. Cum se numește propoziția care cuprinde în sine *atribute* și *complinirĭ* ?...

6°. Ce este *complinirea* ?... Ce este complinirea *circumstanțială* ?....

Teme.—Din bucata de citire alésă, veĭ forma *treĭ propozițiunĭ simple* și *treĭ propozițiunĭ desvoltate.*— Cea d'intîĭ propoziție simplă și cea d'intîĭ propoziție desvoltată vor răspunde la întrebarea : *« Ce este (subĭectul)* ?»—Cele d'a duoa vor răspunde la întrebarea : *Cum este (subĭectul* ?»—Și celea d'a treĭa vor răspunde la întrebarea : *« Ce face (subĭectul)*?»

[L. II.]

---

30. REPETIRE TRIMESTRIALĂ

(Deprinderĭ ortografice)

Exemple. **MILOȘ CEL MILOS.**

Un bĭet unchĭéș orb și șchĭop îșĭ pĭerduse bĕțul. El acum mergea pe uliță, dibuind cu mânile. — Un om bét și uluit dete peșteb bĭetul unchĭéș. Moșul cel șchĭop căzu într'o grópă de puț sleit. Înghesuit și făcut ghem în fundul gropiĭ, el începu să gémă. Miloș băĭétul unuĭ viĭer din vecinătate ĭeșise tocmaĭ atunci de la șcólă. Chĭar aci el se oprise și șezuse jos, ca să-șĭ alégă un ichĭŭ pentru arșicĭ. Miloș auzi cum gemea în puț unchĭéșul.—Atunci el repede se șcólă și se duce într'acolo. Acolo ce să vază?.... El dări pe bĕtrânul căzut în put. — Milos era un baĭét din ceĭ maĭ cumințe, maĭ cumsecade și maĭ milosĭ. — «Aștéptă nitel, mosule;—ĭi strigă el de șus. — Uĭte, mĕ repez ĭute acasă, să daŭ de șcire tatĭ, să vie să te șcótă!»—El alergă d'afuga la viĭa tatăluĭ sĕŭ. Viĭerul

www.dacoromanica.ro

luă îndată o frînghie și un cos. Apoĭ alergă, împreună cu Miloș, și amîndoĭ scóseră pe bĭetul unchĭéș din puț. Unchĭéșul mulțumi și binecuvîntă pe viĭer și pe copilul șĕŭ.—Viĭerul a fost un om deplin: harnic și vîrtos, la trup; darnic și virtuos la suflet. Fiul-sĕŭ Milos a fost un băĭét milos. Dumnedeŭ sa le dea numaĭ bine!

Regule. — 1°. Când se întrebuințézĕ *trăsura-de-unire*?— 2°. Când se scrie *apostroful*?—3°. Câte feluri de *ș* avem?— 4°. Câte feluri de *ț* avem?—5°. Când scriem *z*, și când *ż*?

Teme.— Veĭ copĭa întocmaĭ pe caĭetul cel bun, exemplul de maĭ sus, **Miloș cel milos**, avênd mare grijă să îndreptezĭ, după celé cinci regule de aci, tóte greșelele de scriere ce veĭ găsi într'însul.

[L. III—IV.]

---

31. REPETIRE TRIMESTRIALĂ.

(Resumat de Gramatică: *Părțile cuvîntării*).

Exemple.—Tótă pasĕrea pe limba sa pĭere.—Sângele apă nu se face.—Peșcele de la cap se împute.—Ce face drépta, să nu șcie stînga.—Cum îțĭ veĭ așterne, așa veĭ dormi.—Ferul care nu se întrebuințézĕ, rugineșce.—Vorba rea se duce ca glonțul.—Lucrul de astă-ḑi, nu'l lăsa pe mâne!—Maĭ bine vaĭ-de-mine! decât vaĭ-de-noĭ!

Regule. — 1°. *Dece* la numĕr sînt părțile de vorbire sau *părțile cuvîntării*, și anume:

1. Substantivul,
2. Articolul,
3. Pronumele,
4. Adĭectivul,
5. Numeralul,
6. Verbul,
7. Adverbul,
8. Prepositĭunea,
9. Conjuncțiunea,
10. Interjecțiunea.

2°. Care cuvinte se numesc *substantive*?... Care *adiective*?....— Ce este *articolul*?....— Ce este *pronumele*?...—

www.dacoromanica.ro

Ce însemnéză *numeralul*?—Care cuvinte se numesc *verbe*? Ce sînt *adverbele*?...—Ce sînt *prepositiunile*?...—Dar *conjuncțiunile*?...—Ce însemnéză *interjecțiunile*?...

3°. Câte feluri de *numere* aŭ *substantivele*?... Câte feluri de *genuri* aŭ ele?....—Care părți de cuvîntare mai aŭ feluri saŭ forme deosebite pentru *număr* și pentru *gen*?...

Teme. — Din bucata de citire alésă, veĭ culege tóte feluritele părți de cuvîntare și le veĭ scrie în șir, fie-care fel pe un rînd osebit.

[L. II—III.]

TRIMESTRUL II.

32. COMPUNERE.

(Resumat de Fabulă).

Exemple. SÓRELE ȘI VÎNTUL.

1°. *Sórele* și *Vîntul* se certară, care din duoĭ va sili mai repede *pe un călĕtor*, să'și lepede *haĭna* de pe dînsul.

2°. Din pricina *viscolului* ce ridică *Vîntul*, *călĕtorul*, în loc să-*și* lepede *haĭna*, o strîngea tot mai tare pe dînsul.

3°. *Sórele* începu și el a dogori: *căldura* luĭ tăcu *pe călĕtor* să asude și el *își* scóse *haĭna* de pe dînsul.

4°. *Vîntul*, cu rĕul, nu ajunsese la scopul sĕŭ. Din contră, *Sórele*, prin blândețea sa, *l'a* învins.

Regule. — 1°. Când vorbim saŭ scriem despre nisce ființe închipuite,—fie ele ómeni, fie animale, fie și lucruri neînsuflețite,—și le facem să cugete, să vorbéscă și să se pórte ast-fel cum se întîmplă într'adevĕr între ómeni cu minte și cu pricepere, atunci se chiémă că noĭ facem o *Fabulă*.

3°. Spre a întocmi fabula de mai sus, ĭată în ce fel a trebuit să urmăm:

a) Ne-am întrebat mai întîĭ, din câte părți se compune fabula «Sórele și Vîntul»?...—(*din patru părți*..)

b) Care e partea întîĭ?.. Despre ce se vorbește în par-

www.dacoromanica.ro

tea acésta?...—*(despre cérta între Sóre şi Vînt şi despre scopul ce eĭ 'şĭ aŭ propus amînduoĭ...)*

c) Care e partea a duoa?.. Despre ce se vorbeşce în partea acésta?..—*(despre mijlócele nepotrivite ce a luat Vîntul spre a'şĭ atinge scopul...)*

d) Care e partea a treĭa?.. Despre ce se vorbeşce în partea acésta?...—*(despre mijlócele nimerite ce a luat Sórele ca să'şĭ atingă scopul...)*

e) Care e partea a patra şi din urmă?.. Despre ce se vorbeşce în partea acésta?...—*(despre învĕţătura ce tragem dintr'acéstă fabulă...)*.

Teme.— 1. Veĭ resuma cele patru părţĭ ale acestiĭ fabule, adică veĭ scrie pe rînd şi pe scurt ce se spune în cele patru părţĭ ale fabuliĭ.

2. Veĭ prescrie pe caĭetul cel bun resumatul acestiĭ fabule.

3. După modelul acesta, veĭ resuma din graiŭ o altă fabulă, alésă din cartea de cetire.

[L. III—IV.]

---

33. CAZURI.

Exemple.

Singular.	Plural.
1. *Cine* ară ţarina?	
Plugarul ară ţarina.	*Plugarĭ* ară ţarina.
2. *A cuĭ* ţarină o arĭ?	
A plugarulŭ ţarină...	*A plugarilor* ţarină...
3. *Cuĭ* aĭ dat plugul?	
Plugarulŭ 'l-am dat...	*Plugarilor* 'l-am dat...
4. *Pe cine* veţĭ arând?	
Pe plugar îl vĕţ arând.	*Pe plugarĭ* îĭ vĕţ arând.
5. Cum aĭ *chĭema* pe plugar?	
Plugare, vino 'n cóce!	*Plugarĭ*, staţĭ pe loc!
saŭ *Plugarule!*	saŭ *Plugarilor!*

Regule.— 1°. Când dicem noĭ că un substantiv este la numĕrul singular?... Şi când este el la numĕrul plural?..

2°. În propositiunile din exemplele de mai sus, sub-

www.dacoromanica.ro

stantivele nearticulate și articulate le vedem scrise în cinci forme deosebite, la singular și în cinci, la plural.

3°. Aceste cinci forme deosebite, fie la singular, fie la plural, noi le numim *Cazuri*.

4°. *Cazurile* sînt dar cu totul în număr de cinci, și anume:

I. *Nominativul* (N.), cu care răspundem la întrebările: «*cine? ce?*» (adică Numitor.)

II. *Genitivul* (G.), cu care răspundem la întrebările: «*al cui? a cui? ai cui? ale cui?*» (adică *Făcător* sau *Posesor.*)

III. *Dativul* (D.), cu care răspundem la întrebarea: «*cui?*» (adică *Dătător.*)

IV. *Acuzativul* (Ac.), cu care răspundem la întrebările: «*pe cine? ce?*» (adică *Arătător.*)

V. *Vocativul* (V.), cu care chiemăm. (adică *Chiemător.*)

6°. În ori-ce propositiune, cuvintele ce servă ca *complinire directă*, se află la cazul *Acuzativ*; iar cuvintele ce servă ca *complinire indirectă*, se afla: sau la cazul *Dativ*, sau puse după o propositiune.

Tema.— 1°. Din bucata de citire alésă, veĭ culege tóte substantivele cu *cazurile* lor.

2°. Veĭ forma o propositiune cu un substantiv ca subĭect și o veĭ schimba, după tóte cazurile, la singularul și la pluralul substantivuluĭ.

[L. II-III.]

---

34. SILABELE **ce** ȘI **ci**, **che** ȘI **chi**.

(Deprinderĭ ortografice)

Exemple.— Costa*che*, *ci*zmarul din *Chi*tila, e un*chi*ul luĭ *Chi*riac.— El este un om *ciu*dat. — N'a dat nicĭ unuĭa din noĭ de *ști*re. — S'a *chi*bzuit să ple*ce* la *schi*t, la *Cer*nica. — Acolo a luat *ci*nui călu-

www.dacoromanica.ro

gĕresc. — Și-a *schi*mbat numele. — Acuma îl *chi*ĕmă *Che*sarie. — El s'a în*chis* cu *che*ĭa într'o *chi*lie ve*che*. Nu pré cite*sce* pe *cia*slov, *ci* tot mereŭ se în*chi*nă. — Se hră*nesce* numaĭ cu ridi*chi* și cu alte rădă*cini*. — Dacă ĭ *dice ci*ne-va *ce*va, el rĕspunde: «*Che*luluĭ ti*chie* nu'ĭ trebuĭe!»

Regule — 1°. Consunanta *c*, când e urmată de un *e* și de un *i*, se rostesce curat *ce* și *ci*, maĭ înmuĭat de cum se pronunță silabele *ca*, *co*, *cu*, *că* și *câ*.

2°. Când însă, între consunanta *c* și vocalele *e* și *i*, maĭ punem și un *h*, atuncĭ sunetele devin maĭ tarĭ, la fel cu silabele de maĭ sus. Silabele *che* și *chi* se rostesc întocmaĭ ca silabele *ke* și *ki*.

Teme. — Veĭ copĭa întocmaĭ pe caĭet exemplele de maĭ sus și apoĭ veĭ scrie pe patru rînduri osebite, tóte cuvintele de acolo, în care veĭ găsi sunetele: *ce*, *ci*, *che* și *chi*.

[L. II.]

---

35. TERMINĂRILE SUBSTANTIVELOR.

Exemple.

Acum sîntem în tómnă.	Am avut duoĕ tómne bune.
Prună! eștĭ o pómă bună.	Ce póme bune sînt prunele!
În grădină avem un jugastru.	În grădinĭ nu pré sînt jugaștri.
La fundul liveḑiĭ este un codru.	Stejarĭ deșĭ cresc în codri.
Aĭ tu vre-un frate?	Eŭ am duoĭ frațĭ.
Vînĕtorul a împușcat o vulpe.	Tu aĭ împușcat duoĕ vulpĭ.
Aveți voĭ car? aveți voĭ boĭ?	Noĭ avem patru care; avem opt boĭ.
Dar n'aveți cal.	Ba, avem șése caĭ!

www.dacoromanica.ro

Regule.—1°. Sunetul cu care se sfîrşesce o vorbă se chiémă *Terminarea* vorbiĭ.

2°. La singular, substantivele se termină: saŭ cu una din vocalele: *ă, u, ŭ, e,* saŭ cu vre-o *consunantă óre care.*

3°. La plural, sutbstantivele se termină cu una din vocalele: *e, i, ĭ.*

4°. Partea aceía a uniĭ vorbe, care nu se schimbă nicĭ odată, se chiémă *Rădăcina* saŭ *Tulpina* vorbiĭ.

Teme.— Din bucata de citire alésă, veĭ culege tóte substantivele câte sînt la *singular* şi tóte câte sînt la *plural*, şi le veĭ scrie pe duoĕ colóne, subliniind *rădăcina* cu o linióră, iar *terminările* cu duoĕ, dupĕ modelul lucrăriĭ de acĭ:

Singular.	*Plural.*
Capr-*ă*	Capr-*e*
Codr-*u*	Codr-*i*

(L. II.)

---

36. DECLINAREA.

Exemple

Singular.

N. *Cine* cóse haĭnele?
- Mas. *Croitorul* cóse haĭnele.
- Fem. *Croitorésa* cóse haĭnele.

G. *A cuĭ* haĭnă este nouă?
- Mas. *A croitoruluĭ* haĭnă...
- Fem. *A croitoresiĭ* haĭnă...

D. *Cuĭ* s'a plătit haĭna?
- Mas *Croitoruluĭ* s'a plătit...
- Fem. *Croitoresiĭ* s'a plătit...

A. *Pe cine* veḑĭ cosênd haĭne?
- Mas. *Pe croitor* îl veḑ...
- Fem. *Pe croitorésă* o veḑ...

www.dacoromanica.ro

V. *Chiémă* pe | croitor! — Mas. *Croitorule!* vin o'n có!
croitorésă! — Fem. *Croitoréso!* poftim încóce!

Plural.

N. *Cine* cóse haĭnele? | Mas. *Croitorii* cos haĭnele.
Fem. *Croitoresele* cos haĭnele.

G. *Ale cui* haĭne sînt nouĕ? | Mas. *Ale croitorilor...*
Fem. *Ale croitoreselor...*

D. *Cui* aţĭ dat haĭnele? | Mas. *Croitorilor* le-am dat.
Fem. *Croitoreselor* le-am dat.

A. *Pe cine* veḑi cosênd haĭnele? | Mas. *Pe croitorĭ* ĭĭ veḑ...
Fem. *Pe croitorese* le veḑ...

V. *Chiémă* pe | croitorĭ! — Mas. *Croitorilor!* haĭ, veniţĭ!
croitorese! — Fem. *Croitoreselor!* vĕ rog, poftiţĭ!

Regule. — 1°. Schimbarea substantivelor articulate şi nearticulate, dupĕ numere, dupĕ genurĭ şi dupĕ cazurĭ, noĭ o numim *Declinare.*

2°. Aşa dar, substantivele, de óre-ce işĭ schimbă terminările lor, la singular şi la plural, la masculin, la feminin şi la neutru (saŭ ambigen), precum şi la cele cincĭ cazurĭ, noĭ ḑicem că ele *se declină.*

Teme.—Din bucata de citire alésă, veĭ culege tóte substantivele, articulate, şi nearticulate şi veĭ spune la fie-care: *numĕrul, genul* şi *cazul* în care se află. Veĭ lucra dupĕ modelul următor:

Al ţaranuluĭ: este substantiv, la numĕrul *singular*, genul *masculin* şi cazul *genitiv.*

[L. II-III.]

www.dacoromanica.ro

37. SILABELE **ge** ȘI **gi**, **ghe** ȘI **ghi**.

(Deprinderĭ ortografice)

Exemple.—Mama Mar*ghĭ*óla séde *gh*emuită în casă, într'un ung*hĭ*er. Ea cóse la *gh*erg*h*ef. La *gĭam*, ea are *gh*erg*h*ine și mag*h*iran, în *gh*ivece.—*G*inerele eĭ *Gh*eor*gh*e intră în casă *ge*mênd.—«Of! ce *ger* e afară! Nicĭ că cu*ge*țĭ! Tóte florile din grădină aŭ de*ge*rat.—Mie, gróznic 'mĭ-e frig la de*ge*te și la *ge*nuchĭ. Ba, 'mĭ-aŭ ing*hĭe*țat și *ge*nele și sprîncenele. — Gârla e ing*hĭe*țată tun».

Regule. — 1° Consunanta *g*, când e urmată de un *e* și de un *i*, se rostește maĭ móle, maĭ muĭat decum se pronunță în silabele *ga*, *go*, *gu*, *gâ*, *gă*.

2°. Ca să înăsprim sunetul *g* dinainte vocalelor *e* și *i*, noĭ punem între consunanta *g* și acele vocale (*e* și *i*) litera *h*. Atunci sunetul devine tot atât de aspru ca în silabele: *ga*, *go*, *gu*, *gâ*, *gă*.

Teme.—1°. Din bucata de citire alésă, veĭ culege tóte cuvintele cu *ge* și *gi*, și pe tóte cele cu *ghe* și *ghi*, și le veĭ scrie pe duoĕ rînduri osebite!

[L. II]

---

38. COMPUNERE.

(Epistolă).

Exemple. **O SCRISÓRE DE FELICITARE.**

1°. Locul și Data:—(*Mircești, 31 Dechemvrie 189...*).

2°. Titlul:—(*Iubite tată!*)

3°. Introducerea:—(... *fiind a-duoa-di numele tatălui și totdeodată și diŭa cea d'intĭi a unuĭ an noŭ, întréga familie are să se bucure.—Arătare a părerĭi-de-rĕŭ că scriitorul nu póte lua parte la acea înduioită sĕrbare, din cauză că el se află departe.....*)

www.dacoromanica.ro

4°. Anunțarea: —(*... trămiterea acestii scrisori de felicitare, care va aduce tutulor aminte despre cel ce lipsește.....*)

5°. Cuprinsul: —(*... vorbe de felicitare, prin urările: să trăiești! la mulți ani!...., îndreptate, pe de-o-parte tatălui, pentru ziua sa; iar pe de altă parte, întregii familii, spre a-i ura un an fericit...*)

6°. Închieierea: —(*...sărutări de mâni și salutări pentru fie-care, după cuviință.....*)

7°. Subscrierea saŭ Iscălitura: —(*Al D-tale .....*)

8°. Adresa din afară, pe plic: —(*D-sale Domnului Vasile (.....), la Iași, Strada..... No...*)

Regule.—1°. Când vreĭ să spuĭ ceva, cuĭva care nu e de față, ĭi trămiți vorbă prin scrisóre. Scrisórea pe care o trămiți se mai numește: *Carte* saŭ *Epistolă*.

2°. În scrisóre, ĭi spuĭ, mai pe scurt, ceĭa-ce 'ĭ-aĭ spune din graĭŭ, dacă ar fi de față. Așa bună-óră, poți să'l feliciți, adică să'ĭ urezĭ îndelungată viéță, sănătate bună și mulțumirĭ de tot felul, cu prilejul saŭ ocaziunea anuluĭ noŭ, a dileĭ sale de nașcere, orĭ de nume, orĭ altele. Poți să'ĭ și mulțumești pentru ceva ce ți-a dat saŭ ți-a făgăduit.

Teme.— 1°. Dupĕ punctele însemnate la *exemple*, veĭ face o scrisóre de felicitare către tata, de ziua de S-tul Vasile.

2°. Acea scrisóre o veĭ prescrie pe caĭetul cel bun de compuneri.

3°. Veĭ face din graĭŭ câte o scrisóre de felicitare către Bunica și către un frate maĭ mare: pe Bunica o veĭ felicita de anul noŭ; ĭar pe fratele maĭ mare (pe Nenea), îl veĭ felicita pentru trecerea cu succes al examenelor din clasa luĭ.

[L. III-IV.]

www.dacoromanica.ro

Exemple. **TRANDAFIR.**

Singular

N. *Ce* a înflorit?	Nearticulat.	*Un trandafir* mic a înflorit.
	Articulat.	*Trandafirul* mic.....
G. *A cuĭ* flóre e albă?	Neart.	*A unuĭ trandafir* mic....
	Art.	*A trandafirului* mic.....
D. *Cuĭ* s'a pus o proptea?	Neart.	*Unuĭ trandafir* mic.....
	Art.	*Trandafirului* mic.....
Ac. *Ce* vedeți înflorind?	Neart.	*Un trandafir* mic....
	Art.	*Trandafirul* mic....
V. Ce maĭ flóre!	Neart.	*Trandafire* mic! ce frumos eștĭ!
	Art.	*Trandafirule* mic! mult eștĭ frumos!

Plural

N. *Ce* copăceĭ aŭ înflorit?	Neart.	*Unĭĭ trandafirĭ* micĭ aŭ înflorit.
	Art.	*Trandafirĭĭ* micĭ...
G. *Ale cuĭ* florĭ sînt albe?	Neart.	*Ale unor trandafirĭ* micĭ
	Art.	*Ale trandafirilor* micĭ...

www.dacoromanica.ro

D. *Cui* s'aŭ pus proptele? | Neart. *Unor trandafiri* micĭ... | Art. *Trandafirilor* micĭ....

Ac. *Ce* vedeţĭ înflorind? | Neart. *Uniĭ trandafiri* micĭ.... | Art. *Trandafiriĭ* micĭ....

V. Ce maĭ florĭ! | Neart. *Trandafiri* micĭ! Ce drăguţĭ sînteţĭ! | Art. *Trandafirilor* micĭ! mult imĭ placeţĭ!

Regule. — Tóte substantivele masculine, terminate cu *o consunantă*—(*pom, mĕr, cal, urs, cerb*), se declină întocmaĭ ca substantivul *trandafir*.

Teme. — În bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte substantivele masculine terminate la nominativ cu o consunantă şi veĭ ţine minte numĕrul şi cazul fie-căruĭa.

[L. II.]

---

40. DECLINAREA SUBSTANTIVELOR MASCULINE, TERMINATE CU VOCALA **e**.

Exemple. **MUNTE.**

Singular.

N. *Ce* este păduros? | Neart. Un *munte* nalt .. | Art. *Muntele* nalt...

G. *A cui* pădure este désă? | Neart. *A unui munte* nalt.... | Art. *A muntelui* nalt....

www.dacoromanica.ro

D. *Cuĭ* ducem vara dorul?	Neart. *Unuĭ munte* nalt.....	
	Art. *Munteluĭ* nalt.....	
Ac. *Ce* veḑĭ colo 'n depărtare?	Neart. *Un munte* nalt.....	
	Art. *Muntele* nalt.....	
V. Ce maĭ munte!	Neart. *Munte* nalt! Eŭ te doresc!	
	Art. (*Nu se întrebuinţézĕ*).	

Plural.

N. *Ce* locurĭ pot fi păduróse?	Neart. *Unĭĭ munţĭ* nalţĭ....	
	Art. *Munţiĭ* nalţĭ...	
G. *Ale cuĭ* cóste sînt păduróse?	Neart. *Ale unor munţĭ* nalţĭ....	
	Art. *Ale munţilor* nalţĭ. .,	
D. *Cuĭ* ducem noĭ vara dorul?	Neart. *Unor munţĭ* nalţĭ....	
	Art. *Munţilor* nalţĭ....	
Ac. *Ce* vedeţĭ colo 'n depărtare?	Neart. *Unĭĭ munţĭ* nalţĭ....	
	Art. *Munţiĭ* nalţĭ.....	
V. Ce maĭ munţĭ!	Neart. *Munţĭ* nalţĭ! Mĭ-e dor de voĭ!	
	Art. *Munţilor* nalţĭ! Ce măreţĭ sînteţĭ!	

Regule. — Tóte substantivele masculine terminate cu vocala *e*, se declină întocmaĭ ca substantivul *munte*—(*burete, vĭerme, sticlete, ĭepure, fluture, peşce.....*)

www.dacoromanica.ro

Teme. — În bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte substantivele masculine, terminate la nominativ cu vocala *e*, şi veĭ ţine minte numĕrul şi cazul fie-căruĭa.

[L. (II.]

---

41. SILABELE **şte** ŞI **şti**, **şce** ŞI **şci**.

(Deprinderĭ ortografice)

Exemple. — *Ş*tefan-cel-Mare mo*şte*ni tronul Moldoviĭ.—El fu mare me*şter* în rĕzbóĭe. — Pururé stătu de*şte*pt la primejdiile ţărĭi.—Cu o*şti*le sale, împra*ştie* pe duşmaniĭ străinĭ.—În timp de lini*şte*, el mîngâĭe rĕstri*şte*le poporuluĭ.

Ómeniĭ marĭ cuno*sc* maĭ multe lucrurĭ decât copiiĭ. — Cunoşcinţa lucrurilor nu se câ*şti*gă numaĭ cu banĭ.—Ace*ste*a să-ţĭ fie spre *şciinţă*!

Regule. — 1°. Sunetul sisiitor *s* se face şuerător, când îl scriem cu o codiţă dedesubt.

2°.—Sunetele pe care le rostim *şte* şi *şti*, noĭ le scriem în duoĕ felurĭ.—În unele cuvinte, lipim de litera *ş*, silabele *te* şi *ti*. Atunci sunetele *şte* şi *şti*, nu se pot schimba niciodată. (*Ştefan, meşter, linişte, ştiucă, ştir, ştirb, ştevie*).

3°.—Într'alte felurĭ de cuvinte, rostite ca *şte* şi *şti*, lipim de litera *ş*, silabele *ce* şi *ci*. Acésta o facem, fiind-că în unele cuvinte înrudite cu dînsele, aflăm curat litera *c*, (*peşce—pescar, cunosc—cunoşcinţă* şi *şciinţă*).

Teme, — Veĭ copĭa întocmaĭ pe caĭetul cel bun, tóte exemplele de maĭ sus, şi veĭ sublinia pretutindenĭ silabele *şte, şti, şce, şci*.

[L. II.]

---

www.dacoromanica.ro

42. DECLINAREA SUBSTANTIVELOR MASCULINE TERMINATE CU VOCALA **u**.

Exemple. LEŬ.

Singular.

N. *Cine* are cóma frumósă?
- Neart. *Un leŭ* mare are cóma frumósă.
- Artic. *Leul* mare.....

G. *A cuĭ* cómă este frumósă?
- Neart. *A unuĭ leŭ* mare....
- Artic. *A leuluĭ* mare....

D. *Cuĭ* îĭ place carnea vie?
- Neart. *Unuĭ leŭ* mare....
- Artic. *Leuluĭ* mare....

Ac. *Ce* vedĭ la menagerie?
- Neart. *Un leŭ* mare....
- Artic. *(Pe) leul* mare..

V. Chiémă pe leŭ!
- Neart. *Leŭ!* rege al fiarelor!
- Artic. *Leule!* supune-te omuluĭ!

Plural.

N. *Care* fiare aŭ cóme frumóse?
- Neart. *Nișce leĭ* marĭ aŭ cóme frumóse?
- Artic. *Leiĭ* marĭ...

G. *Ale cuĭ* cóme sînt frumóse?
- Neart. *Ale unor leĭ* marĭ...
- Artic. *Ale leilor* marĭ...

www.dacoromanica.ro

D. *Cui* se dă carne vie? | Neart. *Unor leĭ* marĭ... | Artic. *Leilor* marĭ...

Ac. *Ce* aĭ vĕḑut la menagerie? | Neart. *Nișce leĭ* marĭ... | Artic. (*Pe*) *leiĭ* marĭ...

V. Vorbește leilor! | Neart. Ce *leĭ* marĭ! | Art. *Leilor!* astîmpĕrați-vĕ!

Regule.— Tóte substantivele masculine terminate cu vocala *u*;—fie ea lungă (*u*), fie scurtată (*ŭ*)—, se declină întocmaĭ ca substantivul *leŭ*, (*zmeŭ*, *dulĕŭ*, *calĕŭ*, *nătărĕŭ*, *ḑĕŭ*: *socru*, *cuscru*, *codru*).

Teme.— 1°. În bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte substantivele masculine și veĭ spune numĕrul și cazul lor.

2°. Veĭ scrie pe caĭet declinarea substantivuluĭ «**Codru**» în scurte propositiunĭ, bine potrivite.

[L. II.]

---

43. DECLINAREA SUBSTANTIVELOR MASCULINE TERMINATE CU VOCALA **a**.

Exemple. **POPĂ.**

Singular.

N. Cine a intrat pe pórtă? | Neart. *Un popă* al nostru... | Artic. *Popal* nostru....

G. *A cui* este crucea asta? | Neart. *A unuĭ popă* al nostru | Artic. *A popiĭ* nostru...

www.dacoromanica.ro

D. *Cuĭ* aĭ trămis cartea?	Neart. Unuĭ *popă* al nostru.	
	Artic. *Popiĭ* nostru	
Ac. *Pe cine* auḑĭ citind?	Neart. *Pe un popă* al nostru.	
	Artic. *Pe popal* nostru...	
V. Ĭa, chĭémă pe popa!	Neart. Ah! *popă*, fieţĭ milă! vino'ncóce!	
	Artic. Părinte! *popo*! poftim la noĭ!	

Plural.

N. *Ce* ómenĭ vin la noĭ?	Neart. *Nişce popĭ* aĭ noştri.	
	Artic. *Popiĭ* noştri...	
G. *Ale cuĭ* sînt odăjdiile?	Neart. *Ale unor popĭ* aĭ noştri	
	Artic. *Ale popilor* noştri.	
D. *Cuĭ* aţĭ dat cărţile?	Neart. *Unor popĭ* aĭ noştri.	
	Artic. *Popilor* noştri...	
Ac. *Pe cine* aĭ vĕḑut la biserică?	Neart. *Pe nişce popĭ* aĭ noştri.	
	Artic. *Pe popiĭ* noştri...	
V. Chĭemaţĭ pe popĭ!	Neart. *Popĭ!* stîlpĭ aĭ Bisericiĭ!	
	Artic. *Popilor!* vĕ cer ajutor!	

Regule.— Tóte substantivele masculine terminate cu vocala *ă*, se declină întocmaĭ ca substantivul *popă*, (*tată*, *paşă*, *agă*, *vodă*).

www.dacoromanica.ro

Teme.— 1°. În bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte substantivele masculine şi veĭ spune *numĕrul* şi *cazul* lor.—2°. Veĭ scrie pe caĭet declinarea substantivuluĭ «**Tată**» în scurte propositiunĭ bine potrivite.

[L. II.]

---

44. SUNETUL **ó** (**oa**).

(Deprinderĭ ortografice)

Exemple. *O*mul se *ró*gă de *D*omnul ceresc şi'ĭ *ş*ice: — «*D*ómne! ajută-ne, *ro*gu-te, pe noĭ *ó*menii! Dă-ne *só*re! Scutesce-ne de *fó*mete!» — Plóĭa este prinicĭósă pentru *o*gor. Dar pré multe ploĭ sînt vătămătóre ogórelor.—Pe *có*stele Mării-Negre orĭ-ce strimtóre de apă se chĭémă *b*oaz. Pe acolo sînt multe *b*oazurĭ saŭ strimtorĭ.

Regule.— 1°. Sunetul diftongat *oa* derivă maĭ totdauna din vocala *o*.— Atuncĭ noĭ îl scriem neapărat cu vocala *o* accentuată, (*ó*).

2°. Totuşĭ sînt şi câte-va cuvinte pe care trebuie să le scriem cu silaba: *oa*, (*boaz*, poporul *moabit*, şérpele *boa*,....)

Teme.— Din bucata de citire alésă, veĭ culege tóte cuvintele ce conţin sunetul *oa*, şi le veĭ scrie, punênd în faţa fie-căruĭa pe cel cu *o* simplu, din care derivă diftongul *ó*.

[L. II.]

---

45. COMPUNERE.

(Descriere)

Exemple. **APA.**

1°. Ce este apa?...—(*un lichid...*).

2°. Unde se află apa?...—(*în gârle, în puţurĭ, în fântânĭ, în lacurĭ, în mare, în pământ, în aer...*).

3°. Cum este apa?—(*limpede, tulbure, multă, puţină, adîncă, străvedie...*).

www.dacoromanica.ro

4⁰. Ce este apa pentru tóte fiinţele ?..—(*o bĕutură neapĕrată...*). — Ce se întîmplă plantelor, daca n'aŭ apă?... (*...se usucă...*). — Ce se întîmplă, fără apă, animalelor şi ómenilor?...—(*pot să şi móră de sete....*).— Ce feluri de animale pot trăi numaĭ în apă?...

5⁰. Cum trebuĭe să fie apa de bĕut?—(*próspĕtă, limpede, fără colóre, fără miros...*).

6⁰. De ce nu e bine să bem apă pré rece?....

7⁰. Ce se întîmplă cu apa, când este la căldură ?. (*se preface în aburi...*).— Ce sînt norii?...—(*aburi suiţi în nălţime...*).—Ce se întîmpla cu apa din norĭ?...—(*cade pe pămînt, ca plóĭe, ca pĭétră saŭ grindină, ca zăpadă...*).—Unde pĕtrunde apa de plóĭe?.., (*în pămînt...*).—Cum ĭese afară din pămînt?...—(*ca izvor...*) Unde se scurge izvorul?...—(*în gârle, în riurĭ, în mare*).

8⁰. Ce se întîmplă ĭérna cu apa?... — Cum este ghĭéţa?...—(*tare, rece, străvedie...*).

9⁰. Sub câte forme diferite ni se arată apa?...—(*ca corp lichid, ca corp solid şi ca corp gazos....*).

10⁰ .Care sînt folósele apiĭ?.....

Teme — 1. Veĭ descrie, tot de pe punctele de maĭ sus, duoĕ alte obĭecte lichide: «**Vinul**» şi «**Laptele.**» — 2. Răspunsurile despre «**Apă,**» le veĭ prescrie pe caĭetul cel bun.

[L. III—IV.]

---

16. DECLINAREA UNOR SUBSTANTIVE NEUTRE SAU AMBIGENE.

Exemple. **CAR.**

Singular.

N. *Ce* duruĭe pe drum?	Neart. *Un car* gol duruĭe pe drum....
	Art. *Carul* cel gol...	

www.dacoromanica.ro

G. *A cuĭ* rótă e stricată?	Neart. *A unuĭ car* gol...	Art. *A caruluĭ* celuĭ gol.
D. *Cuĭ* o să punem loĭtrele?	Neart. *Unuĭ car* gol...	Art. *Caruluĭ* celuĭ gol...
Ac. *Ce* auḑĭ duruind?	Neart. *Un car* gol...	Art. *Carul* cel gol...
V. Ce ḑicĭ despre car?	Neart. Ce maĭ *car* gol!	Art. Ci că staĭ, *carule*!..

Plural.

N. *Ce* duruie pe stradă?	Neart. *Nișce care* góle duruie pe stradă.	Art. *Carele* góle...
G. *Ale cuĭ* róte sînt nouĕ?	Neart. *Ale unor care* góle...	Art. *Ale carelor* góle....
D. *Cuĭ* să punem oiștĭ nouĭ?	Neart. *Unor care* góle...	Art. *Carelor* ġóle..
Ac. *Ce* veḑĭ sub șopru?	Neart. *Niscaĭ-vă care* góle...	Art. *Carele* cele góle..
V. Ce maĭ care!	Neart. Halal d'aie *care* góle!.	Art. Opriți-vĕ, *carelor* góle!

www.dacoromanica.ro

Regule. — 1. Substantivele neutre ce se termină, la singular, cu *o consunantă* óre-care și, la plural, cu vocala *e*, se declină întocmaĭ ca substantivul *car*, (*umĕr*, *picĭor*, *umblet*, *deget*, *cap* (*capele*), *cuțit* și altele).

Teme. — Veĭ declina pe caĭet, în propoșițiuni potrivite, substantivele neutre, «**Cap**» și «**Topor**», numaĭ cu formele lor articulate.

(L. II).

---

47. DECLINAREA ALTOR SUBSTANTIVE NEUTRE.

Exemple. **STÉG.**

Singular.

N. *Ce* se pórtă 'n fruntea óștiĭ?
- Neart. *Un stég* tricolor e în fruntea óștiĭ.
- Art. *Stégu* tricolor.....

G. *Ale cuĭ* colorĭ sînt treĭ?
- Neart. *Ale unuĭ stég* tricolor.
- Art. *Ale stégului* tricolor...

D. *Cuĭ* urmézä óstea?
- Neart. *Unuĭ stég* tricolor...
- Art. *Stégului* tricolor....

Ac. *Ce* vedem în fruntea óștiĭ?
- Neart. *Un stég* tricolor...
- Art. *Stégul* tricolor....

V. Ce maĭ stég!
- Neart. *Stég* tricolor! pe tine te cinstim!
- Art. *Stégule* tricolor! tu staĭ falnic în bătălie!

www.dacoromanica.ro

Plural.

N. Ce stă în fruntea oștilor?

Neart. *Stéguri* tricolore se vĕd în fruntea oștilor.
Art. *Stégurile* tricolore fîlfîie în fruntea oștilor.

G. *Ale cuĭ* stofe sînt găurite de glónțe?

Neart. *Ale unor stéguri* tricolore.
Art. Ale *stégurilor* tricolore.

D. *Cuĭ* urméză oștirile?

Neart. *Unor stéguri* tricolore.
Art. *Stégurilor* tricolore.....

Ac. *Ce* vedem în fruntea oștirilor?

Neart. *Stéguri* tricolore.....
Art. *Stégurile* tricolore.....

V. Ce mai stéguri!

Neart. *Stéguri* tricolore! semn de glorie!
Art. *Stégurilor* tricolore! noĭ vĕ cinstim!

Regule. — Tóte substantivele neutre, terminate la singular cu *o consunantă*, precum și unele din cele terminate cu vocala scurtată *ŭ*, se declină întocmaĭ ca substantivul *stég*, (*gât*, *cort*, *foc*, *plaĭŭ*, *naĭŭ*, *graĭŭ*).

Teme. — 1. Din bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte substantivele neutre, ce se declină la fel cu substantivul *stég*.

2. Veĭ declina pe caĭet, în propositiuni potrivite, vorbele «**Cort**» și «**Graĭŭ.**»

[L. II.]

---

www.dacoromanica.ro

Exemple. **RĔZBOĬU.**

Singular.

N. Este vre un rĕŭ cu folos?	**Neart.** *Un rĕzboĭŭ* e un rĕŭ cu folos. **Art.** *Rĕzboĭul* e un rĕŭ cu folos.
G. *Ale cuĭ* întîmplărĭ ne-aŭ priit noĕ?	**Neart.** Ale unuĭ *rezboĭŭ* cu Turcii. **Art.** Ale *rĕzboĭuluĭ* cu.. »
D. *Cuĭ* datorim neatîrnarea ţărĭĭ nóstre?	**Neart.** *Unuĭ rĕzboĭŭ* cu Turcii. **Art.** *Reboĭuluĭ* cu Turcii.
Ac. *Ce* aŭ făcut ostaşiĭ noştrĭ la Plevna?	**Neart.** *Rĕzboĭŭ* cu Turcii. **Art.** *Rĕzboĭul* cu Turcii.
V. Ce maĭ rĕzboĭŭ!	**Neart.** *Rĕzboĭŭ!* tu ne-aĭ adus Regatul! **Art.** *Rĕzboĭule* de neatîrnare! să fiĭ bine-cuvîntat!

Plural

N. Sînt óre rele cu folos?	**Neart.** *Unele rĕzbóĭe* sînt cu folos! **Art.** *Rĕzbóĭele* cîştigate sînt cu folos.
G. *Ale cuĭ* urmărĭ sînt nenorocóse?	**Neart.** *Ale unor* rĕsbóĭe pĭerdute. **Art.** *Ale rĕzbóĭelor* pĭerdute.

www.dacoromanica.ro

D. *Cui* să nu se încrédă popórele?

Neart. *Unor rĕzbóie* nedrepte.
Art. *Rĕzbóielor* nedrepte.

Ac. *Ce* găsim în Istoria nóstră?

Neart. Multe *rĕzbóie* cu Turcii.
Art. *Rĕzbóiele* Românilor cu dușmanii țării.

V. Ce de rĕzbóie!

Neart. *Rĕzbóie!* voi ne-ați slăbit în trecut!
Art. *Rĕzbóielor!* tot voi ne-ați înălțat acum!

Regule.— 1°. Unele substantive neutre ce se termină la singular cu vocala scurtată *ŭ*, se declină întocmai ca substantivul *rĕzboiŭ*, (*hîrdăŭ, heleșteŭ, pustiŭ, burghiŭ, oŭ, pirĭŭ, straĭŭ, călcâiŭ*; dar *friŭ-frîne, briŭ-brîne.*

2°. Sînt puține substantive neutre, care se termină, atît la singular cît și la plural, cu vocala *e*, ca: *nume, pronume, renume, fóle.* Substantivele aceste aŭ formele următóre: a) *Sing. neart.* și *art.* N. Ac. și V.: nume-numele. G. și D: nume-numelui. b) *Plural*, N. și A.: nume-numele, G. D. și V.: nume-numelor.

3°. Substantivele neutre se declină și ele articulate și nearticulate.

4°. Tóte substantivele *masculine* și tóte cele *neutre*, cărora le putem dice și *ambigene*, cînd le declinăm *nearticulate*, aŭ câte o *singură* formă la singular și *alta* la plural.

Teme.— 1°. Din bucate de citire alésă, veĭ sublinia tóte substantivele ambigene, însemnându-ți la fie-care cum se declină.

2°. Veĭ declina pe caiet, în propositiuni potrivite, cuvintele: «**Pirĕŭ**» și «**Fole,**» atît articulate cît și nearticulate.

[L. II.]

www.dacoromanica.ro

49. DECLINAREA SUBSTANTIVELOR FEMININE. TERMINATE CU ă.

Exemple. CAPRĂ.

Singular.

N. *Cine* dă lapte sănătos?
Neart. *O capră* roşie dă lapte sănătos.
Art. *Capra* roşie...

G. *Al cui* lapte este sănătos?
Neart. *Ale unii capre* roşii.
Art. *Al caprii* roşii...

D. *Cui* să dăm nutreţ bun?
Neart. *Unii capre* roşii...
Art. *Caprii* roşii...

Ac. *Pe cine* veḑi păscênd?
Neart. *O capră* roşie...
Art. *Pe capra* roşie...

V. Chiémă capra.
Neart. *Capră* roşie! vino să te-adăp!
Art. *Capro* roşie! (Nu se pré ḑice).

Plural.

N. *Cine* ne dă lapte sănătos?
Neart. *Unele capre* roşii...
Art. *Caprele* roşii...

G. *Al cui* lapte e sănătos?
Neart. *Al unor capre* roşii.
Art. *Al caprelor* roşii...

www.dacoromanica.ro

D. *Cui* să dăm hrană bună?

Neart. *Unor capre* roșiĭ...

Art. *Caprelor* roșiĭ...

Ac. *Pe cine* vedeți păscênd?

Neart. *Nisce capre* roșiĭ...

Art. *Pe caprele* roșiĭ...

V. Chĭemați caprele!

Neart. Heĭ! *Capre* roșiĭ! veniți!

Art. *Caprelor* roșiĭ! nu fugiți!

Regule.— Tóte substantivele feminine, terminate la, singular, cu vocala *ă* și, la plural, cu vocala *e*, se declină întocmaĭ ca substantivul *capră*, (*casă*, *vacă*, *grădină*, *piuă*).

Teme.— 1°. În bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte substantivele feminine, terminate la singular cu vocala *a* și la plural cu vocala *e*, și veĭ spune la ce numĕr și la ce caz ele se află.

2°. Veĭ declina pe caĭet substantivul «**Grădină**» cu articol la singular și fără articol la plural. Veĭ pregăti în minte micĭ propositiuni pentru fiecare caz al acestor cuvinte.

[L. II.]

---

50. DECLINAREA SUBSTANTIVELOR FEMININE, TERMINATE CU **a, ea** ȘI **i**

Exemple. **BASMA.**

Singular.

N. Ce e acésta?

Neart. *O basma* noŭă e acésta.

Art. *Basmaŭa* cea noŭă...

G. *A cui* față e verde?

Neart. *A unii basmale* nouĭ.

Art. *A basmalii* nouĭ...

D. *Cui* s'a dat o față verde?

Neart. *Unii basmale* nouĭ..

Art. *Basmalii* nouĭ...

www.dacoromanica.ro

Ac. *Ce* aĭ cumpărat la tîrg?	**Neart.** *O basma* noŭă..
	Art. *Basmaŭa* cea noŭă.,
V. Ce maĭ basma!	**Neart.** Of! *basma* noŭă! ce verde eștĭ!
	Art. (Nu se întrebuințéză).

Plural

N. *Ce* sînt acestea?	**Neart.** *Basmale* nouĭ sînt astea.
	Art. *Basmalele* cele nouĭ..
G. *Ale cuĭ* fețe sînt frumóse?	**Neart.** *Ale unor basmale* nouĭ.
	Art. *Ale basmalelor* nouĭ.
D. *Cuĭ* să dăm fețe frumóse?	**Neart.** *Unor basmale* nouĭ.
	Art. *Basmalelor* celor nouĭ.
Ac. *Ce* aț̆ĭ cumpărat din tîrg?	**Neart.** *Basmale* nouĭ...
	Art. *Basmalele* astea nouĭ.
V. Ce maĭ basmale!	**Neart.** *Basmale! basmale* de vîndare!
	Art. *Basmalelor!* bine îmĭ prindeț̆ĭ!

Regule.— Tóte substantivele feminine, care se termină cu vocalele apĕsate *a*, *ea* și *i*, se declină întocmaĭ ca substantivul *basma*, (*mușama*, *canava*, *manta*, *cazma*, *oca*, *saca*, *viț̆ea—viț̆ele*, *vergea—vergele*, *ḑi—ḑile* și altele).

Teme.— 1°. În bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte substantivele feminine, terminate la nominativ cu *ă*, cu a, cu *ea* și cu *i*, și veĭ spune la ce număr și la ce caz se află. — 2°. Veĭ declina pe caĭet sub-

www.dacoromanica.ro

stantivele «**Saca, Lalea** și **Dì**», cu articol la singular, și fără articol la plural.—Veĭ pregăti în minte micĭ propositiunĭ pentru fie-care caz al acestor cuvinte.

[L. II.]

---

51. SUNETELE **é** ȘI **ea**.

(Deprinderĭ ortografice)

Exemple. — Astă tómnă, sora-mea Flórea avea o vițea, o mĭea și o ĭédă négră. Adesé, ea le ducea în cirédă. Acolo ereaŭ vițelele, mĭelele și ĭedele ómenilor din sat. Cu dînsele alăturé, ele păsceaŭ într'o vălcea d'a-drépta ĭezăturiĭ.

Ĭérna, orĭ-ce orășén are obiceĭŭ să mérgă uneorĭ la teatru, ca să'și petrécă séra. Spre a intra, trebuĭe să 'și ĭea la cassă un bilet din teancul de bilete.

Regule.— 1°. Sunetul *ea* se scrie maĭ totdauna cu diftongul *ea*, la sfîrșitul cuvintelor.

2°. De câte-orĭ însă sunetul *ea* este derivat din vocala simplă *e*, maĭ totdauna se scrie cu vocala *e* accentuată *é* (*florĭ-flóre*).

3°. Tot cu *é*, scriem și adverbele și prepositiunile ce aŭ la sfîrșit sunetul *ea*, (*adesé*, *pré*).

4°. Când sunetul *ea* se află în mijlocul unuĭ cuvînt, fără ca să putem găsi un alt cuvînt apropiét cu vocala simplă *e*, din care să putem deriva diftongul *ea*, atuncĭ îl scriem cu diftongul *ea*, (*teatru*, *teanc*, *ocean*...)

Teme.— Din bucata de citire alésă, veĭ culege tóte cuvintele cu sunetul *ea*, pi le veĭ scrie, despărțindu-le în silabe și arătând tot de odată derivările, unde se vor afla.

[L. II.]

---

www.dacoromanica.ro

52. DECLINAREA SUBSTANTIVELOR FEMININE, TERMINATE CU **e**.

Exemple. **VALE.**

Singular.

N. *Ce* este rĕcorósă?
Neart. *O vale* îngustă e rĕcorósă.
Artic. *Valea* îngustă...

G. *A cuĭ* apă este repede?
Neart. *A uniĭ văĭ* înguste...
Artic. *A văiĭ* înguste...

D. De-a-lungul *cuĭ* curge gârla?
Neart. De-a-lungul *uniĭ văĭ* înguste..
Artic. De-a-lungul *văiĭ* celiĭ înguste...

Ac. *Ce* vedĭ în depărtare?
Neart. *O vale* îngustă...
Artic. *Valea* cea îngustă...

V. Ce maĭ vale!
Neart. O! *vale* îngustă! mĭ-e dor de tine!
Artic. *Valeo* îngustă! Eŭ te doresc!

Plural.

N. *Ce* sînt rĕcoróse?
Neart. *Unele văĭ* înguste sînt rĕcoróse.
Artic. Tóte *văile* înguste...

G. *Ale cuĭ* ape sînt repedĭ?
Neart. *Ale unor văĭ* înguste..
Artic. *Ale văilor* înguste...

www.dacoromanica.ro

D. *Cui* dă cerul răcóre?	Neart. *Unor văi* înguste... Artic. *Văilor* înguste...
Ac. *Ce* vedĭ în depărtare?	Neart. *Nişce* văĭ înguste... Artic. *Văile* cele înguste...
V. Ce maĭ văĭ!	Neart. *Văĭ* înguste! vĕ doresc! Artic. *Văilor* înguste! mult îmĭ placeţĭ!

Regule. — Tóte substantivele feminine, care se termină la singular, cu vocala *e*, dupĕ o consună, se declină întocmaĭ ca substantivul *vale*, *(cale, punte, parte, riăiche)*.

Teme.— 1°. In bucata de cĭtire alésă, veĭ sublinia tóte substantivele feminine, terminate la singular, cu *e*, şi le veĭ spune numĕrul şi cazul. — 2°. Veĭ declina pe caĭet substantivele «**Ridiche**» şi «**Parte**,» articulate, în propositiunĭ potrivite!

[L. II.]

---

53. DECLINAREA SUBSTANTIVELOR FEMININE TERMINATE CU **e** ŞI **ă**.

Exemple. 1°. **PRĂVĂLIE.**

Singular.

N. *Ce* este la colţul casiĭ?	Neart... *O prăvălie.* Artic. *Prăvălia...*
G. *Al cui* gĭam e spart?	Neart. *Al unĭĭ prăvălĭĭ* din colţul casiĭ. Artic. Al *prăvăliĭĭ*....
D. *Cui* ĭĭ trebuĭe un gĭam?	Neart. *Unĭĭ prăvălĭĭ* din colţul casiĭ. Artic. *Prăvăliĭĭ* din....

www.dacoromanica.ro

Ac. *Ce* vedĭ acolo?

Neart. *O prăvălie* din colţul casiĭ.
Artic. *Prăvălia* din....

V. Ce maĭ prăvălie!

Neart. *Prăvălie!* tu eştĭ în colţul casiĭ.
Artic. *Prăvălia!* acolo'ĭ bogăţia!

Plural.

N. *Ce* clădirĭ sînt pe aci?

Neart. Numaĭ *prăvălii* de ferărie sînt pe aci.
Artic. *Prăvăliile* de ferărie...

G. *Ale cui* gĭamurĭ s'aŭ spart?

Neart. *Ale unor prăvălii* de ferărie.
Artic. *Ale prăvăliilor*....

D. *Cuĭ* are să se puĭe gĭamurĭ?

Neart. *Unor prăvălii* de ferărie.
Artic. *Prăvăliilor* de ferărie.

Ac. *Ce* vedĭ colo?

Neart. *Nişce prăvălii* în colţul casiĭ.
Artic. *Prăvăliile* din....

V. Ce maĭ prăviĭ!

Neart. *Prăvălii!* pré sînteţĭ scumpe.
Art. *Prăvăliilor!* M'aţĭ stins!

2º. MARFĂ.

Singular.

N. (**Ac.** şi **V.**)

Neart. O *marfă* bună e scumpă
Artic. *Marfa* bună.....

www.dacoromanica.ro

G. (și **D.**)	Neart.	Prețul unii *mărfi* bune e mare
	Artic.	Prețul *mărfii* bune....

Plural.

N. (**Ac.**)	Neart.	Orï-ce *mărfurï* (saŭ *mărfi*) bune sînt scumpe.
	Artic.	*Mărfurile* (saŭ *mărfile*) bune....
G. (**D.** și **V.**)	Neart.	Prețul unor *mărfurï* (saŭ *mărfi*) bune e mare.
	Artic.	Prețul *mărfurilor* (saŭ *mărfilor*) bune.

Regule. — 1°. Substantivele feminine, care se termină cu vocala *e*, dupĕ vocala *i* intrégă, se declină întocmaï ca substantivul *prăvălie*, (*magazie, herghelie hârtie....*)

2°. Substantivele feminine, care se termină, la **N.** singular, cu vocalele *ă* saŭ *e*, ĭar la **N.** plural, cu sîlaba *urï*, se declină întocmaï ca substantivul *marfă*, (*léfă, trébă, vreme*).

3°. Tóte substantivele feminine, când le declinăm *nearticulate*, aŭ o *singură* și *aceĭaș* formă pentru **G.** și **D.** la singular, și pentru *tóte* casurile de la plural, și altă formă pentru **N. Ac.** și **V.** la singular.

Teme. — 1°. Din bucata de citire alésă, veĭ sublinia *tóte* substantivele feminine învĕțate și le veĭ spune numĕrul și cazul. — 2°. Veĭ declina pe caĭet substantivele «**Herghelie**» și «**Vreme**» articulate, în propositiunĭ potrivite!

[L. III.]

54. DECLINAREA NUMELOR PROPRII.

Exemple.

1°. Nume propriï de persóne.

Masculin.	**Feminin.**
Singular.	
N. *Cine* scrie?	
Ștefan scrie.	*Maria* scrie.

www.dacoromanica.ro

G. *A cuĭ* este scrisórea asta?

a luĭ Ștefan..... | *a Mariĭ.....*

D. *Cuĭ* ĭi scriĭ?

luĭ Ștefan..... | *Mariĭ.....*

Ac. *Pe cine* chiemĭ?

pe Ștefan..... | *pe Maria.....*

V. Chiémă'ĭ!

Ștefane! vino 'n có! | *Mario!* vin' aci!

2⁰. *Nume propriĭ de popóre, de locurĭ și de sĕrbătorĭ.*

Plurai.

N. Ce sînt Românĭĭ?—Carpaţiĭ?—Floriile?

Românĭĭ sînt un popor înțelept. | *Carpaţiĭ* sînt munţĭ nalţĭ. | *Floriile* sînt sĕrbătorĭ de primăvară.

G. *A cuĭ* laudă să facem?

a Românilor... | *a Carpaţilor...* | *a Floriilor...*

D. *Cuĭ* să dăm laudă?

Românilor.... | *Carpaţilor....* | *Floriilor....*

Ac. *Pe cine* vom lăuda?

Ce vom lăuda?

pe Români... | *Carpaţiĭ...* | *Floriile...*

V. Chĭémă'ĭ in ajutor!

Românĭ! Românilor! fiţĭ înţelepţĭ! | *Carpaţĭ! Carpaţilor,* ce înalţĭ sînteţĭ! | *Florĭĭ, Floriilor!* veniţĭ cu primăvara!

www.dacoromanica.ro

3°. *Nume proprii de ḑile*

Singular.	Plural.
N. *Vinerea* este o ḑi ca tóte ḑilele.	*Vinerile* comune nu sînt serbătorĭ.
G. Ḑiŭa *Vinerii* nu-ĭ serbătóre.	Numĕrul *Vinerilor*, ce's serbătorĭ, nu e mare.
D. *Vinerii* mĕ încred ca și orĭ-cărĭi ḑile.	*Vinĕrilor* mĕ încred ca și orĭ-căror ḑile.
A. Aștept *Vinerea*.	Numĕră *Vinerile* dintr'un an!

Regule.— 1°. Numele proprii de *persóne*, noĭ le declinăm maĭ totdauna la singular. Une-orĭ se declină și la numĕrul plural, întocmaĭ parc'ar fi nume comune. Numele de *popóre* le declinăm întocmaĭ ca numele comune, atît la singular cât și la plural.

2°. Unele nume de *locurĭ* și de *sĕrbătorĭ*, le declinăm numaĭ la singular, (*Craĭova*, *Oll*, *Crăciun*,..); altele le declinăm numaĭ la plural, (*Balcanĭ*, *Piclele*, *Rusalĭi*).

3°. Numaĭ numelor propriĭ de *persóne masculine*, le punem, în cazurile, **G.** și **D.** la singular, articolul, înainte, (*al luĭ Ion* și nu a'l *Ionuluĭ* și *Ionuluĭ...*)

4°. Numele ḑilelor, terminate cu vocala scurtată *ĭ*, se declină întocmaĭ ca numele *Vinerĭ*, (*Lunĭ*, *Marțĭ*, *Mercurĭ*....)

Teme. — În bucata de cĭtire alĕsă, veĭ sublinia tóte numele propriĭ și veĭ spune numĕrul, genul și cazul în care ele se află acolo.

[L. M]

55. REPETIRE LUNARĂ.

(Deprinderĭ ortografice, la dictare și memorizare)

Exemple. — Poesia «**Iérna**» de V. Alecsandri.

Teme.— 1°. Veĭ învĕța pe dinafară întrĕgă poesia însemnată aci.— 2°. O veĭ transcrie din memorie pe caĭet.—3°. Veĭ sublinia în întrĕga copie

www.dacoromanica.ro

a poesieĭ «Iearna», tóte cuvintele cu sunetele *z* și *d̦*; cu *ó* și *oa*; cu *é* și *ea*; cu *ă* derivat din *a*; cu sunetele *ș* și *ț*; cu silabele *ce, ci, che, chi ge, gi, ghe, ghi* și cu silabele *ște, ști, șce, șci*. Asemenĕ veĭ sublinia tóte cuvintele cu *trăsura-de-unire* și pe cele cu *apostrof*.

(L. II-III)

---

56. COMPUNERE.

(Descriere)

Exemple. **TERMOMETRUL.**

1⁰. Ce este termometrul?...—*(un aparat cu care se mĕsóră temperatura)*...

2⁰. Câte părțĭ se vĕd în termometrul nostru?...—*(tăbliță, țéva saŭ tubul de sticlă și argintul-viŭ saŭ mercurul)*...

3⁰. Ce vedem pe tăbliță?... — *(însemnare de grade)*.

4⁰. Cum este tubul?...—*(subțire și pretutindenĭ de o potrivă, la grosime)*.

5⁰. Cum este mercurul?... (*...lichid, de colórea argintuluĭ...*)

6⁰. Cum se cunóșce temperatura, pe termometru?...—(*...de pe grade...*)

7⁰. Cum se face gradarea termometruluĭ?... — (*...se baqă maĭ întîĭ tubul într'un vas cu ghĭață și apoĭ, într'alt vas cu apă ferbênd în colcote*)...

8⁰. Ce grade de temperatură se însemnéză când e tubul în ghĭață?...—(*...zero (0) grade...*)—Ce grade când e în apa'n colcote?...—*(100 grade)*.

9⁰. Cum se însemnéza gradele dintre *0* și *100*? ...—*(împărțind distanța dintre ele, în una-sută părțĭ egale...)*.

www.dacoromanica.ro

10⁰. Care sînt gradele ce arată căldură?...—*(de la zero în sus)*...—Care sînt cele ce arată răcéla?...—*(de la zero în jos...)*.

11⁰. Câte alte feluri de termometre mai cunóşcem noi..?.—*(osebit de termometrul lui Celsius, mai cunóscem pe al lui Réaumur* (pronunţă *Reomiur)* *şi p'al lui Farenheit....)*

12⁰. Prin ce se deosibesc termometrele acestea? ...—*(în gradarea distanţii dintre punctul înghieţării şi acela al ferberii)*...

13⁰. În câte grade este împărţită distanţa, la cele trei feluri de termometre?.....—*(La al lui Celsius e de 100 grade; la al lui Réaumur, de 80, şi la al lui Farenheit, de 180...)*

14⁰. La ce serveşce termometrul?...—...*(...la măsurarea temperaturii....)*.—Care e temperatura potrivită pentru o odaie de locuit?...—*(...16—17⁰ C...)*...—Care este temperatura corpului unui om sănătos?...—*(...36⁰. C....)*.

Regule.—1. Care sînt anume întrebările căror avem a răspunde, când facem o descriere?...*(... Ce este?—Cum este? —Ce face, fiinţa saŭ lucrul descris?....)*.

Teme.—1. Răspunsurile date despre «**Termometru**» le veĭ scrie pe caĭetul cel bun de compuneri.

2. Veĭ face tot ast-fel, din graiŭ, descrierea «**Higrometrului**».

[L. III—IV]

www.dacoromanica.ro

Exemple. Omul *drept.*—*Dreptul* om.

Singular.

N.	*Cine* este stimat?... Omul *drept.*	*Dreptul* om..
G.	*A cuĭ* stimă e mare? A omuluĭ *drept*	*A dreptuluĭ* om
D.	*Cuĭ* se cuvine stimă? Omuluĭ *drept.*	*Dreptuluĭ* om.
Ac.	*Pe cine* stiméză lumea? Pe omul *drept*	*Pe dreptul* om.
V.	Cum chiemĭ pe omul drept? Omule *drept!*	*Dreptule* om!

Plural.

N.	*Cine* sînt stimaţi? Ómeniĭ *dreptĭ*	*Dreptĭi* ómeni...
G.	*A cuĭ* stimă e mare? A ómenilor *dreptĭ*	*Dreptilor* ómenĭ
D.	*Cuĭ* se cuvine stima? Ómenilor *dreptĭ*	*Dreptilor* ómenĭ
Ac.	*Pe cine* stiméză lumea? Pe ómeniĭ *dreptĭ*	*Pe dreptĭi* ómenĭ
V.	Cum chiemĭ pe nişce ómenĭ dreptĭ? Ómenilor *dreptĭ!*	*Dreptilor* ómenĭ

Regule.—1°. Adĭectivele, puse în urma substantivelor masculine, ĭeaŭ, când le declinăm nearticulate, numaĭ *o singură* formă la tóte cazurile din singular, şi *alta* la tóte cazurile din plural.

2°. Adĭectivele, puse înainte substantivelor masculine. ĭeaŭ în declinare, întocmaĭ formele substantivelor articulate.

Teme.—Veĭ declina pe caĭet cuvintele «**Tăranul silitor**» şi «**Silitorul ţĕran,**» în propoşiţiunĭ potrivite, după modelul de maĭ sus.

[L. II.]

---

58. DECLINAREA ADIECTIVELOR FEMININE.

Exemple. Grădina *frumósă.*—*Frumósa* grădină.

Singular.

N. Grădina *frumósă*... *frumósa* grădină...este ca un raĭŭ.

G. Pomiĭ grădiniĭ *frumóse*... aĭ *frumósiĭ* grădiniĭ... sînt înfloriţi.

www.dacoromanica.ro

D. Grădinii *frumóse... frumósii* grădini... îi trebuĭe apă.
A. Grădina *frumósă.. frumósa* grădină.. o udăm.
V. O! grădină *frumósă*! O! *frumósă* grădină!

Plural.

N. Grădinele *frumóse, frumósele* grădine...sînt ca un raĭŭ.
G. Pomiĭ grădinelor *frumóse... frumóselor* gradine.. sînt înfloriţi.
D. Grădinelor *frumóse... frumóselor* grădine... le trebuĭe apă.
A. Grădinele *frumóse... frumósele* grădine... le udăm.
V. O! grădinelor *frumóse*! *O frumóselor* grădine!

Règule.—1°. Adĭectivele, puse în urma substantivelor feminine, ĭeaŭ în declinare, *duoĕ forme* diferite: una la N. Ac. şi V. de la singular, şi alta la tóte celelalte cazurĭ de la singular şi de la plural.

2°. Adĭectivele, puse înainté substantivelor feminine, ĭeaŭ în declinare, întocmaĭ formele substantivelor articulate.

3°. Adĭectivele, puse pe lîngă substantive în declinare, se acordă cu substantivele de care ţin, numaĭ în gen şi în numĕr; nu şi în forma cazurilor.

Teme.— În bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte adĭectivele atributive, arătând numĕrul, genul şi cazul fie-căruĭa.

[L. II.]

---

59. SCRIEREA LUI **ĕ**, DERIVAT DIN VOCALA **e**.

(Deprinderĭ ortografice).

Exemple.—De la învĕţătorul bun, multe aĭ să înveţĭ tu, băĭete!—Eŭ, în carte, nu vĕd câte vede d-luĭ.—În merĭ se face mĕrul; ĭar perele se fac în pĕr.—

www.dacoromanica.ro

Rĕzbóiele rĕstórnă cetăţile; ele rĕsipesc şi rĕşchiră familiile; rĕsvrătesc şi rĕtăcesc pe ómenĭ.

Regule.—1°. Sunetul *ĕ*, se scrie cu vocala *e*, de câte-orĭ e derivat din acéstă vocală

2°. În cuvintele: *mĕ*, *vĕ*, *tĕŭ*, *sĕŭ*, *noĕ*, *voĕ*, *duoĕ*, *nouĕ*, apoĭ în maĭ tóte cuvintele ce se încep cu silabele *rĕs* şi *rĕz*,—une orĭ şi cu silaba *rĕ*,—vocala *e* se scrie şi se pronunţă totdauna *ĕ*.

Teme.— În bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte cuvintele în care veĭ întâlni acest sunet, derivat din *ĕ* şi le veĭ scrie pe rînd, arătând la fie-care cuvîntul din care derivă.

[L. II].

---

60. DECLINAREA PRONUMELOR PERSONALE.

Exemple.

	Singular	Plural
	Persóna I	
N.	Cine scrie?. — *Eŭ* scriŭ.	*Noĭ* scriem.
G.	*Al cui* este scrisul? *A cuĭ* e scrisórea?—*Al meŭ, a mea, aĭ meĭ, ale mele.*	*Al nostru, a nóstră, Aĭ noştri, ale nóstre.*
D.	Cuĭ scriĭ?—*Mie imĭ* scriĭ? *Mie mĭ*-aĭ scris? — Ci, scrie-*mĭ*!	*Noĕ ne* scriĭ? *Ni* se cade să *ne* scriĭ.
Ac.	Pe cine pune învĕţătorul sa scrie?—*Pe mine mĕ* pune să scriŭ.	*Pe noĭ ne* pune să scriem.
	Persóna II-a	
N.	Cine scrie? — *Tu* scriĭ.	*Voĭ* scrieţĭ.

www.dacoromanica.ro

G.	*Al cuĭ* este scrisul? *A cuĭ* e scrisórea?—*Al tĕŭ, a ta, aĭ tĕĭ, ale tale.*	*Al vostru, a vóstră, aĭ voștri, ale vóstre.*
D.	Cuĭ scriĭ? — *Ție iți* scriŭ. — Scrie-*ți* tu scrisorile!	*Voĕ vĕ* scriŭ. *Vi* se și cade să *vi* să scrie.
A.	*Pe cine* pune învĕțătorul să scrie?—*Pe tine te* pune să scriĭ.	*Pe voĭ vĕ* pune să scrieți.
V.	*Mĕ!* și *meĭ*! (adică; dragul *meŭ*! saŭ dragiĭ *meĭ*!)	

Persóna III-lea

N. *Cine* scrie?	**Masc.** *El* saŭ *dînsul.*	*Eĭ* saŭ *dînșiĭ.*
	Fem. *Ea* saŭ *dînsa.*	*Ele* saŭ *dînsele.*
G. *Al cuĭ* e scrisul saŭ scrisórea?	**Masc.** Al *luĭ*, saŭ al *sĕŭ.* A, aĭ, ale *luĭ* saŭ *dînsuluĭ.*	*Al lor. A, aĭ, ale lor* saŭ *dînșilor.*
	Fem. Al *eĭ*, saŭ al *sĕŭ* saŭ *dînșiĭ.*	*Al lor. A, aĭ, ale lor.*
D. *Cuĭ* scrieți?	**Masc.** *Luĭ* saŭ *dînsuluĭ. ĭi* scriŭ.	*Lor* saŭ *dînșilor le* scriŭ.
	Fem. *Eĭ* saŭ *dînșiĭ ĭi* scriŭ.	*Lor* saŭ *dînselor le* scriŭ.
	Masc. Fem. Scrie-*ĭ.*	Scrie-*le*!
	Și el și ea *și*-aŭ scris *sie-și.*	Și eĭ și ele *și*-aŭ scris *sie-și.*
A. *Pe cine* pune învĕțătorul să scrie?	**Masc.** *Pe el* saŭ *pe dînsul il* pune. Pune-*l* să scrie!	*Pe eĭ* saŭ pe *dînșiĭ ĭi* pune. Pune-*ĭ* să scrie!
	Fem. *Pe ea* saŭ *pe dînsa o* pune.	*Pe ele* saŭ pe *dînsele* le pune.
	Masc. Fem. Și el și ea *se* laudă că scriŭ bine. Și el și ea *își* scriŭ bine temele.	Și eĭ și ele *se* laudă că scriŭ bine. Și eĭ și ele *își* scriŭ lesne temele.

www.dacoromanica.ro

Regule.—1°. Pronumele personale se schimbă, și ele, după *număr*, după *gen*, după *cazuri* și după *persóne*. Deci, și ele se *declină*.

2°. Pronumele personale aŭ tóte formele de cazuri, cu totul deosebite unele de altele. Numaĭ la persóna a treĭa, forma cazuluĭ *N.* este la fel cu forma cazuluĭ *Ac.* Pentru V., pronumele personal de la persóna 2-a, are o singură formă la singular și la plural: *mĕ* și *mĕĭ!*

3°. Pronumele personal, numaĭ la persóna a 3-a, are forme deosebite pentru genul masculin și feminin, (*el-ea*; *eĭ-ele*).

Teme.—În bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte pronumele personale și veĭ arăta, la fie-care, numĕrul, genul, cazul și persóna sa.

(L. IV-V.)

---

61. DECLINAREA PRONUMELOR: **meŭ, tĕŭ, sĕŭ** ȘI ALTELE LA FEL.

Exemple.

1°. Fratele *meŭ* (*tĕŭ, sĕŭ, nostru, vostru, lor*) are haĭne curate. (**N. G. D. A.**).

2°. Parinții *teĭ*, (*meĭ, sĕĭ, noștri, voștri, lor*) aŭ albituri frumóse, (**N. G. D. Ac.**).

3°. Soră-*sa*, (*mea, ta, nóstră, vóstră, lor,*) își cóse singură rochile, (**N. Ac.**).

4°. Haĭnele mamiĭ *nóstre* (*mele, tale, sale, vóstre, lor*) sînt tóte de casă, (**G. D.**).

5°. Mătușelor *vóstre* (*mele, tale, sale, nóstre, lor*) nu le dă mâna să pórte haĭne de târg, (**N. G. D. Ac.**).

Regule.—1°. Pronumele de maĭ sus: *meŭ, tĕŭ, mea, nóstre, vóstre* și celelalte, pot sluji, și ele, drept *atribut* și se acordă cu *substantivele*, în *gen* și în *caz*.

www.dacoromanica.ro

2°. Pronumele acestea se pun și se declină mai totdauna în urma substantivelor, întocmai ca adiectivele.

Teme. — În bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte pronumele învățate, arătând numĕrul, genul, cazul și persóna fie-căruĭa din ele.

[L. II.]

---

62. DECLINAREA PRONUMELOR: **care, cine** ȘI **ce; fie-care. nimenĭ** ȘI ALTELE LA FEL.

Exemple.—*Cine* este fericit pe lume (**N. Ac.**).— Fericit este omul *pe care* Dumnedĕŭ îl ajută. (**N. Ac. V.**).—Mulțumit este și omul *a căruĭ* familie e sĕnătósă. (**G. D.**).—Și ĭarăș, fericită este mama *căreĭa* Dumnedĕŭ îĭ da copiĭ cuminte. (**G. D.**).— *Fie-căruĭa*, să'ĭ daĭ ce i se cuvine. (**G. D.**). — *Ce* rĕĭ copiĭ sînt copiiĭ leneșĭ! (**N. G. D. Ac. V.**).—*Nimenĭ* nu ĭubește pe ast-fel de copiĭ. (**N. Ac.**).

Regule. — 1°. Pronumele: *care* și *cine*, se pun și se declină totdauna în urma substantivelor și se acordă cu acestea numaĭ în gen și numĕr. *Ce* rĕmâne în totdauna neschimbat.

2°. Pronumelor acestora, la *G.* și *D.* atît la singular cât și la plural, li se maĭ adaogă și terminarea *a*, (*căruĭa, căriĭa, cărora*).

3°. Pronumele: *care* și *ce*, slujesc totdauna drept legătură între duoĕ propositiunĭ ce'și întregesc înțelesul, una altĭa.

Teme.— În bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte pronumele învĕțate, arĕtând la fie-care, numĕrul, genul, cazul și persóna sa.

2° Veĭ declina pe caĭet, în propositiunĭ potrivite, pronumele: «**Óre-cine și Óre-ce.**»

[L. III-IV.]

---

www.dacoromanica.ro

63. SCRIEREA LUI **ă**, DERIVAT DIN VOCALĂ **a**.

(Deprinderĭ ortografice)

Exemple.

Îmĭ place să fie cald.
Omul bolnav e galben la față.

Timpul căldicel e placut.
Peliția îngălbenită e semn fățiș de bólă.

Regule. — Sunetul *ă* îl scriem cu vocala *a*, purtând d'asupră-și un semn de scurtare (˘), de câte orĭ îl aflăm într'un cuvînt, în care găsim un *a* simplu, de unde acel *ă* póte să derive.

Teme. — Din bucata de citire alésă, veĭ copia tóte cuvintele ce conțin un *ă*, care póte deriva dintr'un *a* simplu, și alăturĭ cu care veĭ pune cuvîntul de unde credĭ că derivă acel *ă*.

[L. II].

---

64. DECLINAREA PRONUMELOR: **acesta, acela** ȘI ALTELE LA FEL.

Exemple. — *Acest* (*acel*) piersic a înflorit. *Aceștĭ* (*aceĭ*) perĭ, asemenĭ aŭ înflorit. *Acésta* (*acea*) caisă e cóptă. *Aceste* (*acele*) mere sînt și ele cópte. (**N. Ac.**) — *Acestuĭ* (*aceluĭ*) pĕr îĭ priĭesce pe locul *aceștiĭ* (*acelĭĭ*) grădine de pe dél; ĭar *acestor* (*acelor*) viță, le vine maĭ bine în față *acestor* (*acelor*) pareți. (**G. D.**).

Regule. — 1°. Pronumele: *acesta*, *acela*, pot să servéscă, și ele, ca atribut în propositiunĭ.

2°. Pronumele: *acesta-acésta*; *acela aceĭa*, se pun și se declină întotdauna, ca și adĭectivele, saŭ înainté saŭ în urma substantivelor, cu care se acordă în gen, numĕr și caz.

3°. Pronumele acestea puse în urma substantivelor, priimesc, în tóte formele de declinare, terminarea *a*.

www.dacoromanica.ro

4°. În vorbirea ḑilnică se aude: *cesta-césta*; *ăsta-asta*, *cela-ceĭa*; *ăla-aĭa*. Formele acestea se declină întocmaĭ ca *acest* și *acel*.

Teme.—Veĭ sublinia în bucata de citire aleasă, tóte pronumele învĕțate, arătând numĕrul, genul, cazurile și persóna fie-căruĭa.

(L. III—IV).

---

65. SCRIEREA LUI ă, CU VOCALA STATORNICĂ ă.

(Deprinderĭ ortografice).

Exemple.—Un băcan străin a sosit din Brăila. E un bărbat cărunt. El a deschis prăvălie în cătunul nostru. Pe lîngă băcăniĭ, vinde și mărgele. Ómeniĭ la noĭ îl bănuĭesc că este păgân: orĭ Turc, orĭ Tătar. Evreŭ nu e, căcĭ nu prăznuĭește Sâmbetele.

Regule.—De câte orĭ avem să scriem sunetul *ă*, într'un cuvînt, și nu putem recunósce că acel sunet este derivat din vocala limpede *e*, apoĭ atuncĭ îl scriem neschimbat cu vocala *a*, puindu'ĭ un semn de scurtare (˘) dasupra: *ă*.

Teme.—Veĭ corecta tóte greșelile ce veĭ găsi în cuvintele din propoșițiunile următóre:

«Bĕĭețiĭ pĕdurarului cu vărul lor Pĕun și cu o grĕmadĕ de tovarĕși nebuni și zĕpĕciți ca dînșiĭ, aŭ pĕrĕsit alalteĭerĭ școla fĕrĕ știrea învățĕtorului pe la orele duoă după amĭaḑĭ, pe când bĕcanul Tĕtar dormea după prânḑ. Eĭ s'aŭ dus la prĕvelia luĭ. Aŭ dat cu umărul ca se spargĕ ușa; dar n'aŭ putut s'o dĕrime; atuncĭ aŭ asvĕrlit cu cĕrĕmiḑĭ în pĕreți și în ferestre.

---

66. DECLINAREA NUMERALELOR.

Exemple.

1. Unul, una.

	Masculin.	Feminin.
	Singular.	
N.	**Neart.** *Un* băĭét vine.	*O* fetiță vine.
	Art. *Unul* din băĭeți vine.	*Una* din fetițe vine.

www.dacoromanica.ro

G.	Neart. *A unuĭ* băĭat este haĭna.	*A unĭi fetiţe...*
	Art. *A unuĭa* din băĭeţĭ.	*A unĭia* din fetiţe.
D.	Neart. *Unuĭ* băĭét am dat cartea.	*Unĭi* fetiţe...
	Art. *Unuĭa* din băĭeţĭ.	*Unĭia* din fetiţe...
Ac.	Neart. *Pe un* băĭét vĕd citind.	*Pe o* fetiţă...
	Art. *Pe unul* din băĭeţĭ..	*Pe una* din feţiţe.

Plural.

N.	*Unĭ* băĭeţĭ vin.	*Unele* fetiţe vin.
G.	*Ale unor* băĭeţĭ sînt cărţile.	*Ale unor* fetiţe.
D.	*Unor* băĭeţĭ aĭ dat haĭna.	*Unor* fetiţe.
Ac.	*Pe unĭi* băĭeţĭ vĕd citind.	*Pe unele* fetiţe.

2. *Amînduoĭ, amînduoĕ.*

Plural.

N. *Amînduoĭ* fraţiĭ aŭ venit. *Amînduoĕ* surorile aŭ venit.
G. *Ale amînduoror* fraţilor. *Ale amînduoror* surorilor.
D. *Amînduoror* fraţilor. *Amînduoror* surorilor.
A. *Pe amînduoĭ* fraţiĭ îĭ vĕd. *Pe amînduoĕ* surorile.

3. *Alte Numerale.*

În grădina nóstră sînt *ḑece* pĭersicĭ, *duoĕ-ḑecĭ* şi *treĭ* de cireşĭ, peste *o sută* de perĭ şi maĭ mult de *duoĕ-sute cincĭ-ḑecĭ* de merĭ. Prunĭ sînt póte peste *o mĭie*. La culesul pómelor, avem de la prunĭ maĭ *multe mĭĭ* de dekalitri de fructe. Cine şcie numĕrul atitor

www.dacoromanica.ro

póme? Póte să fie un *milion*; ba chiar și *duoĕ milióne*.

Regule. — 1°. Numeralele nedeterminate: *alt* și *alta*, *vre-un* și *vre-o* (*vre-una*), *mulți-multe*, *câți-va-câte-va*, *atîți-atîtea*, se declină întocmaĭ ca numeralul: *Un*, *una*.

2°. Numeralul *ḑece* are numaĭ duoĕ forme: *ḑece* și *ḑecĭ*. *Ḑecĭ* se declină numaĭ articulat.

3°. Numeralele se acordă cu substantivele, de care țin, în gen, număr și caz.

Teme.— 1°. În bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte numeralele, însemnând la fie-care numĕrul, genul și cazul lor.

2°. Veĭ declina pe caĭet, în propositiuni potrivite, numeralele: «**Mulți-multe**» și «**Câți-va-câte-va.**»

(L. II-III).

---

67 COMPUNE.—NARAȚIUNE.

(Parabolă*)

Exemple. BĔTRÂNĬ SĂRACĬ DAR ONEȘTI

1. Cine trăĭa o dată într'o suburbie, (saŭ o mahala) din Galați?...—(*un cojocar bĕtrân, cu soția sa, bĕtrână ca și dînsul*).

2. Cum eraŭ aceĭ bĕtrânĭ?...—(*fórte săracĭ, dar ómenĭ de trébă și cinstiți, adică onești...*).

3. În ce stare fuseseră eĭ, maĭ nainte?..—(*cu dare de mână...*).

4. Din ce pricină săraciseră?.—(*ĭi jefuiseră tîlharĭ*; *le dase foc casĭi și prăvăliiĭ*)...

5. Ce a găsit într'o ḑi bĕtrânul, pe drum?... (*o pungă cu galbenĭ mulți*).

*) *Carte de Citire* pentru cl. III. de Profesorĭ asociați.

www.dacoromanica.ro

6. Cum se sfătuiră bătrânul și nevasta lui, ce să facă cu banii găsiți?...

7. Cum aŭ descoperit ei pe fiul lor, pierdut de pe când era copil?..—(*bătrânul a cercetat pretutindeni*).

8. Ce aŭ simțit ei câte-și-trei, atunci?..—(*o bucurie mare...*).

9. Ce făcură ei atunci?... (*mai nainte de tóte, mulțumiră lui Dumnedeŭ...*).

10. Ce învățătură se póte trage din întîmplarea acésta?...—(*Lucrul străin, găsit din întîmplare, nu trebuie să-l oprești pe sémă-ți, ca o avere a ta.—Pe părinți trebuie să'i cinstești, să'i iubești și să'i ajuți, în ori-ce stare ei s'ar afla*).

Regule. 1°. Despre o întîmplare saŭ despre o faptă, se póte spune:

I. Despre cine saŭ despre ce e vorba?

II. Unde s'a întîmplat fapta? și când?

III. Din ce cauză s'a întîmplat?

IV. Cum s'a întîmplat?

V. Cum s'a sfîrșit întîmplarea?

VI. Ce învățătură se póte trage din acea faptă saŭ întîmplare?

2°. Când respundem limpede și lămurit la tóte aceste întrebări, noi povestim o *istorióră*, adică facem o *narațiune* ori o *povestire*.

3°. Când, din acea *istorióră*, ese la ivélă o pildă, adică un exemplu vrednic de a fi urmat, ca un ce bun,—saŭ de a fi lepădat, ca un ce réŭ,— noi putem numi acea istorióră, și *Parabolă*. Parabole sînt multe și frumóse în *Sfintele Evangheliĭ*.

Teme. — 1. Veĭ scrie în caĭetul cel bun de compuneri, răspunsurile date la întrebările de mai sus, ce se află în exemple, sub titlul: «**Bătrânii săraci, dar oneștĭ.**»

www.dacoromanica.ro

2. Dupe citirile din Evangelii, veĭ scrie parabola «**Vameşul şi Fariseul,**» potrivind'o dupĕ punctele din regula 1°.

[L. IV.]

---

68. DUPLICAREA CONSUNANTELOR.

(Deprinderĭ ortografice)

Exemple.—A fost odată un băĭĕt, căruĭa de mititel, ĭĭ plăcea numaĭ să cânte. Toţi ziceaŭ că din născare, el avea darul *înn*ăscut al cântăriĭ. Pe fie-care zi el îşĭ *înn*oĭa cânticele. Dar, ce folos! Luĭ, la şcóla nu'ĭ plăcea să mérgă, nicĭ să înveţe. Când părinţiĭ îl sileaŭ să deschidă cartea ca să citéscă, luĭ par'că i se *înn*eguraŭ vederile; când îl puneaŭ să scrie, par'că îndată i se şi *înn*egreaŭ degetele. Cu gândurile tot pornite după cântice, el se *înn*ădi cu o bandă de lăutarĭ vagabonzĭ. Aceĭa eraŭ nişce strengarĭ desmeticĭ şi rĕĭ. Eĭ şi maĭ tare se cercară să *înn*ebunéscă pe nesocotitul băĭĕt. Păcat de el! d'ar fi avut minte, darul luĭ *înn*ăscut de cântăreţ,—în loc să'l *înn*omoléscă printre tilharĭ,—l-ar fi *înn*orocit, l-ar fi *înn*obilit şi l-ar fi înavuţit!

Regule.—1°. Consunantele *n* şi *m* se induoĭesc saŭ se duplică în cuvintele compuse din prepositiunea *în* şi din cuvinte care se încep cu consunanta *n* şi cu consunanta *m* (*innebunesc*, *îmmărmurit*).

2°. Asemenĭ, în cuvintele străine *cassă* (de fier), *massă* (materie), şi alte câte-va, se duplică consunantă *s*.

Teme — În bucata de citire alésă, veĭ căuta cuvintele scrise cu duoĕ consunante şi veĭ spune dacă nu maĭ sînt acolo şi altele care s'ar puté scrie cu consunante duplicate.

(L. II)

---

www.dacoromanica.ro

Exemple. — Școlarul scrie; apoĭ el citește. Și noĭ citim. — Toți școlariĭ scriŭ: apoĭ, eĭ citesc. Și voĭ citiți. — Fetița tórce; în urmă, ea țese. — Școlarul *este silitor*. Școlariĭ *sînt silitorĭ*. Fetița *este bună*. Fetițele *sînt bune*. — Școlarul silitor *este lăudat!* Școlariĭ silitorĭ *sînt lăudați!* Școlărița silitóre *este lăudată!* Școlărițele silitóre *sînt lăudate!* — Băĭétul *meŭ este sănătos*. Băieți *noștri sînt sănătoși*. Fetița *ta este bolnavă*. Fetițele *vóstre sînt bolnave*. — Amînduoĭ băieții meĭ *sînt* sănătoși. Amînduoĕ fetițele nóstre *sînt* sănătóse. — Toți ómeniĭ *sînt* muritorĭ.

Regule. — 1° Verbele, fiind predicatele propoșițiuniĭ, se potrivesc la numĕr și la persónă cu subĭectul. (*Școlarul scrie. Școlariĭ scriŭ. Și noĭ scriem*)

2°. Adĭectivele, pronumele și numeralele, când staŭ într'o propoșițiune ca predicate saŭ ca atribute, se potrivesc cu subĭectul lor, atît la numĕr cât și la gen. (*Amînduoĭ băieții meĭ sînt sănătoși*).

3°. Potrivirea dintre deosebitele părți ale uniĭ propoșițiunĭ, se chĭémă *Acordul părților*.

4°. Acordul trebuĭe să fie bine păstrat în tóte părțile propoșițiunilor. Dînsul reguléză numĕrul, genul și persóna acelor părțĭ, care trebuĭe să fie tóte la fel într'o propoșițiune.

Teme. — Din bucata de cițire alésă, veĭ scrie, pe rînduri osebite, acordul verbelor și al celorlalte părțĭ de cuvîntare.

[L. II.]

www.dacoromanica.ro

70. SCRIEREA LUI î, CU VOCALA STATORNICĂ î.

(Deprinderĭ ortografice)

Exemple. — Pe vîrful munților, vînătorii pîndesc fiare sălbatice: d'alde urșĭ, rîșĭ și altele. — Tot pe acolo, un pîrîiaș se asvîrle printre stîncĭ înalte și printre rîpe adîncĭ. El mereŭ se îngróșă, pînă ajunge să fie gârlă. Apele altor gârle îĭ vin d'a-drépta și d'a-stînga și gârlele împreunate, încetul cu încetul, se fac rîŭ. Rîul, când ajunge pe câmpiĭ întinse, începe să se tîrîie. În sfîrșit, el se varsă în mare.

Regule. — Când, într'un cuvînt, găsim la început saŭ la mijloc, sunetul *î*, și nu putem să aflăm, în alte cuvinte apropiéte, altă vocală din care sunetul *î* póte să fie derivat, atunci noĭ scriem sunetul *î*, cu vocala *i*, punêndu'ĭ d'asupra un semn de apăsare (^) *î*, și îĭ dicem *î statornic*.

Teme. — Din exemplele de mai sus veĭ alege tóte cuvintele cu *î* statornic și le veĭ prescrie pe caĭet.

(L. II).

---

71. COMPARAREA ADIECTIVELOR.

Exemple. — Salcia, plopul și bradul sînt arborĭ înalțĭ. — Salcia este *înaltă*. — Plopul este *maĭ înalt* decât salcia. — Bradul este *și maĭ înalt*; el este *cel maĭ înalt* dintre toțĭ acești arborĭ. — Ovĕzul, orzul și grâul sînt grâne folositóre. — Ovĕzul este *folositor*. — Orzul este *maĭ folositor* decât ovĕzul. — Iar grâul este *cea maĭ* folositóre dintre tóte grânele.

Ce e *maĭ dulce* decât laptele? — Haĭna 'mĭ este *pré largă* — Cizmele 'mĭ sînt *fórte strîmte*. — Școlarul

www.dacoromanica.ro

acesta e *tare silitor.* — Lecțiunea acésta este *cât se póte de lesne.*

Regule. — 1° Când asemuim unile ființe saŭ unile lucrurĭ cu altele, noĭ ḑicem că le *comparăm.* — *Compararea* acésta o putem face prin adĭective, care arată stările la *fel* saŭ *diferite,* în care se află ființele saŭ lucrurile asemuite.

2°. Aceste stărĭ deosebite pot să fie de treĭ feluri saŭ grade: starea cea de față, o numim grad *positiv*; stării care este maĭ presus saŭ maĭ prejos de tóte, ĭi ḑicem grad *superlativ*; ĭar starea dintre aceste duoĕ graduri, o numim grad *comparativ.* — Decĭ, *compararea* are *treĭ* grade *positiv, comparativ* și *superlativ.*

3°. În gradul *positiv,* adĭectivul arată cum este ființa saŭ lucrul, fără de a'l compara cu alt-ceva. În gradul *comparativ,* adĭectivul arată că ființa saŭ lucrul se află maĭ presus saŭ maĭ prejos de alt-ceva. —În gradul *superlativ,* adĭectivul arată că ființa saŭ lucrul se află cu totul maĭ presus saŭ maĭ prejos de orĭ-ce alte ființe saŭ lucrurĭ despre care e vorba.

4°. Trecerea unuĭ adĭectiv din gradul positiv la unul din celelalte duoĕ grade, se chĭémă *compararea adiectivuluĭ.*

5°. Adĭectivele, la comparativ, aŭ aceĭaș formă ca la positiv, cu deosebire numaĭ că li se pune înainte adverbul *maĭ.* — La superlativ, se pune înainté adĭectivuluĭ, unul din cuvintele : *și maĭ, cel maĭ, pré, tare, fórte* și *cât se póte de....)*

Teme. 1°. Din exemplele de maĭ sus, veĭ sublinia tóte adĭectivele, arătând gradul lor de comparare.

2°. După exemplele de maĭ sus veĭ trece adĭectivele «**Bun**» și «**Rĕŭ**» în propoșițiunĭ potrivite, prin cele treĭ grade de comparare.

(L. II-III)

---

www.dacoromanica.ro

Exemple.—Din Gĭurgĭŭ, (pe hotarul sudic al țărĭĭ nóstre), pînă la Bucureșcĭ, e *departe*, 67 kilometri.—Dar de la Gĭurgĭu pînă la Iași, e *maĭ departe*, 480 km. — Apoĭ, de la Gĭurgĭu pînă la Mamornița, (pe hotarul nordic al țărĭĭ nóstre) e *fórte departe, departe de tot*, 526 km. = Rapița, grâul și porumbul se séměnă în pămînt, cam tot într'o vreme. — Rapița se coseșce *târdiŭ*, în timpul primăverĭĭ. — Grâul se seceră maĭ *târdiŭ*, în timpul verĭĭ.—Iar porumbul se culege *fórte târdiŭ*, în timpul tómnĭĭ.

Regule. — 1°. Cele maĭ multe adverbe slujesc la comparare, întocmaĭ ca și adĭectivele.

2°. Adverbele ce pot servi la comparare aŭ și ele treĭ grade de comparare: *positivul*, *comparativul* și *superlativul*.

Teme. —1°. Din bucata de citire alésă, culege și veĭ sublinia tóte adverbele, luând aminte cele care sînt în forme de comparare.

2°. Veĭ scrie pe caĭet nouĕ propoșițiuni în care veĭ arăta trecerea prin tóte gradele de comparare ale adverbelor: «**Sus, Curînd** și **Lesne.**»

[L. II.]

---

73. SCRIEREA LUI **î**, DERIVAT DIN VOCALA **i**.

(Deprinderĭ ortografice)

Exemple. — Spitalul este un așeḑĕmînt (așeḑĕminte) de bine-facere. În spital, bĕtrânul și tînĕrul (tinerĭĭ) găsesc adăpost la vreme de bólă, subt acelaș acoperemînt (acoperemînte). Acolo se dă creḑĕmînt (creḑĕminte) și ajutor orĭ-cărĭĭ suferințĭ. Acolo

www.dacoromanica.ro

nu se vînd (vinde) doctoriile; se daŭ de pomană.— Chĭar și veșmînt (veșminte), i se dă bolnavuluĭ.

Regule. — De câte-orĭ cunóșcem că sunetul întunecat *î* derivă dintr'un cuvînt apropiét, în care, la locul luĭ, se află vocala *i* limpede, noĭ scriem sunetul *î*, cu litera *i*, punêndu'ĭ d'asupra un semn de lapĕsare (^). — Tot așa scriem sunetul întunecat *î*, și când nu putem ști de unde el derivă.

Teme. — Din bucata de citire alésă, veĭ culege și veĭ scrie pe caĭet, tóte cuvintele în care veĭ afla un *î* originar și pe tóte cele unde *î* este derivat din *i* limpede. Veĭ scrie alăturĭ cuvîntul de unde derivă, și veĭ forma propositiunĭ cu duoĕ din cuvintele ce cuprind un *î* derivat.

[L. II.]

---

74. REPETIRE TRIMESTRIALĂ.

(Resumat de Gramatică: Declinărĭ și Comparărĭ)

Exemple.—Primăvara e frumósă! La sfintele sĕrbĕtorĭ ale Rusaliilor, pămîntul întreg este ca un raĭŭ de bucurĭĭ și de plăcerĭ. Ĭerburĭ verdĭ și florĭ mirositóre îmbracă tot locul, cu cea maĭ mêndră haĭnă.

Regule. — 1°. Când se numește *desvoltată*, o propositiune? — Care sînt *părțile principale* ale propositiunĭĭ? — Care sînt *părțile secundare*? — Ce va să dică *complinire directă*? și ce va să dică *complinire indirectă*?

2°. Ce sînt *cazurile*? — *Câte* cazurĭ sînt? — Ce va să dică *declinare*? — Care părțĭ de cuvintare se *declină*? — Care cazurĭ sînt la fel, în declinarea *nearticulată*?

3°. Cum se declină adĭectivele, puse *în urma* substantivelor?... Și cum, puse *înainte* substantivelor? În ce sémĕnă *declinarea pronumelor* cu a substantivelor, și în ce se deosebește de dînsa?

4°. Când și cum se face *compararea adĭectivelor*?

www.dacoromanica.ro

Dar a *adverbelor*? Câte *grade de comparare* am arĕtat că sînt?

Teme. — Răspunsurile date la aceste patru feluri de întrebări, le veĭ scrie pe caĭet.

(L. II-III).

TRIMESTRUL III.

75. FELUL VERBELOR.

(Deprinderĭ la dictare, asupra *Timpuluĭ present*)

Exemple. **VIÉȚA PLANTELOR.**

Ĭérna, frigul *amorțește* vĭéța plantelor. Ele *dorm* somnul ĭernĭĭ. — *Primăvara*, plantele se *trezesc*. Ele *se deștéptă* din somn. Atuncĭ, se *sémănă* cele maĭ multe cereale.—Tóte plantele *ĭncep* de aci înainte o vĭéță nouă. Ele *ĭnverdesc* și *ĭnfloresc*. *Vara, cresc* fructele plantelor. Cerealele, maĭ tóte *se coc*. Une-orĭ arșița sóreluĭ le usucă. — Ĭerburile *se cosesc*. Câmpiile par'că *roĭesc* de ómenĭ și de animale.— Tómna, maĭ tóte fructele *sînt cópte*. Ele *se culeg* și *se adună*. Ómenĭĭ le *așédă* pentru ĭérnă.

Regule. — 1°. Ce anume părțĭ de vorbire ni se arată ca *predicate* în proporțiunile de maĭ sus? — În ce anume *timpurĭ* se póte face lucrarea subĭectuluĭ?—Câte *timpurĭ* cunóscem la verbe?—Câte *numere*?—Câte *persóne* se osebesc în vorbire?

2°. Când, într'o propositiune, lucrarea saŭ *acțiunea* subĭectuluĭ se face d'a dreptul asupra unuĭ alte ființe saŭ asupra unuĭ alt lucru, noĭ dicem că verbul din acea propositiune este la *forma activă*. (*Frigul amorțește plantele*).

www.dacoromanica.ro

3°. Când subĭectul încércă el însuşĭ, adică rabdă, sufere şi *pătimesce* o lucrare făcută de altă fiinţă saŭ de alt lucru asupra luĭ, atunci noĭ dicem că verbul stă la *forma pasivă*. (*Cerealele se seceră de ómenĭ*).

4°. Când lucrarea, deşi e făcută de subĭect, se resfrânge saŭ se *reflectézá* tot asupra luĭ, şi nu asupra altuĭa, atunci dicem că verbul e la *forma reflexivă*. (*Primăvara, plantele se trezesc*).

5°. Dupĕ formele deosebite de a arăta lucrarea în propoşiţiunĭ, verbele sînt de treĭ felurĭ: *active, pasive* şi *reflexive*.

Teme. — Din bucata de citire alésă, veĭ culege tóte verbele active, pasive şi reflexive, şi le veĭ scrie pe treĭ rînduri osebite.

(L. III).

---

76. SCRIEREA LUI **â**, CU VOCALA **a**.

(Deprinderĭ ortografice)

Exemple. — Un bĕtrân orb şi gârbovit avea un câne mare şi virtos. Cânele era cârmaciul orbuluĭ. Dulăul umbla totdauna înainte, purtând dupĕ sine pe unchĭéş, care ţinea în mână sforicica atîrnată de gâtul câneluĭ.

Regule. — Cu *â* scriem maĭ tóte cuvintele, în care sunetul întunecat *î* se află dupĕ consunantele *c* şi *g*.

Teme. — Din exemplele de maĭ sus, veĭ alege tóte cuvintele în care se află sunetul întunecat *î* saŭ *â*, şi veĭ arăta derivarea lor.—Veĭ sublinia şi din bucata de citire alésă, tóte cuvintele cu sunetul întunecat *â*.

(L. II).

---

77. TIMPURILE VERBELOR.

Exemple.—Plugarul *ară* ţarina. El *ara* când *am sosit* eŭ la dînsul. El imĭ *spuse* atunci că *a arat* duoĕ

www.dacoromanica.ro

hectare. Un hectar, îl *arase* de mult. Apoĭ, îmĭ maĭ *ḑise* că și mâne *va ara*. Dupĕ aceĭa, când *va fi arat* și al patrulea hectar, *va fi sfîrșit* tótă arătura sa de primăvară

Regule. — 1°. O lucrare se póte face: saŭ, în timpul de față, adică în timpul *present*; saŭ în timpul trecut, orĭ *perfect*; saŭ în timpul care va veni, adică *viitor*.

2°. Lucrarea din timpul trecut saŭ perfect, póte să se facă în *treĭ* chipurĭ deosebite:

a) o lucrare póte să nu fie pe deplin sfîrșită, orĭ să fie cam pe sfîrșit; atunci îĭ ḑicem că e *imperfectă*;

b) o lucrare póte să fie făcută și sfîrșită de mult; atunci îĭ ḑicem că este *maĭ-mult-decât-perfectă*, (*plus-quam-perfectă*);

c) o lucrare póte să fie sfîrșită, atunci când alta se va începe, în viitor; atunci îĭ ḑicem că este în *viitorul trecut*.

3°. Timpurile: *presentul*, *perfectul* și *viitorul*, sînt *timpurĭ* de căpetenie, adică *principale*.—Timpurile: *imperfectul*, *maĭ-mult-decât-perfectul* și *viitorul trecut*, sînt *timpurĭ* de a duoa mână, adică *secundare*.

4°. Verbul are dar *șése* forme de timp: 1°. *presentul*, 2°. *perfectul*, 3°. *viitorul*; 4°, *imperfectul*, 5°. *maĭ-mult-decât-perfectul*, și 6°. *viitorul trecut*.

6°. Formele de timp, care sînt cuprinse într'un singur cuvênt, se chĭémă că sînt ale *timpurilor simple*, (*ar*, *arăm*, *arasem*). — Formele de timp, care sînt cuprinse în maĭ mult de un cuvînt, se chĭémă că sînt ale *timpurilor compuse*, (*am arat*, *aș ara*, *voĭŭ ara*, *voĭŭ fi arat*).

Teme. — 1°. În bucate de citire alésă, veĭ sublinia tóte verbele, însemnând *timpurile* deosebite, precum și *formele simple* saŭ *compuse* ale lor.

2°. Veĭ scrie pe caĭet propoșițiunea: *Doctorul vindecă pe bolnav*, schimbând'o, la persóna întîĭ de la singular, prin cele șése timpurĭ ale verbelor.

(L. II).

www.dacoromanica.ro

Exemple. O EXCURSIUNE PE CÂMP.

1⁰. Când s'a făcut excursiunea?...—(...*pe la 10 Aprilie, dupĕ prânḍ...*)

2⁰. Cine a luat parte la excursiune?...—(...*domnul învĕțător, noĭ şcolariĭ şi póte, părinți de aĭ şcolarilor.*)

3⁰. Care era scopul excursiuniĭ?—(...*a cerceta pe plugarĭ la munca lor, afară, pe câmp...*)

4⁰. Cum s'a început excursiunea?...—(...*am plecat de la şcólă, duoĭ câte duoĭ, pe stradă... pînă la barieră.*)

5⁰. Ce s'a observat pe strade?...—(....*copiĭ jucându-se, ómenĭ umblând, uniĭ pe jos, alțiĭ călărĭ, alțiĭ în trăsurĭ;... vite, cânĭ, păsĕrĭ domestice....*)

6⁰. Dar de la barieră înainte, cum s'a urmat mersul?...—(...*pe şósea;... praf, care, ómenĭ...; în laturĭ: liveḍĭ, câmpiĭ cu ĭérbă verde, cu florĭ, fluturĭ, păsĕrele..., am sosit la locurile de arătură ale plugarilor.... ne-am odihnit...*)

7⁰. Ce s'a maĭ făcut acolo?—(*am privit cum araŭ plugariĭ... am vĕḍut plugurile trase de patru boĭ înjugațĭ.... țăranĭ la córnele pluguluĭ;.. ne am uĭtat la tóte părțile pluguluĭ, şi la uneltele plugaruluĭ... grape, tăvăluge, înjelĭ, strămurărĭ.... am vĕḍut cum se taĭe brăzdele, cum se lasĭ rĕzórele;... ciorĭ, berze saŭ cocostîrcĭ, pe brazḍ;... semĕnătoriĭ svĕrlind sĕmênța... apoĭ grăpând ca să o înveléscă...*).

8. Ce s'a maĭ petrecut acolo?...—(*am gustat pe ĭérba verde.... am bĕut apă de la isvor.... am cântat în*

www.dacoromanica.ro

cor **Cânticul Plugaruluĭ**,.... *am cules florĭ în buchete şi mănuchĭ... am vorbit despre florile de câmp...).*

9⁰. Când s'a făcut plecarea acasă?...—(*...când începuse sórele a asfinţi, ne am pornit, ĭar duoĭ câte duoĭ, pe aceĭaş cale....).*

10⁰. Ce s'a maĭ făcut în curtea scolii, după sosire?...—(*....stele se iviseră.... Domnul învĕţĕtor ne a adus aminte despre ele... ne a arătat* Carele cu boĭ *de pe cer; apoĭ, ne-am dus fie-care pe la casele nóstre, veselĭ şi mulţumiţĭ, deşi cam obosiţĭ... Ce bine am dormit!).*

Teme. — 1⁰. Răspunsurile la întrebările de maĭ sus asupra *Excursiunii la câmp*, le veĭ scrie în caĭetul cel bun de compuneri.

2⁰. Veĭ descrie, din graiŭ, o altă excursiune făcută maĭ nainte, saŭ la pădure. saŭ în luncă, saŭ aĭuré ; în acea descriere veĭ observa, pe cât se póte, aceleaşĭ puncte ca aci

[L. IV-V.]

---

79. MODURILE VERBELOR.

Exemple.—Leneşul este un păcătos, care nu *munceşce.* — Cine voĭesce *să mănânce,* trebuĭe *să* şi *lucreze.* Leneşul *ar mânca* bucuros orĭ-ce, dac'*ar căpĕta.* — «*Mănâncă* ce capeţĭ, leneşule!»—*O fi mâncând* n'*o fi mâncând,* leneşul tot dórme, tolănit.—El nu vrea să scie că: *a mânca* şi *a* nu *lucra,* este mare păcat.—El, de *lucrare* se feresce; *lucrarea* o urăşce.—Cu dreptate se ţice că leneşul ar fi *înşelând* pe uniĭ şi ar fi *cerşind* de la alţiĭ. Pânea *cerşită* este hrana leneşuluĭ. Haĭna *căpĕtată* este îmbrăcămintea luĭ. — De *muncit,* habar n'are leneşul. — El se ţine numaĭ de *cerşit,* de *înşelat* şi de *tolănit.*—Leneşul trăĭesce *ducând* lipsă de tóte.— El este un om *urît, despreţuit* şi *urgisit* de tótă lumea.— Leneş *să* nu fiĭ!.

www.dacoromanica.ro

Regule. — Verbele ne arată că lucrarea subiectului se póte face în *opt* feluri saŭ *moduri* deosebite:

1°. Modul care ne arată curat saŭ ne *indică* o lucrare sigură, e modul *arătător* saŭ *indicativ*. (*Leneşul* **mănâncă**).

2°. Modul care ne arată că o lucrare este legată orĭ *subjugată* altĭi lucrărĭ, este modul *legător* saŭ *subjunctiv*, (*Leneşul voĭesce* **să mănânce**).

3° Modul care ne arată că dorim saŭ *oftăm de dorul* să facem o lucrare, e modul doritor saŭ *optativ*. (*Leneşul* **ar mânca**). — De óre-ce însă, dorinţa maĭ adesé s'ar puté îndestula, daca s'ar împlini óre care *condiţiunĭ*, acest mod se maĭ póte numi şi modul *condiţional*. (*Leneşul* **ar mânca**, *daca ar avé ce*).

4°. Modul care ne arată că o lucrare trebuĭe neapĕrat să se facă din poruncă, saŭ din ordin *imperativ*, este modul *poruncitor* saŭ *imperativ*. (*Leneşule*, **mănâncă** *!*).

5°. Modul care ne arată că este dóră numaĭ o bănuĭélă, o înduoĭélă, adică o *presumpţiune* că o lucrare s'ar fi făcut, este modul înduoĭelnic saŭ *presumptiv*. (*Leneşul* **o fi mâncând**.)

6°. Modul care ne arată o lucrare ca *nesigură*, ca făcută pĭedĭş saŭ *oblic*, este modul *oblic*. (*Leneşul* **ar fi cerşind**).

7°. Modul care ne arată că lucrarea, deşi este în fiinţă, însă nu ni se spune în ce chip ea ajunge la un sfîrşit saŭ la un *finit*, este modul nedesăvîrşit saŭ *infinitiv*. (**A mânca** *saŭ* **mâncare** *e dorinţa leneşuluĭ*)

8°. Maĭ este un mod care ne arată că lucrarea, ce se face acum, orĭ s'a făcut maĭ nainte, ĭea parte saŭ *participă* la starea arătată printr'un substantiv saŭ printr'un verb. Acesta este modul *participiilor*. — Însă modul participiilor este de duoĕ feluri: unul *present*. (*Leneşul* **mâncând** *se bucură*); şi altul trecut saŭ *perfect*. (*Pânea* **mâncată** *de leneş e cerşită*).

9°. În modurile *indicativ*, *conjunctiv*, *optativ* şi *condiţional*, *imperativ*, *presumptiv* şi *oblic*, verbele arată lu-

www.dacoromanica.ro

crarea unii *persóne* óre-care ; de aceĭa modurile mai sus citate, se numesc moduri *personale*. Iar modurile *infinitivului* și ale *participiilor* se numesc *moduri impersonale*, de óre ce ele nu arată o lucrare făcută anume de una din cele trei persóne.

Teme. — 1°. În bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte verbele și veĭ spune formele lor de *timp* și de *mod*.

2°. Veĭ scrie pe caĭet *ḑece* propoșițiuni, una pentru fie-care mod. Le veĭ așeḑa după modelul ce urméză :

1 **Indicativ** : *Mĕrul* **înfloreșce**.

2 **Subjunctiv** : *Școlarul trebuĭe* **să învețe**.....

[L IV-V.]

---

80. RESUMAREA SCRIERII LUI **î, ă, ó** ȘI **é**.

(Deprinderĭ ortografice)

Exemple. **BĂRĂGANUL.**

Și Dunărea și munțiĭ Carpațĭ cotesc spre mĭéḑă nópte, la colțul despre rĕsărit al țării nóstre... Acolo, de la pólele cóstelor pînă pe malurile Dunării, se destinde o nemĕrginită câmpie, ce'ĭ ḑicem Bărĕganul.— Alte râurĭ, alte gârle printr'însa nu curg, decât numaĭ apele gĕlbuĭ și lenoase ale Ialomițiĭ.—D'a drépta și d'a- stânga e tot loc șĕs.—Totuș, pĕmântul pe-acolo e foarte roditor. Într'însul aŭ pătruns brațele vinjóse ale muncitorilor; într'însul aŭ răsbit plugurile ce spintecă țelina și răstórnă brazdele ; după dînsele, aŭ venit mașinele, ce treĭeră repede clĕile de grîne ; apoĭ, carele încărcate, ce duc bucatele pe la gărĭ, și însfârșit, căile ferate care, și maĭ iute, transpoartă acele avuțiĭ ale pĕmântuluĭ, prin orașe, prin bâlcĭurĭ și prin porturile noastre de la Dunăre și de la mare.

www.dacoromanica.ro

Acolo, în Bĕrĕgan, trăĭeşce, munceşce, şi se îmbogăţeşce acum o întreagă poporâme de Romînĭ neaoşĭ, ómenĭ vrednicĭ şi deştepţĭ !.

Teme. —Din exemplele acestea, veĭ alege tóte cuvintele cu sunetele *ă, ĕ, i, é, ea, o,* şi *oa*, precum şi duplicările de consunante, dacă sînt; veĭ îndrepta tóte greşelile ce le veĭ găsi în acele cuvinte alese şi veĭ arăta la fie-care cuvînt, daca acele sunete sînt *originare* saŭ *derivate*, şi anume de unde sînt derivate.

[L. III.]

---

81. TERMINĂRILE VERBELOR.

(Cele patru conjugărĭ).

Exemple.—*A lăuda* pe Dumneḑeŭ e datoria orĭcăruĭ om.—*A vedé* în Dumneḑeŭ pe cel maĭ bun părinte, este o altă datorie a omuluĭ. — *A supune* poftele sale, voinţiĭ luĭ Dumneḑeŭ, este încă o datorie a omuluĭ.— *A mulţumi* luĭ Dumneḑeŭ este datoria din tóte ḑilele a omuluĭ.

Regule. — 1°. Tóte verbele, la modul infinitiv, se termină în patru chipurĭ: unele se termină cu vocala lungă *a*, orĭ cu silabele *are*, (*a lăud***a**, *lăud***are**);—altele, se termină cu vocala accentuată *é*, orĭ cu silabele *ere*, (*a vedé, vedere*;— altele, se termină cu vocala scurtată *e*, orĭ cu silabele, tot scurtate, *ere*, (*a supun***e**, *supun***ere**); şi altele se termină cu vocala limpede *i*, séŭ cu vocala apăsată *î*, orĭ cu silabele *ire* şi *îre*, (*a mulţum***i**, *mulţum***ire**; *a urî*, *urî***re**).

2°. Aşa dar, infinitivul verbelor are duoĕ feluri de terminărĭ: una *scurtă* (*a, é, e, i—î*); alta *lungă*, (*are, ere, ere, ire—îre*). — Înainte infinitivuluĭ scurt se pune 'ntotdauna, despărţită, vocala *a*.

3°. Fie-care verb,—orĭ care ĭ-ar fi terminarea la infinitiv,—se schimbă dupĕ persóne, dupĕ numere, dupĕ, timpurĭ, dupĕ moduri şi dupĕ forme (activă, pasivă şi reflexivă). Totuşĭ, schimbările diferite ale unuĭ verb sînt totdauna

www.dacoromanica.ro

legate saŭ, cum am ḑice, înjugate cu subïectul propositiunii; de aceïa, tóte schimbările unuï verb óre-care se numesc împreună: *Conjugarea verbului.*

4°. Conjugările verbelor sînt *patru* la numĕr, dupĕ terminările la modul infinitiv: verbele terminate cu *a* saŭ *are* se ţin de conjugarea *întîi*, (I); verbele terminate cu *é* saŭ *ére* se ţin de conjugarea *a duoa* (II); verbele terminate cu *e* saŭ *ere*, se ţin de conjugarea *a treïa* (III); verbele terminate cu *i* şi *î* saŭ cu *ire* şi *îre*, se ţin de conjugarea *a patra*, (IV).

Teme. — Din bucata de citire alésă, veï scrie, pe patru rînduri osebite, tóte verbele la modul infinitiv, scurt şi lung, observând cele patru conjugări, dupĕ modelul următor:

I conjugare: *a cânta-cântare, a sta-stare, a ura-urare.....*
II » : *a şedé-şedere, a vedé-vedere.....*
III » : *a duce-ducere, a vinde-vindere.....*
IV » : *a sădi-sădire, a uri-urire.....*

[L. II—III.]

82. SCRIEREA LUI **i** ŞI **u**, LA SFIRŞITUL CUVINTELOR.

(Deprinderï ortografice).

Exemple.—Ierĭ era Joĭ; cam târḑiŭ, dupĕ amïédĭ, eram eŭ cu Niţu la un loc. Niţu mĭ-a ḑis:—«Eŭ aş ḑice să mergem la rîŭ, să ne scăldăm!» — Eŭ însă ĭ-am rĕspuns: — «Fugĭ d'acolo! Nu simţĭ, ce vînt aspru bate. Am rĕci şi ne-am îmbolnăvi. Haĭ, maĭ bine, să înălţăm un zmeŭ!

Regule. — Sunetele *u* şi *i* se aud, la sfîrşitul cuvintelor, une-orï *întregĭ* (*aspru*, *rĕci*), şi alte orï pe jumătate, (*eŭ*, *fugĭ*!). — Când sunetele *u* şi *i* se aud pe jumătate, la sfîrşitul cuvintelor, noï le punem d'asupra semnul de scurtare (⌣): *ŭ* şi *ĭ*.

Teme. — Din bucata de citire alésă, veï scrie pe duoĕ rînduri, tóte cuvintele cu *u* şi cu *i* la sfîrşit, atît întregĭ cât şi pe jumătate.

[L. II—III.]

www.dacoromanica.ro

83. REPETIRE LUNARĂ.

(Deprinderĭ ortografice).

Exemple. **FLÓREA DIN GRĂDINĂ.**

(Poesie de **Ienăchiță Văcărescu**).

Într'o grădină,
Lîng'o tulpină,
Zăriĭ o flóre, ca o lumină!
S'o taĭŭ, să strică!
S'o las, mĭ-e frică,
Că vine altul și mĭ-o ridică.

Teme.— 1°. Din acéstă poesie veĭ alege tóte apostrofele și veĭ arăta ce anume litere sînt elidate prin ele. — Veĭ însemna și tóte trăsurile-de-unire.

2°. Veĭ alege tóte verbele și le veĭ scrie pe rînduri, după conjugările lor.

[L. II.]

---

84. COMPUNERE.

(Descriere).

Exemple. **GRÂNELE saŭ CEREALELE.**

1°. Ce sînt grânele saŭ cerealele?....—(*...nișce ĭerburĭ grânóse, saŭ care produc semințe hrănitóre....*)

2°. Unde cresc cerealele?....—(*....în țarine, unde ele devin holde și lanurĭ....*)

3°. În ce fel de pămînt le prĭește maĭ bine cerealelor?.... — (*....în pămînt negru, gras, bine lucrat, în humă....*)

4°. Cum se lucréză țarinele pentru cereale?..— (*.....se îngrașă, se gunoĭesc, se ară, se séměnă, se grăpézĕ....*)

www.dacoromanica.ro

5⁰. Cum se îngrijesc cerealele, după ce aŭ rĕsărit?.... (....*se plivesc, se seceră, se adună, se treĭeră*....)

6⁰. Din ce anume părţi se compun cerealele?... (....*rădăcina, paĭul, spicul şi fructele*....)

7⁰. Cum este rădăcina?....—(....*firósă, adică: compusă din fire subţiri*....)—Cum este paĭul?....—(....*gol, cu noduri*....)—Cum este spicul?...—(...*lunguĭeţ, cu ţepe la vîrfurĭ*....)—Ce se află în spic?...—(...*grăunţele saŭ sĕmînţele*....)—În ce sînt învelite grăunţele?....—(....*în pojghiţe subţiri, numite pleve*....)—Cum sînt grăunţele saŭ semințele, la cereale?....—(....*lunguĭeţe, tarĭ, dar făinóse, când le striveşcĭ*....)—Cum ĭes grăunţele din spice?....—(....*prin treĭerat*....)

8⁰. Cum se treĭeră cerealele?....

9⁰. Ce fel de cereale se fac maĭ mult pe la noĭ?....—(....*grâŭ, secară, orz, ovĕz, meĭŭ*....)

10⁰. Ce folóse ne aduc cerealele?...

11⁰ Ce fel de plante sînt cerealele pentru ómenĭ?..—(...*unele sînt de neapĕrată trebuinţă... altele sînt fórte folositóre*....)

12⁰. Câte feluri saŭ genuri de plante cunóşcem noĭ pînă acum?....—(....*treĭ feluri: pomiĭ, legumele, cerealele*....).

Teme.— 1⁰. Răspunsurile la întrebările despre «**Cereale**» le veĭ scrie pe caĭetul cel bun de compuneri.—2⁰. Veĭ descrie, din graĭŭ, dar tot după aceleaşi puncte, «**Grâul**» şi «**Porumbul** saŭ **Păpuşoĭul.**»

[L. IV.]

---

www.dacoromanica.ro

Timpul present.

Exemple.

1⁰. Conjugarea întîi.

Mod Indicativ	Mod Subjunctiv	Mod Optativ
Eŭ *ar* ţarina	*Să ar* ţarina	*Aş ara* ţarina
Tu *arĭ* »	*Să arĭ* »	*Aĭ ara* »
El *ară* »	*Să are* »	*Ar ara* »
Noĭ *arăm* »	*Să arăm* »	*Am ara* »
Voĭ *araţĭ* »	*Să araţĭ* »	*Aţĭ ara* »
Eĭ *ară* »	*Să are* »	*Ar ara* »

Mod Presumtiv	Mod Oblic	Mod Imperativ
Voĭŭ fi arând ţarina	*Aş fi arând* ţarina	
Veĭ fi arând »	*Aĭ fi arând* »	*Ară* tu ţarina
Va fi arând »	*Ar fi arând* »	*Are* el »
Vom fi arând »	*Am fi arând* »	
Veţĭ fi arând »	*Aţĭ fi arând* »	*Araţi* voĭ »
Vor fi arând »	*Ar fi arând* »	*Are* eĭ »

Mod Infinitiv	Mod Participiŭ present
A ara ţarina e lucru lesne Pentru *arare*, îţĭ trebuĭe plug.	Ţĕranul cântă, *arând* ţarina.

2⁰. Conjugarea a doua.

Tac, tacĭ, tace, tăcem, tăceţĭ, tac.—Să tacă.—Aş tacé.—Voĭŭ fi tăcênd.—Aş fi tăcênd.—Tacĭ!—A tăcé, tăcere.—Tăcênd.

3⁰. Conjugarea a treia.

Creḑ, creḑĭ, crede, credem, credeţĭ, cred.—Să creḑĭ.—Aş crede.—Voĭŭ fi creḑênd.—Aş fi creḑênd.—Crede!—A crede, credere.—Creḑênd.

www.dacoromanica.ro

4°. Conjugarea a patra.

Dorm, dormĭ, dórme, dormim, dormiţĭ, dorm.— Să dorm.—Aş dormi.—Voĭŭ fi dormind.—Aş fi dormind.— Dormĭ!—A dormi, dormire.—Dormind.

Regule. — 1°. Dupĕ modelele acestor patru exemple se conjugă, la *timpul present*, maĭ tóte verbele din cele patru conjugărĭ.— 2°. Sunetul întunecat din terminarea participiuluĭ present la verbele de conjugarea I, se scrie cu *â* (*arând*); la verbele de conjugarea II şi III cu *ê* (*tăcênd, credênd*).

Teme.— 1°. În bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte verbele care se află acolo, în timpul present.

2°. Veĭ conjuga pe caĭet, verbele «**a lucra**» şi «**a vorbi,**» la timpul present şi la tóte modurile.

[L. III—IV.]

---

86. FORMA ACTIVĂ A VERBELOR.

Timpul trecut.

Exemple.

1°. Conjugarea întiĭ.

Mod indicativ:

		Simplu	*Compus*
Sing.	1	*arăĭ* ţarina	*am arat* ţarina
	2	*arăşĭ* »	*aĭ arat* »
	3	*ară* »	*a arat* »
Plur.	1	*arărăm* »	*am arat* »
	2	*arărăţĭ* »	*aţi arat* »
	3	*arară* »	*aŭ arat* »

		Mod Optativ.	**Mod Subjunctiv.**	**Mod Presumptiv.**
Sing.	1	*aş fi arat* ţarina	Eŭ *să fi arat* ţarina	*voĭŭ fi arat* ţarina
	2	*aĭ fi* » »	Tu » »	ĕĭ » »
	3	*ar fi* » »	El (ea) » »	o » »
Plur.	1	*am fi* » »	Noĭ » »	om » »
	2	*aţi fi* » »	Voĭ » »	ĕţĭ » »
	3	*ar fi* » »	Eĭ (ele) » »	or » »

www.dacoromanica.ro

Mod Oblic.	Mod. Infinitiv.	Mod Participiilor.
Am fost arând	Era târdiŭ spre	Mas. *Arat* bine, pămîntul rodeşce
Aĭ » »	*a fi arat* ţarina	Fem. *Arată* bine, tarina rodeşce

2⁰. *I. Tăcuĭ, tăcuşĭ, tăcu, tăcuram, tăcuraţĭ, tăcură; am tăcut;—II. să fi tăcut;—III. aş fi tăcut;—IV. voĭŭ fi tăcut;—V. a fi tăcut;—VI. tăcut, tăcută.*

3⁰. *I. Creduĭ, creduşĭ, credu, credurăm, credurăţĭ, credură; am credut;—II. să fi credut;—III. aş fi credut;—IV, voĭŭ fi credut;—V. a fi credut;—VI. credut, credută.*

4⁰. *I. Dormiĭ, dormişĭ, dormi, dormirăm, dormirăţĭ, dormi a; am dormit;— II. să fi dormit;— III. aş fi dormit; IV. voĭŭ fi dormit;— V a fi dormit;—VII. dormit, dormită.*

Teme. — 1⁰. În bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte verbele ce se eflă acolo la timpul present şi la timpul trecut, şi veĭ arăta la ce mod, timp, numĕr şi pesaónă ele se află.—2⁰ Veĭ conjuga pe caĭet, în propoşiţiuniĭ simple şi bine potrivite verbele «**a ţine**» şi «**a amorţi**» la tóte modurile timpuluĭ trecut saŭ perfect.

(L. III)

---

87. FORMA ACTIVĂ A VERBELOR.

Timpul Imperfect.

Exemple.

Mod Indicativ.

1⁰. *Singular*	1	*Aram* ţarina, când		*sosişi.*
	2	*Araĭ*	» »	*sosiĭ* eŭ.
	3	*Ara*	» »	*sosĭ* frate-tĕŭ.
Plural	1	*Aram*	» »	*sosirăţĭ* voĭ.
	2	*Araţĭ*	» »	*sosirăm* noĭ.
	3	*Araŭ*	» »	*sosiri* părinţiĭ lor.

2⁰. *Tăceam, tăceaĭ, tăcea, tăceam, tăceaţĭ, tăceaŭ.*

3⁰. *Credeam, credeaĭ, credea, credeam, credeaţĭ, credeaŭ.*

www.dacoromanica.ro

4°. *Dormeam, dormeaĭ, dormea, dormeam, dormeaţĭ, dormeaŭ.*

Regule.—**1°.** Imperfectul verbelor are numaĭ modul indicativ.

2°. Forma imperfectuluĭ se scrie totdauna, la verbele de conjugarea a II, a III şi a IV, cu vocala *e* (tăceam, tăceaŭ, credeaţĭ, credeaŭ, dormea, dormeam).

Teme.— 1. În bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte verbele ce se află acolo la timpul present, la timpul perfect saŭ trecut şi la timpul imperfect, şi veĭ spune la fie-care în ce mod se află.—2°. Veĭ conjuga în propoşiţiunĭ simple, verbele «**a geme** şi **a simţi**», numaĭ la timpul imperfect.

[L. II.]

---

88. FORMA ACTIVĂ A VERBELOR.

Timpul mai mult-decât-perfect.

Exemple.

	Mod Indicativ.			**Mod Subjunctiv.**
	Simplu	*Compus.*		
Sing. 1	*Arasem* ţarina	Eŭ *am fost arat*		Eŭ *să fi fost arat*..
2	*Araseşĭ* »	Tu *aĭ* »	»	Tu » » »
3	*Arase* »	El *a* »	»	El » » »
Plur. 1	*Araserăm* »	Noĭ *am* »	»	Noĭ » » »
2	*Araserăţĭ* »	Voĭ *aţĭ* »	»	Voĭ » » »
3	*Araseră* »	Eĭ *aŭ* »	»	Eĭ » » »

Aş fi fost arat ţarina, dacă aveam plug.

Am fost arând ţarina, dar aminte nu mĭ-aduc.

2°. *Tăcusem, tăcuseşĭ, tăcuse, tăcuserăm, tăcuserăţĭ, tăcuseră; am fost tăcut;*—*Să fi fost tăcut;* — *Aş fi fost tăcut;*—*Voĭŭ fi fost tăcut.*

3°. *Creduşem, creduseşĭ, crediuse, creduserăm, credu-*

www.dacoromanica.ro

serăţi, creduseră; am fost creḑut;—să fi fost creḑut;—aş fi fost creḑut;—voiŭ fi fost creḑut.

4°. *Dormisem, dormiseşi, dormise, dormiserăm, dormiserăţi, dormiseră; am fost dormit;—să fi fost dormit; aş fi fost dormit;—voiŭ fi fost dormit.*

Teme. — 1°. În bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte verbele la timpurile: presènt, perfect, imperfect şi maĭ-mult-decât-perfect. — 2°. Veĭ conjuga, în propoşiţiunĭ simple, verbul «**A cădé**», la timpul maĭ-mult-decât-perfect, în câte şi patru modurile.

[L. II-III.]

---

89. TIMPUL VIITOR AL VERBELOR.

Exemple. **EXAMENUL**

1°. Iată! peste vre-o ḑece ḑile *va sosi* şi examenul! Pînă atunci, eŭ n'*o să pierd* vremea. Nu, din contră; îmĭ *voiŭ repeti* tóte materiile, d'a rîndul. Dacă *oiŭ face* aşa, sînt sigur că *am să răspund* bine la examen; şi negreşit că *o să capĕt* numaĭ note bune. Tot d'odată, *am să îngrijesc* a'mĭ rîndui tóte caĭetele, şi le *voiŭ avé* în cea maĭ bună ordine, când dascălul le *va cerceta.*

2°. Creḑ că d-luĭ *are să fie* mulţumit de mine. Dar mĕ gândesc ce bucurie *aŭ să simţă* tata şi mama când *voru auḑi* că mĕ laudă dascălul; căcĭ de sigur d-luĭ *are să mĕ laude.* Atunci, tótă lumea *va fi vĕḑut* şi *va şci* că eŭ sînt un şcolar cu-minte şi silitor. ... Dar, stăĭ!.... ce fac eŭ acuma?... Mi se pare că m'am cam mêndrit; şi în Sfînta Scriptură am învĕţat că: «Pe cel ce *se va mêndri*, Domnul îl *va umili.*»—Feréscă-mĕ Dumneḑeŭ!

3°. Totuşĭ, nu'mĭ vine a crede că nu *voiŭ trece*

www.dacoromanica.ro

clasa. De altminteri, cu un dascăl bun ca al nostru, mai nici un școlar n'ar trebui *să rămâie* repetent..... ...*Fi-vor* óre și corigenți? Abié câți-va, cred.... Ori cum ar fi, toți cei care *vom fi trecut* examenul cu succes, *avem să ne bucurăm* în ziua examenului, și apoi *o să petrecem* fără grijă tot timpul vacanțelor. Din bune examene, numai folóse *vom culege* pentru viitor!

Regule. — 1°. Când un verb arată că o lucrare nu este făcută de mai nainte, nici se face în timpul de față, ci are să se facă mai apoi, atunci zicem că acel verb este la *timpul viitor*.

2°. Când un verb arată că o lucrare se va face în viitor, fără însă ca să arate că mai-nainte de dînsa are să se mai facă și o altă lucrare, atunci zicem că acel verb este la *viitorul simplu* saŭ viitorul întîi (I).

3°. Când zicem óre că un verb se află la *viitorul trecut* saŭ viitorul al doilea (II)?

Teme. — Din exemplul de mai sus «**Examenul**», veĭ alege tóte verbele ce se află la timpul viitor și le veĭ rîndui pe două colóne: una pentru viitorul simplu (I), și alta pentru viitorul trecut (II).

(L. II. III.)

---

90. FORMA ACTIVĂ A VERBELOR.

Timpurile viitorului.

1°. Mod Indicativ. — *Viitor simplu (viitor întîĭ)*

Sing. 1	*Voiŭ (oiŭ) ara țarina*	*am (o) să ar țarina*	*ara-voĭ țarina*
2	*Veĭ (iĭ)* » »	*aĭ (o) să arĭ* »	*ara-veĭ* »
3	*Va (o saŭ a)* » »	*are (o saŭ a) să are* »	*ara-va* »
Plur. 1	*Vom (om)* » »	*avem (o) să arăm* »	*ara-vom* »
2	*Veți (îți)* » »	*aveți (o) să arați* »	*ara-veți* »
3	*Vor (or)* » »	*aŭ (o) să are* »	*ara-vor* »

www.dacoromanica.ro

Mod Indicativ.— *Viitor trecut (viitor al duoilea)*: 1°

Sing. 1	*Voiŭ (oiŭ) fi arat*	tarina.	*Voiŭ (oiŭ) fi fost arat* tarina
	Fi-voiŭ arat	»	când va sosi tata.
2	*Veĭ (eĭ) fi arat*	»	*Veĭ (ĭ) fi fost arat* »
	Fi-veĭ arat	»	când . . . . .
3	*Va (o saŭ a) fi arat*	»	*Veĭ (o saŭ a) fi fost arat* »
	Fi-va arat	»	
Plur. 1	*Vom (om) fi arat*	»	*Vom (om) fi fost arat.* »
	Fi-vom arat	»	
2	*Veți (eți) fi arat*	»	*Veți (eți) fi fost arat.* »
	Fi-veți arat	»	
3	*Vor (or) fi arat*	»	*Vor (or) fi fost arat.* »
	Fi-vor arat	»	

2°. *Voiŭ tăcé, veĭ..., va..., vom..., veți..., vor tăcé; voiŭ fi tăcut...; voiŭ fi fost tăcut...; tace-voiŭ...*

3°. *Voiŭ crede, veĭ..., va..., vom..., veți...,vor crede; voiŭ fi credut...; voiŭ fi fost credut...; crede-voiŭ...*

4°. *Voiŭ dormi, veĭ..., va..., vom..., veți . . ., vor dormi;... voiŭ fi dormit...; voiŭ fi fost dormit...; dormi-voiŭ.*

Teme.—1°. În bucata de citire aleasă, veĭ sublinia tóte verbele din tóte timpurile (present, perfect, viitor) și tóte modurile. — 2°. Veĭ conjuga pe caĭet, în propositiuni simple, verbele «**A plăcé**» și «**A vorbi**», la amîndouĕ timpurile viitoruluĭ.

[L. II-III.]

---

91. CONPUNERE.

(Descriere).

Exemple. **TIMPURILE ANULUI.**

1° Câte timpurĭ are anul? (*...patru timpurĭ...*). Cum se chĭémă cele patru timpurĭ ale anuluĭ?

www.dacoromanica.ro

2º. Când începe primăvara?.. (...*în luna lui Martie*...).—Cât de lungĭ sînt ḑilele şi nopţile, în timpul primăverii? (..*sînt cam de-o-potrivă*..)—Care sînt floricelele ce ne vestesc primăvara? (...*ghioceiĭ şi micşunelele*...)—Care sînt păsĕrile ce se ivesc în timpul primăverii? (...*păsĕrile călĕtóre: rîndunele, berze saŭ cocăstârcii*...).—Care sînt anume lunile de primăvară?

3º. Când începe vara? (...*în luna lui Iunie*...).—Cât de lungĭ sînt ḑilele, în timpul verii? (...*cele maĭ lungĭ*...).—Cum sînt atunci nopţile? (...*cele maĭ scurte*)... Când este maĭ cald? (...*în lunile Iulie şi August*...)—Când se seceră grânele pe câmp?.—Care sînt anume lunile de vară?

4º. Când se începe tómna?. (...*în luna lui Septemvrie*..)—Cât de lungĭ sînt ḑilele şi nopţile, în timpul tómniĭ? (...*tot cam de-o-potrivă de lungĭ*...).—Ce fructe se coc, tómna? (...*prunele, struguriĭ, pĭersicile*..).—Ce bucate se culeg de pe câmp, tómna?.. (*porumbul saŭ păpuşoĭul*...).—Care sînt anume lunile de tómnă?

5º. Când se începe ĭérna?...(*în luna lui Dechemvrie*).—Cum sînt atunci ḑilele?...(*cele maĭ scurte*...).—Cum sînt nopţile?... (*cele maĭ lungĭ*...).—Cum îşĭ petrec timpul copiiĭ, ĭérna?...—Câte luni ţine ĭérna?...—Care anume sînt acele luni?

6º. Şciĭ să'mĭ spui vre-o *ghicitóre* despre timpurile anuluĭ?...

Teme.—1º. Veĭ rĕspunde la întrebările de maĭ sus.—2º. Veĭ prescrie pe caĭetul de compuneri, rĕspunsurile la întrebările din compunerea «**Timpurile anuluĭ**».

[L. IV.]

www.dacoromanica.ro

Exemple. — Eŭ, sĕrmanul de mine, din pruncie *sînt lipsit* de părinţi. De ĭerĭ, *sînt băgat* la stăpîn. Maĭ nainte, *am fost scutit* de a sluji, fiind-că *fusesem dat* la şcólă de un om bun şi milostiv.— «Ce norocire!»—*'mĭ-am* tot *fost ḑis* eŭ pe atuncĭ,—«ce norocire pentru mine, orfanul, de *a fi ocrotit* de cine-va pe lumea acésta!» Dar acel om bun, *fiind cuprins* de o bólă grea, tără vreme, vaĭ! *'mĭ-a fost* răpit! Greŭ *fuseĭ* eŭ *pedepsit* prin mórtea neaşteptată a bine-făcĕtoruluĭ meŭ!

Timpul present.

Mod Indicat.	Mod Subjun.	Mod Optativ.	Mod Imper.
Sînt răpit	*Să fiŭ răpit*	*Aş fi răpit*	*Fiĭ răpit*
Sîntem răpiţi	*Să fim răpiţi*	*Am fi răpiţi*	*Fiţi răpiţi*

Mod Oblic.	Mod Infinitiv.	Mod Particip.
Aş fi fiind răpit	*A fi răpit*	*Fiind răpit-răpită*

Mod Presumtiv.
Oĭŭ fi răpit.

Timpurile trecute.

Imperfect	Perfect	Maĭ-mult-decât-p.
Eram răpit	*Fuĭ răpit. Am fost răpit.*	*Fusesem răpit*

Mod Subjunctiv. *Să fi fost răpit.*
» **Oblic.** *Aşĭ fi fost răpit.*
» **Presumtiv.** *Oĭŭ fi fost răpit.*
» **Participiŭ.** *Răpit, răpită.*

Timpurile viitóre.

Mod Indicativ.—*Viitorul simplu*: *Voĭŭ fi răpit.*
Viitorul trecut: *Voĭŭ fi fost răpit.*

www.dacoromanica.ro

Regule.—1°. Pe care verbe le numim noĭ *active*?... Pe care le numim *pasive*?..—Ce anume părțĭ ale propositiuniĭ, numim noĭ complinire *directă* și complinire *indirectă*?...

2°. Forma pasivă se dovedește, în conjugarea unuĭ verb óre-care, prin întrebuințarea nelipsită a formelor verbuluĭ ajutător *a fi*, puse pe lîngă verbul de conjugat, în modul participiŭ perfect.

3°. Numaĭ acele verbe active, care cer după sine o complinire directă, se pot conjuga în formă pasivă; de aceĭa ele se maĭ numesc și verbe *active transitive*.

Teme.— 1°. În bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte verbele, și le veĭ scrie pe rînduri osebite, fie-care cu modul, cu timpul, cu numĕrul și cu persóna sa.

2°. Cu verbele active transitive veĭ forma propositiuni simple, pe care le veĭ preface în formă pasivă.

[L. III.]

---

93. SCRIEREA LUI ĭ.

(Deprinderĭ ortografice)

Exemple.—Maĭ ĭerĭ alaltă-ĭerĭ, patru băĭețĭ, ĭeșind de la școlă, treceaŭ pe o pĭață pe dinainte unuĭ mare edificiŭ ce se clădea cu pĭetróĭe uriașe. — Pe unul din băĭețĭ îl chĭema Petre. *El* întrebă:—«Câte ḑile maĭ avem noĭ pînă la întiĭ Maĭŭ?». Altul, anume Matețu, ḑise:—«*Eu*, ḑĕŭ, nu scĭŭ; dar o să ĭeaŭ un călindar și o să mĕ uĭt.»

Regule.—1° Vocala *i* se rostește une-orĭ pe jumătate, atît la începutul cuvintelor, cît și în mijlocul și la sfîrșitul lor. Atunci o scriem cu semnul scurtări (˘) d'asupra, (ĭ).

2°. De câte orĭ avem să scriem cuvinte în care se aude sunetul *ie*, orĭ la începutul, orĭ la mijlocul, orĭ la sfîrșitul cuvintelor, îl scriem cu diftongul *ie*, (*ĭepure, mĭel, muchie*..) Se osebesc însă cuvintele: *eŭ, el, ea, este* și câte-va altele.

www.dacoromanica.ro

Teme.— Din bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte cuvintele cu ĭ la inceput, la mijloc și' la sfîrșit.

[L. II]

---

94. FORMA REFLEXIVĂ A VERBELOR.

Exemple.—Eŭ *mĕ culc* séra de vreme; dar *mĕ scol* a doua-di fórte de timpuriŭ. Așa *m'am deprins* și tare *ĭmĭ place*. Ĭa *culcați-vĕ* și *sculați-vĕ* și voĭ ca mine. Nicĭ *vĕ închipuițĭ* cât de bine *o să vĕ pară*, când *vĕ vețĭ obișnui a vĕ deștepta* de cu diŭa. Atunci omul, —las'că *se bucură* de o maĭ bună sănătate,—dar el póte *să-și vadă* diminéța de tóte treburile sale.

Mod Indicativ

Timpul **present**

Sing.	1 *Mĕ culc*	*Ĭmĭ închipuĭesc*
	2 *Te culcĭ*	*Ĭțĭ închipuĭescĭ*
	3 *Se culcă*	*Ĭșĭ închipuĭește*
Plur.	4. *Ne culcăm*	*Ne închipuim*
	5 *Vĕ culcațĭ*	*Vĕ închipuițĭ*
	6 *Se culcă*	*Ĭșĭ închipuĭesc*
Timp.	**Imperfect**: *Mĕ culcam*	*Ĭmĭ închipuĭam*; *ĭmĭ închipuĭ* și *mĭ-am închipuit*
»	**Perfect**: *Mĕ culcaĭ* și *m'am culcat*	
»	**Maĭ-mult-decât perfect**: *Mĕ culcasem*	*Ĭmĭ închipuisem*
»	**Viitor simplu**: *Mĕ voĭ culca...*	*Ĭmĭ voĭŭ închipui...*
»	**Viitor trecut**: *Mĕ voĭ fi culcat*	*Ĭmĭ voĭŭ fi închipuit..*

Mod Subjunctiv.

Să mĕ culc...	*Să 'mĭ închipuĭesc...*

www.dacoromanica.ro

Mod Optativ.

M'aș culca.... | *Mi'aș, închipui...*

Mod Presumptiv.

Mĕ voiŭ fi culcând... | *'Mi-oiŭ fi închipuind...*

Mod Oblic.

M'aș fi culcând | *Mi-aș fi închipuind*

Mod Imperativ.

Culcă-te; culce se, el! | *Închipuĕșce-ți, închipuĕéscă-și* el!
Culcați-vĕ! culce-se eĭ! | *Închipuiți-vĕ; Închipuĕéscă-și* eĭ!

Mod Infinitiv.

A se culca... | *A'și închipui....*

Mod Participiuluĭ (present)

Culcându-mĕ | *Închipuindu'mĭ*

Regule. 1°. Verbele reflexive se conjugă întocmaĭ la fel cu verbele active, cu deosebire numaĭ că se adaoge întotdauna, pe lîngă verb, pronumele personale: *mĕ, te, se, ne, vĕ, se,* la unele verbe reflexive, ĭar pronumele personale: *imĭ, ițĭ,ișĭ, ne, vĕ, își,* la altele.

2°. La modul imperativ, pronumele personale se adaoge în urma verbuluĭ; la tóte celelalte moduri, ele se pun înainte verbuluĭ, de obiceĭŭ. Dar se pot pune și în urmă, la unele timpurĭ și moduri, (*culcu-mĕ, culcă-te, culca-mĕ-voiŭ*).

3°. Din ce cauză se numesc *reflexive* verbele acestea?... —Ce deosebire este între un verb *activ* și un verb *reflexiv*?...

Teme.—1°. În bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte verbele active și reflexive, arătând prin graĭŭ, timpurile, modurile, numĕrul și persóna

www.dacoromanica.ro

fie căruĭa.—2° Veĭ conjuga pe caĭet, în propoşiţiunĭ simple «Mĕ **bucur**» şi «**Ĭmĭ pare rĕŭ**», la modurile optativ şi imperativ numaĭ.

[L. II-III.]

---

95. CONJUGAREA VERBULUI **a fi.**

Exemple.

Timpul present

	Mod Indicativ.	Mod Subjunctiv.	Mod Optativ.
Sing.	1 *Sînt, (îs,'s)* silitor	*Să fiŭ* silitor	*Aş fi—Fire-aş* silitor
	2 *eştĭ* »	*Să fiĭ* »	*Aĭ fi—Fire-aĭ* »
	3 *este (e, iĭ,'ĭ)* »	*Să fie* »	*Ar fi—Fire-ar* »
Plur.	1 *sîntem* silitorĭ	*Să fim* silitorĭ	*Am fi— Fire-am* silitorĭ
	2 *sînteţĭ* »	*Să fiţĭ* »	
	3 *sînt (îs,'s)* »	*Să fie* »	*Aţĭ fi.--Fire-aţĭ* »
			Ar fi.--Fire-ar »

Mod Presumtiv.	Mod Imperativ.		Mod Infinitiv.	Mod Participiŭ.
Oĭŭ fi, ĕi fi...	Sing.	2 *Fiĭ* silitor!	*A fi (fire)* silitor, este lucru de lăudat	*Fiind* silitor, meriţĭ laudă.
		3 *Fie* »		
Mod Oblic.	Plur.	2 *Fiţĭ* silitorĭ!		
Aş fi fiind.		3 *Fie* »		

Timpurile trecute

Mod Indicativ.

	Imperfect.	Perfect.	Maĭ-mult-decât-perfect.
Sing.	1 *Eram* silitor	*Fuĭ, fuseĭ* silitor	*Am fost* silitor	*Fusesem* silitor
	2 *Eraĭ* »	*Fuşĭ, fuşesĭ* »	*Aĭ fost* »	*Fuseseşĭ* »
	3 *Era* »	*Fu, fuse* »	*A fost* »	*Fusese* »
Plur.	1 *Eram* silitorĭ	*Furăm* silitorĭ	*Am fost* silitorĭ	*Fuseserăm* silitorĭ
	2 *Eraţĭ* »	*Furăţĭ* »	*Aţĭ fost* »	*Fuseserăţĭ* »
	3 *Eraŭ* »	*Fură* »	*Aŭ fost* »	*Fuseseră* »

www.dacoromanica.ro

Mod **Subjunctiv.** *Perfect*: Eŭ, tu, el, ea, noĭ, voĭ, eĭ, ele *să fi fost* silitorĭ (silitóre).

Mod **Optativ.** *Perfect:* Aș, aĭ, ar, am, aț̦ĭ, ar *fi fost* silitorĭ.

Mod **Presumtiv.** *Perfect*: Oĭŭ, *êĭ*, o, om, ĕț̦ĭ, or *fi fost* silitorĭ.

Mod **Oblic.** Aș *fi fiind.*

Mod **Participiŭ.** Perfect: *Singul. Fost-fostă.*
Plural Foș̦tĭ-foste.

Timpurile viitóre.

Mod **Indicativ.** *Viitorul simplu* :
Voĭŭ, veĭ, va, vom, veț̦ĭ, vor *fi* silitor (silit).

Viitorul trecut

Voĭŭ, veĭ, va, vom, veț̦ĭ, vor *fi fost* silitor (silitorĭ).

Regule.— 1°. Cu formele: *fi* și *fi fost*, ale verbuluĭ *a fi*, ne servim spre a forma conjugarea tutulor verbele ce le-am invĕț̦at pînă aci.

2°. Prin urmare, verbul *a fi* ajută la formarea conjugăriĭ tutulor celorlalte verbe; el este dar un verb *ajutător.*

Teme.— În bucata de citire alésă, veĭ sublinia verbul *a fi*, sub tóte formele luĭ de timp, de mod, de numĕr și de persónă.

[L. III.]

---

96. COMPUNERE.

Descriere geografică).

Exemple. **ROMÂNIA.**

1°. Ce este România?....—(....*patria nóstră, a Românilor...*)

www.dacoromanica.ro

2⁰. Ce întindere are România?...—Câți locuitori sînt într'însa?...

3⁰. Unde se află România?...—(...*hotarele și vecinătățile...*)

4⁰. Ce înfățișare are pământul României?...—(...*câmpii, șesuri, dealuri, munți...*)

5⁰. Care sînt munții României?..— În ce anume părți sînt ei?...

6⁰. Ce fel de ape are România?... — (...*Marea-Négră, riuri, lacuri...*)

7⁰. Ce produce România?.. (*în câmpie?... pe dealuri?. în munți?... vînaturi de uscat?... pescării în riuri și bălți?..*)

8⁰. Ce fel de locuitori are România?...—(.. *Români, străini, Evrei, Armeni, popórele din Dobrogea...*)

9⁰. Ce negoț face România cu alte State?...—(...*export de grâne și de animale, import de fabricate*)

10⁰. Cum este administrată România?...—(..*Stat constituțional, Regele, corpurile legiuitóre: cameră și senat, miniștrii, dregătorii, armata țării, marca și stégul țării...*)

11⁰. Ce religii și ce aședěminte de învățătură și de bine-facere sînt în România?...—(...*legea ortodoxă, alte legi creștine, legea lui Moise, legea mahometană;.. spitale,... tot felul de școle...*)

12⁰. Cum simți că este România?...—(...*țară frumósă, bogată și scumpă pentru ori-ce Român...*)

Regule. — Descrierile geografice trebuie să conțină totdauna cunoșcințe cât se póte mai adevărate și mai bine lămurite, despre *locurile* și despre *oamenii*, de care e vorba într'însele. Acolo nu începe a spune lucruri închipuite.

www.dacoromanica.ro

Teme.— Răspunsurile la întrebările de mai sus asupra «**Românilĭ**», le veĭ scrie în caĭetul cel bun de compuneri, și le veĭ ține bine minte ca să le știĭ ori-și-când.

[L. IV—V.]

97. SCRIEREA LUI **ŭ**, LA MIJLOCUL CUVINTELOR.

(Deprinderĭ ortografice)

Exemple.

«Ploŭă, ploŭă!
Găinele să oŭĕ!
Să ne daţĭ și noĕ
Noŭĕ-ḑecĭ-și-noŭĕ
De oŭĕ, tot noŭĕ!»

Așa cântaŭ în gura mare duoĕ fetițe, care, în zorĭ de ḑiŭă, în loc să apuce șoséŭa ce ducea la piŭa de la móră, se luaseră dupĕ Braĭca căţéŭa și alergaŭ ca nișce năuce prin ĭérba plină de roŭă.

Regule.— Vocala *u* se rostește fórte des pe jumĕtate, la mijlocul cuvintelor, când se află pusă dupe sunetele ; *a*, *ă* *e*, *ĕ*, *é*, și *i*. Atunceĭ, noĭ la scris, ne servim cu *ŭ* (scurt), (*noŭĕ*, *roŭă*).—Unde se maĭ aude *ŭ* scurtat, și cum se scrie atuncĭ ?.....

Teme.— Din exemplul de maĭ sus, veĭ sublinia tóte cuvintele ce au litera *ŭ* în mijlocul lor.

[L. II]

98. VERBE NEREGULATE.

Exemple.—Dacă *daĭ*, n'*aĭ*.—*Vreĭ* nu *vreĭ*, lucréză să nu pĭeĭ. —*Stăĭ* unde *staĭ*, că maĭ bun loc n'*aĭ*.—*Iea* câte unul și *dă* cu pumnul. —'Mĭ *a luat* apa de la móră. — *Iea*'l dupĕ mine că-l omor. —*Stătuĭ* cât putuĭ, și *dăduĭ* cuĭ *vruĭ*. — *Voĭește* și veĭ puté.

www.dacoromanica.ro

Timpul present

Mod Indicativ.

Singular	1 *am*	*vréŭ, voĭesc (voĭŭ)*	*daŭ*	*staŭ*	*ĭeaŭ*
	2 *aĭ*	*vreĭ, voĭeşcĭ (veĭ)*	*daĭ*	*staĭ*	*ĭeĭ*
	3 *are*	*vré, voĭeşce (va)*	*dă*	*stă*	*ĭea*
Plural	1 *avem*	*vrem, voim (vom)*	*dăm*	*stăm*	*luăm*
	2 *aveţĭ*	*vreţĭ, voĭţĭ (veţĭ)*	*daţĭ*	*staţĭ*	*luaţĭ*
	3 *aŭ*	*vréŭ, voĭesc (vor)*	*daŭ*	*staŭ*	*ĭeaŭ*

Mod Subjunctiv.

Sing.	1 să am	să vréŭ, să voĭesc	să daŭ	să staŭ	să ĭcaŭ
	2 să aĭ (aibĭ)	să vreĭ, să voĭeşcĭ	să daĭ	să staĭ	să ĭeĭ
	3 să aibă	să vré, să voĭéscă	să dé (să dee)	să sté (să stee)	să ĭé (să iee)
Plur.	1 să avem	să vrem, să voim	să dăm	să stăm	să luăm
	2 să aveţĭ	să vreţĭ, să voiţĭ	să daţĭ	să staţĭ	să luaţĭ
	3 să aibă	să vré, să voiéscă	să dé (să dee)	să sté (să stee)	să ĭea (să iee)

Mod Imperativ.

Sing.	2 *aĭbĭ, aĭ!*	*voĭeşce!*	*dă!*	*stăĭ!*	*iea!*
	3 *aibă!*	*voĭéscă!*	*sa dé! dee!*	*sa sté! stee!*	*sa ĭea! iee!*
Plur.	2 *aveţĭ!*	*voiţĭ!*	*daţĭ!*	*staţĭ!*	*luaţĭ!*
	3 *aibă!*	*voĭésca!*	*să dé, dee!*	*sa sté! stee!*	*sa ĭea! ĭee!*

Mod Infinitiv.

a avé (avere),—a vré (vrere), a voi (voire),—a sta (stare), —a lua (luare).

www.dacoromanica.ro

Timpurile trecute

Perfect.

avuĭ	*vrŭ voĭ*	*dăduĭ (deteĭ)*	*stătuĭ (steteĭ)*	*luaĭ*
am avut	*am vrut, am voĭt*	*am dat*	*am stat*	*am luat*
Imperfect				
aveam	*vream, voĭam*	*dam (dedeam)*	*stam (stăteam)*	*luam*
Maĭ-mult-decât-perf.				
avusem (avusesem)	*vrusem voisem*	*dasem (dădusem)*	*stătusem*	*luasem*

Regule. — 1°. Când conjugăm verbele : *a avé, a vré* saŭ *a voi, a da, a sta, a lua*, precum și verbul *a fi*, noĭ vedem ivindu-se, în conjugarea lor, unele forme cu totul străine de forma moduluĭ lor infinitiv. Aceste deosebiri fac ca conjugarea acelor verbe să nu fie întocmaĭ la fel cu a maĭ tutulor verbelor din cele patru conjugăriĭ cunoscute de noĭ. De-óre ce conjugarea lor nu se face întocmaĭ după aceleaș regule, verbele înșirate acilé, precum și încă altele câte-va, le numim verbe *neregulate*. — Tóte celelalte care se conjugă după exemplele date, le ḑicem că sînt verbe *regulate*.

2°. Verbele neregulate nu se abat pretutindeniĭ de la formele obișnuite ale verbelor regulate din conjugarea lor. Abaterile se fac numaĭ la timpul *present* și, la unele verbe, la timpul *perfect*.

3°. Verbul *a vré* saŭ *a voi* se conjugă în două feluriĭ; *a vré* (*vrere*) se conjugă după a II-a conjugare, și *a voi* (*voire*), după a IV-a.—Întocmaĭ la fel cu presentul din modurile indicativ, subjunctiv și imperativ al verbuluĭ *a voi* (*voĭesc, să voiesc, voiesce*!), se conjugă un mare numĕr de verbe regulate din a IV-a conjugare, (*călătoresc, doresc, pornesc...,*)

www.dacoromanica.ro

4°. Osebit de verbul ajutător *a fi*, tot verbe ajutătóre la conjugărĭ maĭ sînt și verbele neregulate: *a avé* și *a voi*.

5°. Verbul neregulat *a avé* slujește ca ajutător în conjugarea tutulor celorlalte verbe, la timpurile următóre: a) la presentele și la perfectul moduluĭ oblicĭ, (*aș fi arând, am fost arând.*) b) la perfectul compus al moduluĭ indicativ, (*am arat*); c) la perfectul moduluĭ optativ, (*aș fi arat*), d) la maĭ mult-decât-perfectul compus al moduluĭ indicativ, (*am fost arat*); e) la maĭ-mult-decât-perfectul moduluĭ optativ, (*aș fi fost arat*;) f) la viitorul simplu al moduluĭ indicativ, (*am să ar.*)

6°. Verbul neregulat *a voi* slujește ca ajutător în conjugarea tutulor celorlalte verbe, la timpurile următóre:

a) la presentul moduluĭ presumtiv, (**voĭŭ** *fi arând*:)

b) la perfectul moduluĭ presumptiv (**voĭŭ** *fi arat*);

c) la viitorul simplu al moduluĭ indicativ, (**voĭŭ** *ara*);

d) la viitorul trecut al moduluĭ indicativ, (**voĭŭ** *fi arat* și **voĭŭ** *fi fost arat.*)

7°. Verbele *ajutătóre*, care adică servă la conjugarea tutulor verbelor, sînt în numĕr de *treĭ*; *a fi*, *a avé* și *a voi*.

8°. Verbele *ajutătóre*: *a fi*, *a avé* și *a voi*, ajută totdeodată altor părțĭ de cuvîntare (substantivelor, pronumelor, adiectivelor, numeralelor, verbelor și adverbelor), spre a puté sluji ca predicate în propositiunĭ.

Teme. — 1°, În bucata de citire alésă, veĭ culege tóte verbele ajutătóre și tóte verbele neregulate, și veĭ spune la fie-care: timpul, modul, numĕrul și persóna, la care sînt, precum și forma de care el ține. Veĭ conjuga, în propositiunĭ simple, verbul «**A dori**», la tóte timpurile și la tóte modurile formiĭ active.

[L. V—VI.]

www.dacoromanica.ro

Exemple.

Tună, fulgeră, trăsneşce,
Sînt-Ilie 'n cer se necăjeşce! —
Plouă, ninge, viscoleşce,
Şi de gazdă nu'ĭ nădejde!

Mod Indicativ.

Present:	*Plouă*	*Ninge*
Imperfect:	*Ploua*	*Ningea*
Perfect:	*Plouă, a ploŭat*	*Ninse, a nins*
Mai-mult-decât-perf.:	*Ploŭase*	*Ninsese*
Viitor simplu:	*Va ploŭa, ploŭa-va*	*Vă ninge, ninge-va*
Viitor trecut:	*Va fi plouat.*	*Va fi nins*

Mod Subjunctiv.

Present şi Viitor:	*Să plouĕ, să plóĭe*	*Să ningă*
Perfect:	*Să fi ploŭat*	*Să fi nins*
Mai-mult-decât-perf.:	*Să fi fost ploŭat*	*Să fi fost nins*

Mod Optativ.

Present şi Viitor:	*Ar ploŭa, ploŭa-r-ar*	*Ar ninge, Ninge-ar*
Perfect:	*Ar fi ploŭat*	*Ar fi nins*

Mod Presumptiv.

Present:	*Va fi ploŭând*	*Va fi ningênd*
Perfect:	*Va fi ploŭat*	*Va fi nins*

Mod Oblic.

Present:	*Ar fi ploŭând*	*Ar fi ningênd*
Perfect:	*A fost ploŭând*	*A fost ningênd.*

www.dacoromanica.ro

Mod Infinitiv.

Present:	*A ploŭa*	*A ninge*
Perfect:	*A fi ploŭat*	*A fi nins*

Mod Participial.

Present:	*Ploŭând*	*Ningênd*
Perfect:	*Ploŭat, ploŭată*	*Nins, ninsă*

Regule.— 1°. Sînt câte-va verbe care arată o lucrare ce nu o face o persónă óre-care; am puté ḑice dar că acea lucrare se face ca de sine-şĭ. Pe acele verbe, noĭ le numim *impersonale*.

2°. Verbele impersonale se întrebuinţézĕ maĭ totdu-una numaĭ la a treĭa persónă din singular.

Teme.— 1°. Din bucata de citire alésă, veĭ sublinia tóte verbele impersonale.—2°. Veĭ conjuga pe caiet, verbele. «**A tuna**» şi «**A trăsni**»

[L. II.]

---

100. REPETIRE GENERALĂ.

(Resumarea Gramaticiĭ de peste an)

Exemple.—Dascălul nostru este, pentru noĭ, ca şi un tată iubitor, înţelept şi bun. De la dînsul, cu dragoste am învĕţat noĭ toţĭ un an întreg de ḑile. El ne-a ajutat să căpătăm tot felul de cunoşcinţe cu folos. El ne-a lămurit minţile despre nemărginita putere a luĭ Dumneḑeŭ, despre felurite minunĭ ale naturiĭ, despre drépta socotélă a unĭĭ bune vĭeţuirĭ, despre ţara şi naţiunea nóstră, despre frumósa nóstră limbă românéscă, care acum, dupĕ învĕţăturile sale, o şcim rosti şi o şcim scrie maĭ limpede şi maĭ curată.—Dascălul nostru mereŭ numaĭ spre bine ne-a povăţuit. Este vre-unul dintre noĭ, şcolariĭ, care ar îndrăzni să nu iubéscă, să nu cinstéscă

www.dacoromanica.ro

pe dascălul nostru? Al căruĭ tată, a căruĭ mamă ar puté să impute dascăluluĭ nostru, vre-o părtinire, vre o nedreptate? El, de noĭ toțĭ a îngrijit cu așa multă bună-voință, încât nimenĭ de dînsuĭ nicĭ-odată nu s'a putut plînge. De aceĭa chĭar, noĭ toțĭ la sfîrșitul anuluĭ, sîntem totdodată veselĭ și mîhnițĭ: veselĭ, căcĭ mereŭ am mulțumit pe dascălul nostru, și mîhnițĭ, fiind-că de acum înainte ne vom despărți de dînsul. Toțĭ am fost școlarĭ silitorĭ. Toțĭ am învățat bine. Tutulor ne-a rĕmas în inimĭ numaĭ dragoste, numaĭ mulțumire și numaĭ respect către bunul și ĭubitul nostru dascăl. Dumneḑeŭ să 'l ție mulțĭ anĭ cu să-l nătate, cu bine și cu noroc! Noĭ, chĭar și de-am trai sute și miĭ de anĭ, în-vecĭ nu'l vom uĭta. Și 'ntr'a-devĕr, dascăliĭ, cum fu al nostru, pururé aŭ fost, sînt și vor fi întotdauna călăuzele cele maĭ sigure ale copiilor și bine-făcĕtoriĭ ceĭ maĭ de frunte aĭ po-pórelor!

Regule. — 1°. Ce este *propoziţiunea*?... — De câte feluri este propoziţiunea, după *numĕrul părţilor*?...—Care sînt părţile propoziţiunii *simple*?... care sînt ale propoziţiunii *desvoltate*?...—De câte feluri sînt propoziţiunile, *după înţeles*? —Ce este *acordul*?...

2°. Ce este *declinarea*?...—Care anume *părţi de vor-bire* se declină?...—*Câte* declinări am deosebit?...—Ce este *compararea*?... Care anume părţi de cuvîntare se compară?.. —Ce este *conjugarea*?.. Ce anume părţi de cuvîntare se conjugă?...—Câte conjugări am deosebit, după *terminarea verbelor* la modul infinitiv?... — Câte feluri de verbe sînt, după *forma* lor?...—Care sînt verbele *ajutătóre*?... La ce ajută ele?...—Care verbe se numesc *neregulate*?...—Care părţi de cuvîntare *nu'şi schimbă forma* nicĭ-o-dată?...— Câte *părţi de cuvîntare* sînt cu totul?

www.dacoromanica.ro

3°. Ce regule trebuĭe să păzim la *scrierea* cuvintelor, a propositiunilor și a compunerilor?...

4°. Ce fel de *compuneri* cunósceți?... *Cum se face* orĭ-ce compunere?

Teme. —1°. Veĭ rĕspunde la tóte întrebările de maĭ sus, fără de greșelĭ, aducêndu'țĭ aminte tóte regulile învĕțate pină acum.

2° Rĕspunsurile, bine date la cele treĭ feluri de întrebărĭ de maĭ sus, le veĭ scrie pe caĭetul cel bun de compunerĭ. Ele vor alcătui cunoșcințele tale de *Gramatică*.

Decĭ Gramatica ne învață a potrivi bine:

1° sunetele și literile în cuvinte;

2° cuvintele, în propositiunĭ, și

3° propositiunile în vorbire și în compunerĭ.

[L. III-IV]

«Gramatica e meșteșug ce-arată-alcătuire:
Și toți, printr'însa, pot afla verĭ-ce povățuire;
Ș'a scrie încă într'ales, cu regule-arătate,
Pe toți ea'nvață d'a le și, fără greșélă, tóte»

Poesie de Banul Ienăchiță Văcărescu. 1785.

www.dacoromanica.ro

TABLA MATERIILOR

TRIMESTRUL I.

		Pagina
1.	Compunere și deprindere la copiat. *Grădina*	3
2.	Propoșițiunea cu părțile ei principale	4
3.	Despărțirea vorbelor cu o consunantă între două vocale. (Deprinderĭ ortografice)	5
4.	Propoșițiunea desvoltată, cu atribut	6
5.	Compunere. (Descriere): *Livedea*	7
6.	Propoșițiunea desvoltată, cu complinire	8
7.	Despărțirea cuvintelor cu mai multe consunante alăturate. (Deprinderĭ ortografice)	9
8.	Complinire directă și Complinire indirectă	10
9.	Compunere. (Descriere): *Nucul*	11
10.	Adverbele	11
11.	Trăsura-de-unire. (Deprinderĭ ortografice)	13
12.	Adverbele, ca complinire	14
13.	Compunere. (Comparațiune): *Prunele și Piersicile*	14
14.	Apostroful. (Deprinderĭ ortografice)	16
15.	Prepoșițiunile	17
16.	Repetire lunară. (Deprinderĭ ortografice și de copiare, asupra poesiiĭ: *Sfîrșit de Tómnă*, de V. Alecsandri)	18
17.	Conjuncțiunile. Semne de punctuare	18
18.	Compunere. (Descriere): *Fluturele*	19
19.	Literile *z* și *ț*. (Deprinderĭ ortografice)	20
20.	Interjecțiunile. Semnul strigărĭĭ	21
21.	Repetire lunară. (Deprinderĭ de memorizare, de copiare și exerciții ortografice, asupra poesiiĭ: *Plugurile*, de V. Alecsandri	21
22.	Substantive proprĭĭ și Substantive comune	22
23.	Sunetul *ș*. (Deprinderĭ ortografice)	23
24.	Adĭective predicative și Adĭective atributive	23
25.	Compunere. (Descriere): *Ferul*	24
26.	Pronumele personale	25
27.	Sunetul *ț*. (Deprinderĭ ortografice)	26
28.	Compunere trimestrială (Model pentru cele treĭ lucrărĭ anuale de Istorie: *Resumat al Istoriiĭ Românilor.*)	27
29.	Repetire trimestrială. (Resumat de Gramatică: *Propoșițiunile.*)	28
30.	Repetire trimestrială. (Deprinderĭ ortografice): *Miloș cel milos.*	29
31.	Repetire trimestrială. (Resumat de Gramatică: *Părțile cuvîntărĭĭ*)	30

www.dacoromanica.ro

Pagina

32. Compunere (Resumat de Fabulă): *Sórele și Vîntul* 31
33. Cazurĭ 32
34. Silabele *ce* și *ci*, *che* și *chi*. (Deprinderĭ ortografice). . . . 33
35. Terminările substantivelor 34
36. Declinarea 35
37. Silabele *ge* și *gi*, *ghe* și *ghi*. (Deprinderĭ ortografice). . . . 37
38. Compunere (Epistolă): *O scrisóre de felicitare* 37
39. Declinarea substantivelor masculine, terminate cu o consunantă. 39
40. Declinarea substantivelor masculine, terminate cu vocala *e*. 40
41. Silabele *ște* și *ști*, *șce* și *șci*. (Deprinderĭ ortografice). . . . 42
42. Declinarea substantivelor masculine, terminate cu vocala *u*. 43
43. Declinarea substantivelor masculine, terminate, cu vocala *a*. 44
44. Sunetul *ó* (*oa*). (Deprinderĭ ortografice.) 46
45. Compunere. (Descriere). *Apa* 46
46. Declinarea unor substantive neutre saŭ ambigene 47
47. Declinarea altor substantive neutre 49
48. Declinarea încă altor substantive neutre 51
49. Declinarea substantivelor feminine, terminate cu *ă*. 53
50. Declinarea substantivelor feminine, terminate cu *a*, *ea* și *i*. . . 54
51. Sunetele *é* și *ea*. (Deprinderĭ ortografice) 56
52. Declinarea substantivelor feminine, terminate cu *e*. 57
53. Declinarea substantivslor feminine, terminate cu *e* și *ă*. . . 58
54. Declinarea numelor proprĭĭ. 60
55. Repetire lunară.(Deprinderĭ ortografice, la dictare și memorizare, asupra poesiiĭ, *Iérna*, de V. Alecsandri) 62
56. Compunere. (Descriere) *Termometrul* 63
57. Declinarea adĭectivelor masculine 65
58. Declinarea adiectivelor temenine 65
59. Scrierea luĭ *ĕ*, derivat din *e*. (Deprinderĭ ortografice) . . . 66
60. Declinarea pronumelor personale 67
61. Declinarea pronumelor: *meŭ*, *tĕŭ*, *seŭ*, *nostru*, *vostru*, *lor* . 69
62. Declinarea pronumelor: *cine*, *care*, *ce* și altele la fel . . . 70
63. Scrierea luĭ *ă*, derivat din vocala *a*. (Deprinderĭ ortografice) . 71
64. Declinarea pronumelor: *acest-acésta*, *acel-acea* și altele la fel 71
65. Scrierea luĭ *ă*, cu vocala statornică *ă*. (Deprinderĭ ortografice) . 72
66. Declinarea numeralelor 72
67. Compunere (Narațiune . Parabolă): *Bĕtrânii săraci, dar onești* 74
68. Duplicarea consunantelor (Deprinderĭ ortografice) 76
69. Acordurile părților 77
70. Scrierea luĭ *i*, cu vocala statornică *î*. (Deprinderĭ ortografice) . 78
71 Compararea adĭectivelor 78
72. Compararea adverbelor 80
73. Scrierea luĭ *î*, derivat din *i* (Deprinderĭ ortografice) 80
74. Repetire trimestrială. (Resumat de Gramatică: *Declinarea* și *Compararea*) 81

www.dacoromanica.ro

Pagina.

75. Felul verbeler 82
76. Scrierea luĭ *á*, cu vocala *a*. (Deprinderĭ ortografice) 82
77. Timpurile verbelor 83
78. Compunere. (Narațiune descriptivă) : *O excursiune pe câmp.* 85
79. Modurile verbelor 86
80. Resumarea scrierĭĭ luĭ : *i*, *ă*, *ó* și *é*. (Deprinderĭ ortografice): *Bărăganul.* 88
81. Terminarea verbelor. Cele patru conjugări 89
82. Scrierea luĭ *ĭ* și *ŭ*, la sfîrșitul cuvintelor. (Deprinderĭ ortografice). 90
83. Repetire lunară. (Deprinderĭ ortografise, asupra poesiĭ *Flórea din grădină*, de Ienăchiță Văcărescu). 91
84. Compunere. (Descriere) : *Grânele* saŭ *Cerealele*. 91
85. Forma activă a verbelor : Timpul present. 93
86. Forma activă a verbelor : Timpul trecut 94
87. Forma activă a verbelor : Timpul imperfect. 95
88. Forma activă a verbelor : Timpul-maĭ-mult-decât-perfect . 96
89. Timpul viitor al verbelor : *Examenul* 97
90. Forma activă a verbelor : Timpurile viitoruluĭ. 98
91. Compunere. (Descriere): *Timpurile anuluĭ.* 99
92. Forma pasivă a verbelor. 101
93. Scrierea luĭ *ĭ*. (Deprinderĭ ortografice) 102
94. Forma reflexivă a verbelor 103
95. Conjugarea verbuluĭ *a fi* 105
96. Compunere. (Descriere geografică): *România* 106
97. Scrierea luĭ *ŭ*, la mijlocul cuvintelor. (Deprinderĭ ortografice.) 108
98. Verbele neregulate 108
99. Verbele impersonale 112
100. Repetire generală: *Resumat al Gramaticiĭ* de peste anĭ. 113

www.dacoromanica.ro